

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Koron ja luottoluokituksen määrittely konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa

Erityistarkastelussa implisiittisen tuen huomioiminen

Laskentatoimen ja rahoituksen

Pro gradu -tutkielma

Laatija:

Noora Ossa

Ohjaaja:

KTT Antti Miihkinen

25.01.2025

Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Laskentatoimi ja rahoitus

Tekijä: Noora Ossa

Otsikko: Koron ja luottoluokituksen määrittely konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa – Erityistarkastelussa implisiittisen tuen huomioiminen

Ohjaaja: KTT Antti Miihkinen

Sivumäärä: 73 sivua + liitteet 4 sivu

Päivämäärä: 25.01.2025

Siirtohinnoittelulla on nopeasti kasvava merkitys maailmassa kansainvälisen kaupankäynnin lisääntyessä. Samalla myös siihen liittyvät säännökset ja raportointivelvoitteet, sekä niiden valvonta ovat lisääntyneet. Nämä sääntelyt ovat lisääntyneet myös konsernin sisäisen rahoituksen osalta. OECD nimittäin julkaisi vuonna 2020 ensimmäisen ohjeistuksen koskien rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelua.

Konsernin sisäisten lainojen osalta on ohjeiden monitulkintaisuuden johdosta herännyt runsaasti keskustelua. Epäselvyyttä on aiheuttanut etenkin konserniyhteyden huomioiminen tai huomioimatta jättäminen konserniyhtiön luottoluokitusta ja markkinaehtoista korkoa määriteltäessä. Tutkielman tavoitteena on selvittää, mitkä seikat puoltavat konserniyhteyden eli implisiittisen tuen huomioimista koron määrittelyssä ja vastaavasti mitkä seikat ovat sitä vastaan. Lisäksi tutkielman tavoitteena on selvittää, millainen sisäisen lainan koron määrittämisprosessi on.

Tutkimus on toteutettu haastatteleamalla Verohallinnon asiantuntijoita ja yksityisen puolen konsultteja sekä tarkastelemalla aiempaa kirjallisuutta. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina pareittain. Keskeiseen kirjallisuuteen kuuluvat OECD:n siirtohinnoitteluohjeet, aikaisemmat oikeustapaukset eri lainkäyttöalueilta sekä aiheesta kirjoitetut artikkelit.

Tutkimuksen keskeiset tulokset viittaavat siihen, että implisiittinen tuki tulee huomioida konsernin sisäisten lainojen markkinaehtoista korkoa ja luottoluokitusta määriteltäessä lähtökohtaisesti aina. Implisiittisen tuen huomioimisen asteeseen ja arvostamiseen vaikuttaa erityisesti yksittäisen konserniyhtiön strateginen tärkeys koko konsernin liiketoiminnan kannalta. Lisäksi tutkielmassa löydettiin myös muita implisiittiseen tukeen vaikuttavia tekijöitä.

Pitää kuitenkin todeta myös, että kaikissa tilanteissa konserniyhteydellä ei ole luottoluokitusta parantavaa vaikutusta, vaan tulee käyttää yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tapaukset, joissa tytäryhtiö ei ole strategisesti tärkeä konsernille tai liiketoiminnallinen yhteys konserniin on heikko. Keskeistä on tapauskohtainen arviointi.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa tulee huomioida konserniyhteys ja implisiittinen tuki lähtökohtaisesti aina, mutta sen aste vaihtelee tapauskohtaisten tosiseikkojen mukaan. Käytännössä ei ole kuitenkaan vielä selkeää ohjenuoraa sille, miten implisiittinen tuki tulisi käytännössä arvostaa, ja missä määrin se vaikuttaa markkinaehtoisen koron määrittelyyn.

Koron määrittämisprosessin osalta tutkimuksessa saatiin selville kaksi vaihtoehtoista lähestymistapaa. Molemmilla lähestymistavoissa on samat pääelementit, mutta vaiheiden järjestys on erilainen. Molemmilla lähestymistavoilla tulisi kuitenkin päätyä teoriassa samaan lopputulokseen.

Avainsanat: siirtohinnoittelu, sisäinen rahoitus, sisäinen laina, luottoluokitus, korko, implisiittinen tuki, markkinaehtoisuus, erillisyhtiöperiaate

SISÄLLYS

1	Johdanto	7
1.1	Johdatus aihepiiriin	7
1.2	Tutkimuksen tavoite ja aiheen rajaus	10
1.3	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto	12
1.4	Tutkimuksen rakenne	13
2	Konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoitteluperiaatteet	15
2.1	Markkinaehtoperiaate ja erillisyyhtiöperiaate	15
2.2	OECD:n siirtohinnoitteluohjeet	17
2.3	Dokumentointi	18
3	Konsernin sisäisten lainojen verovaikutukset	20
3.1	Korkojen vähennyskelpoisuus ja sen rajoitukset	20
3.2	Kaksinkertaisen verotuksen ja aliverotuksen riski	22
4	Lainan siirtohinnoitteluprosessi	25
4.1	Liiketoimen ja sen sisällön määrittely	25
4.2	Luottoluokituksen määrittely	25
4.3	Korkotason määrittely	27
5	Implisiittinen ja eksplisiittinen tuki	29
5.1	Implisiittinen tuki	29
5.1.1	Strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät	31
5.1.2	Taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät	34
5.1.3	Markkinavaikutukset ja periaatteet	35
5.2	Eksplisiittinen tuki	37
6	Metodologia	39
6.1	Tutkimusmenetelmä	39
6.1.1	Haastateltavien valinta	40
6.1.2	Haastattelut	41
6.2	Aineiston analysointi	42
7	Tulokset	43

7.1 Koron ja luottoluokituksen määrittämisprosessi käytännössä	43
7.2 Implisiittisen tuen huomioiminen	49
7.2.1 Strateginen tärkeys	49
7.2.2 Liiketoiminnallinen yhteys	51
7.2.3 Mahdolliset mainehaitat	51
7.3 Konsernin tai konserniyhtiön luottoluokitus	53
7.3.1 Konsernin luottoluokitus	53
7.3.2 Konserniyhtiön luottoluokitus	54
7.4 OECD:n ohjeistukset käytännössä	55
7.4.1 Rahoitustransaktioita koskeva ohjeistus	55
7.4.2 Markkinaehtoisuus ja erillisyytiöperiaate	56
7.4.3 Mahdolliset tulevat muutokset	59
8 Tulosten analysointi	60
8.1 Implisiittisen tuen huomioiminen	61
8.2 Konsernin sisäisen lainan koron määrittämisprosessi	63
9 Yhteenveto ja johtopäätökset	66
Lähteet	69
Liitteet	74
Liite 1. Aineistonhallintasuunnitelma	74
Liite 2. Haastattelurunko suomeksi konsulttien haastatteluun	74
Liite 3. Haastattelurunko englanniksi konsulttien haastatteluun	75
Liite 4. Haastattelurunko Verohallinnon haastatteluun	76

KUVIOT

Kuvio 1 Soveltamiskaavio verovuoden vähennyskelpoisten korkomenojen laskennasta (Verohallinto 2023a, 4.2).	22
Kuvio 2 Prosessikaavio: Konsulttitalo 1	44
Kuvio 3 Prosessikaavio: Konsulttitalo 2	45
Kuvio 4 Prosessikaavio: Konsulttitalo 3	47
Kuvio 5 Prosessikaavio: Verohallinto	48
Kuvio 6 Implisiittiseen tukeen vaikuttavat tekijät	62
Kuvio 7 Konsernin sisäisen lainan hinnoitteluprosessi (lähestymistapa 1)	64
Kuvio 8 Konsernin sisäisen lainan hinnoitteluprosessi (lähestymistapa 2)	64

TAULUKOT

Taulukko 1 Konserniyhtiön roolin vaikutus luottoluokitukseen (S&P 2019).	33
--	----

1 Johdanto

1.1 Johdatus aihepiiriin

Siirtohinnoittelulla (transfer pricing) tarkoitetaan etuyhteisyriyten eli tyypillisesti konserniyhtiöiden välisten liiketoimien hinnoittelua. Veroviranomaiset ovat kiinnostuneita konsernien käyttämistä siirtohinnoista, sillä niillä on suora vaikutus siihen, miten verotettava tulo jakautuu transaktioon osallistuneiden valtioiden välillä. (Raunio & Karjalainen 2018, 1.)

Siirtohinnoittelulla on nopeasti kasvava merkitys yritysverotuksessa kansainvälisen kaupankäynnin lisääntyessä (Waal 2012, 89). Samalla myös siihen liittyvät säännökset ja raportointivelvoitteet ovat lisääntyneet. Keskeisessä asemassa sääntelyn suhteen on OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development*), joka on julkaissut siirtohinnoitteluohjeita jo 1970-luvulta alkaen. (Raunio & Karjalainen 2018, 2–3.) Vaikka OECD:n ensimmäiset siirtohinnoitteluohjeet julkaistiin jo vuonna 1995, ensimmäiset rahoitustransaktioita koskevat ohjeet julkaistiin vasta vuonna 2020. Tämä johtui mahdollisesti rahoitustransaktioiden monimutkaisesta luonteesta. (Rapo 2024.)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan *konsernin sisäisten lainojen (intra-group loan)* siirtohinnoittelua, jota käsitellään OECD:n (2022) siirtohinnoitteluohjeiden luvussa kymmenen (*Chapter X. Transfer pricing aspects of financial transactions*). Edellä mainittu luku kymmenen vastaa OECD:n (2020) julkaisemia ohjeistuksia liittyen rahoitustransaktioihin (*Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions*). Tämä siirtohinnoitteluohjeistus toimii tärkeänä tulkintalähteenä myös tässä tutkimuksessa, vaikkakaan siinä ei ole annettu selkeitä ohjeita sisäisten lainojen käsittelylle. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden onkin sanottu olevan monien kompromissien ja sanakäänteiden tuotos (Raunio 2020, 678). Koska näiden ohjeistusten perusteella laaditaan kansalliset säännökset, siirtyvät nämä epäselvyydet myös kansallisiin säännöksiin. Tässä kohtaa saattaa syntyä suuriakin tulkintaeroja eri lainkäyttöalueiden välillä.

OECD:n ohjeistukset perustuvat markkinaehtoperiaatteeseen, joka ei ole kuitenkaan tarkkaa tiedettä. Juuri tämän ympärillä pyörii suurelta osin nykyinen keskustelu. (Verlinden 2021, 207.) Tämä markkinaehtoperiaatteesta syntyvä siirtohinnoittelun problematiikka on keskeisessä roolissa myös konsernin sisäisten lainojen korkojen hinnoittelussa ja siten myös olennainen teema tämän tutkielman kannalta.

Keskeistä OECD:n rahoitustransaktioita koskevissa siirtohinnoitteluohjeistuksissa on se, että niiden mukaan tulee huomioida sekä lainanantajan että lainanottajan näkökulmasta transaktion

taloudelliset ominaispiirteet. Konserniyhtiön ja konsernin luottoluokituksen välisessä valinnassa on tarkasteltava konsernin kykyä ja halukkuutta vastata velan vaatimuksiin. (OECD 2022, 413, 415.)

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden tulkinnanvaraisuudesta ja epäselvyyksistä johtuen konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelu on herättänyt paljon keskustelua. Ei ole selkeitä ohjeita siitä, milloin ja miten tulisi huomioida se, että yksittäinen konserniyhtiö kuuluu osaksi konsernia. Toisaalta tulisi noudattaa erillisyyhtiöperiaatetta, mutta toisaalta taas ulkopuolinen lainanantaja arvioisi yhtiötä osana monikansallista konsernia ja täten huomioisi konserniin kuulumisesta saatavan hyödyn eli *implisiittisen tuen* ja määrittäisi luottoluokituksen sen mukaan. (Hickman & Moura 2023, 5–6).

Aiheen tulkinnanvaraisuus on tullut esille vahvasti myös aiemmissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Daba (2021, 132) kirjoittaa artikkelissaan siitä, miten implisiittistä tukea käsitellään epäjärjestelmällisesti sekä veronmaksajien että veroviranomaisten toimesta. Myös tuomioistuimet ovat antaneet erilaista verokohtelua samantyyllisissä tapauksissa. Daba toteaa myös, että vaikka viimeisin OECD:n sisäisen rahoituksen siirtohinnoitteluohjeistus tarjoaa ohjeistusta implisiittisen tuen konseptille, siihen liittyvät ongelmat ovat edelleen ratkaisematta ja yhdenmukainen käsittely on kaukana todellisuudesta.

Juuri implisiittinen tuki on tämän tutkimuksen kannalta keskeinen termi. OECD:n (2022, 418) siirtohinnoitteluohjeissa implisiittinen tuki määritellään hyödyksi, jonka konserniyhtiö saa pelkästään olemalla osa konsernia. Tämä mahdollinen konsernin tuesta aiheutuva hyöty konserniyhtiön luottoluokitukseen ei edellytä minkäänlaisia maksuja tai oikaisuja vaan syntyy nimenomaan passiivisen assosiaation seurauksena. Implisiittisen tuen laajuuteen, vaikutukseen ja implementointiin liittyy kuitenkin ongelmia, minkä vuoksi sen soveltaminen on maailmanlaajuinen ongelma (Daba 2021, 132).

Käytännössä markkinaehtoinen korko voi olla olosuhteista ja konsernin tarjoamasta tuesta riippuen mikä vain yksittäisen konserniyhtiön ja konsernin luottoluokituksen mukaisten korkojen välillä. Kysymys on silloin vain markkinaehtoisuuden osoittamisesta. (Bolwerk ym. 2020.) Vertailukohtana markkinaehtoiselle korolle tulisi kuitenkin olla riippumattomien osapuolten välinen transaktio (Courtnage 2015, 20).

Konsernin sisäisten lainojen korko ja luottoluokitus sekä niiden määrittämiseen vaikuttavat tekijät ovat edelleen tutkimisen arvoisia, koska selkeää ratkaisua implisiittisen tuen ja muiden koron

määrittelyyn vaikuttavien seikkojen huomioimiselle ei ole. Vaikka aiheesta on kirjoitettu runsaasti ja näkökulmia on monia, ei universaaliala konsensusta ole vielä saavutettu.

Konsernin sisäiset lainat ovat tärkeä osa verotutkimusta niiden suuren verovaikutuksen vuoksi. Tutkimus myös yhdistelee laskentatoimen, rahoituksen ja oikeustieteen elementtejä, ja tällainen monitieteellinen lähestymistapa mahdollistaa syvällisemmän tarkastelun. Lisäksi tutkimus avaa ovia mahdollisille jatkotutkimuksille.

Tutkimuksen tieteellistä merkitystä lisää uudistuneet OECD:n rahoituksen siirtohinnoitteluohjeet ja sitä kautta aiheen ajankohtaisuus. Myös ohjeiden tulkinnanvaraisuuden vuoksi tieteellistä tutkimusta tarvitaan.

Sisäisellä rahoituksella ja sen hinnoittelulla on suuri merkitys yhtiöille myös käytännössä. Käytetyllä siirtohinnalla on suora vaikutus siihen, mihin yhtiön tulos kertyy. Tulon jakautumisella eri lainkäyttöalueiden välillä taas on suora vaikutus siihen, kuinka paljon yhtiön tulee maksaa veroja eri valtioihin ja kuinka paljon valtiot saavat verotuloja. Jotkut yhtiöt käyttävätkin esimerkiksi juuri korkoja keinona siirtää verotettavaa tuloa alhaisemman verotuksen valtioon. (Knuutinen 2020, 266–267.)

Sisäinen rahoitus on aineettoman omaisuuden ja liiketoiminnan uudelleenjärjestelyiden ohella ollut tyypillinen tilanne, jossa nousee esiin siirtohinnoitteluun liittyviä kysymyksiä. Näiden toimenpiteiden arvioidaan aiheuttavan suurimmat veromenetykset Suomelle. Luonnollisesti näin ollen siirtohinnoittelulla on suuri merkitys yritysverotuksen osa-alueena ja eri maiden verohallinnot ovat panostaneet siihen lisää resursseja sekä ryhtyneet aktiivisemmin puolustamaan omia etujaan. (Knuutinen 2020, 267; Waal 2012, 89.)

Konsernin sisäisten lainojen yhdenmukainen ja johdonmukainen käsittely on äärimmäisen tärkeää myös verotuksen oikeudenmukaisuuden, oikeusvarmuuden ja tehokkuuden kannalta. Knuutinen (2014, 161) määrittelee hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiksi nämä kolme ominaisuutta. Hyvän verojärjestelmän ominaisuudet ovat hyvä teoreettinen viitekehys, johon peilata, kun mietitään jonkun verotuksellisen asian käytännön toimivuutta.

Jo OECD:n siirtohinnoitteluohjeissakin todettu ohjeiden tulkinnanvaraisuus heikentää oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta. Oikeusvarmuus ja ennakoitavuus linkittyvät tiiviisti toisiinsa. Oikeusvarmuuden keskeinen elementti on nimittäin oikeusjärjestyksen ja siihen liittyvän päätöksenteon ennakoitavuus. (Tenhunen 2017, 62, 66). Ennakoitavuutta parantaa lainsäädännön täsmällisyys, ymmärrettävyys ja jatkuvuus verotuksessa. Vastaavasti yleisluontoiset periaatteet

saattavat aiheuttaa tulkintaongelmia, mikä taas heikentää ennustettavuutta. (Myrsky 2013, 139; Tenhunen 2017, 66.)

Tällä hetkellä konsernin sisäisten lainojen käytännön käsittely vaihtelee eri valtioiden välillä, joten yhtiöiden on haastavaa saavuttaa etenkin oikeusvarmuutta. Niveltävyyttä eri verojärjestelmien välillä voidaan parantaa kattavalla verosopimusverkostolla. Niveltävyyttä heikentää maiden väliset rakenne-erot verojärjestelmissä. (Myrsky 2013, 139.)

Myös oikeudenmukaisuus kärsii epäsystemaattisen käsittelyn takia. Oikeudenmukaisuudessa keskeinen ajatus on, että samanlaisia tapauksia kohdellaan keskenään samalla tavalla. Vastaavasti erilaiset tapaukset tulisi kohdella eri tavoin. Hankalaa saattaa kuitenkin olla määrittellä, mitkä tapaukset ovat samanlaisia ja mitkä erilaisia. Verotuksessa oikeudenmukaisuutta voidaan tarkastella sellaisesta näkökulmasta, että samassa asemassa olevia verovelvollisia tulisi kohdella samalla tavalla. (Myrsky 2013, 136–137.)

Oikeudenmukaisuutta voidaan tarkastella myös verotulojen oikeudenmukaisena jakautumisena eri valtioiden välillä (Knuutinen 2014, 165). Tämä on keskeinen elementti juuri siirtohinnoittelussa, sillä transaktioissa käytetyillä siirtohinnoilla on suora vaikutus siihen, mihin valtioon verotulot kertyvät. Hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien valossakin parannettavaa siis on.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja aiheen raja

Tutkielman tavoitteena on selvittää, mitkä seikat vaikuttavat konsernin sisäisen lainan markkinaehtoisien koron ja luottoluokituksen määrittämiseen. Keskeistä on selvittää, milloin ja miten konserniyhteydestä saatava hyöty eli implisiittinen tuki tulisi huomioida hinnoitteluprosessissa. Tavoitteena on myös selvittää, miten Suomen Verohallinnossa sekä konsulttiyhtiöissä sisäisen lainan koron ja luottoluokituksen määrittämisprosessi tapahtuu käytännössä.

Lisäarvoa tämä tutkielma tuottaa etenkin Verohallinnon siirtohinnoittelun asiantuntijoiden sekä yksityisen puolen siirtohinnoittelukonsulttien haastatteluiden kautta. Näiden haastatteluiden avulla päästään tarkastelemaan läheisemmin teemaa sekä teorian että käytännön tasolla molemmista näkökulmista. Molempia osapuolia haastatteleamalla saadaan kattavampi kuva käsiteltävästä asiasta. Juuri haastattelut ovat olennaisia tällaisen teeman tutkimisessa. Tämä johtuu siitä, että koska ohjeistukset ovat sen verran väljiä, määrittäyty säännösten käytännön soveltaminen näiden asiantuntijoiden toimesta. Aiheesta ei ole juurikaan tehty aiemmin haastattelututkimuksia. Tällä tutkimuksella paikataan erityisesti tätä tutkimusaukkoa.

Laajemmassa mittakaavassa tutkimuksella pyritään myös parantamaan verovarmuutta ja oikeudenmukaisuutta kokoamalla yhteen selkeitä ominaispiirteitä, joiden avulla siirtohinnoitteludokumentoinnin laatijat voivat määrittää, milloin ja missä laajuudessa implisiittinen tuki tulisi huomioida koron määrittelyssä. Myös Verohallinnon siirtohinnoitteluasiantuntijat hyötyvät tutkimuksesta, sillä he saavat tärkeitä näkökulmia verovelvollisen puolelta. Lisäksi tutkimuksesta on hyötyä yhtiöille, sillä sisäinen rahoitus on yksi keino tehdä tuloksen ohjausta. Konsernin sisäisten lainojen korot liittyvät myös tiukasti yhtiön kokemuksiin mahdollisiin riskeihin ja rahoitusriskeihin. Mitä tarkemmin ja suuremmalla varmuudella lainojen korot pystytään määrittämään, sitä vähemmän sisäisiin lainoihin liittyviä rahoitusriskejä yhtiöllä on. Verovarmuus teemana liittyy olennaisesti johdannossa esiteltyihin hyvän verojärjestelmän ominaisuuksiin.

Tutkimuksen taustalla on vasta vuonna 2020 julkaistut OECD:n rahoitustransaktioita koskevat siirtohinnoitteluohjeet, joten aiheesta on vielä suhteellisen vähän tieteellistä kirjallisuutta. Tällä tutkimuksella täydennetään tätä aukkoa. Yksi tutkielman haastateltavista totesi, että se, että OECD:n rahoituksen siirtohinnoitteluohjeet tulivat vasta vuonna 2020 kertoo sisäisen rahoituksen monimutkaisuudesta ja haastavuudesta. Hän lisäsi, että kaikki tutkimus liittyen sisäiseen rahoitukseen on tärkeää, sillä se vie akateemista keskustelua eteenpäin ja auttaa mahdollisesti vakiinnuttamaan verotuskäytäntöä.

Tutkimuksessa pohditaan myös siirtohinnoittelun keskiössä olevan erillisyhtiöperiaatteen soveltuvuutta konsernin sisäisten lainatransaktioiden hinnoitteluun. Tällä hetkellä siirtohinnoittelu perustuu markkinaehtoperiaatteeseen ja erillisyhtiöperiaatteeseen, joten implisiittinen tuki ja sen huomioiminen koronmäärittelyssä aiheuttaa haasteita (Hickman & Moura 2023, 5). Tieteellisessä keskustelussa ei ole siis päästy selkeään ratkaisuun implisiittisen tuen huomioimisesta konsernin sisäisissä lainoissa. Tutkielmassa keskustellaan myös tästä aiheesta niin teoriaosuudessa kuin tuloksissakin.

Tutkimus on rajattu koskemaan ainoastaan VML (Laki verotusmenettelystä) 14 a §:ssä määriteltyjä monikansallisia konserneja, jotka toteuttavat siirtohinnoitteludokumentointia. Tämä johtuu siitä, että vain dokumentointia tekevien yhtiöiden toimintaa on mahdollista tutkia tarkemmin.

Tarkastelun kohteena on näidenkin konsernien osalta ainoastaan rajanylittävät transaktiot, sillä yhden valtion sisäisillä transaktioilla ei ole konsernin kokonaisverokertymän kannalta merkitystä. Sen sijaan koron suuruudella voi olla suurikin merkitys, jos rahoitus on järjestetty niin, että lainanantajan ja lainanottajan valtioissa korkojen verokohtelu poikkeaa toisistaan.

Keskeinen tutkimusongelma onkin juuri koron määrittelyyn liittyvien tekijöiden tunnistamiseen liittyvä epävarmuus sekä määrittelyyn vaikuttavat yksittäiset tekijät. Etenkin implisiittisen tuen merkitys ja vaikutus on herättänyt runsaasti keskustelua. Löytämällä vastauksen alla oleviin tutkimuskysymyksiin, saadaan myös itse tutkimusongelmaan vastaus.

Tutkimuskysymykset

1. Mitkä tekijät vaikuttavat implisiittisen tuen huomioimiseen ja sen asteeseen?
2. Miten konsernin sisäisen lainan koron määrittäminen tapahtuu käytännössä?

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto

Tutkimus on toteutettu metodologisesti kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena.

Kvalitatiivisen tutkimuksen kaksi keskeistä vaihetta ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Havaintojen pelkistämällä tarkoitetaan, että tarkastellaan vain tutkimuksen kannalta olennaisia seikkoja ja yhdistellään näitä havaintoja. Toisessa vaiheessa eli arvoituksen ratkaisemisessa tehdään tulkintoja havaintojen perusteella. (Alasuutari 1999, 39–44.) Nämä vaiheet pätevät myös tähän tutkimukseen. Ensin haastatteluista poimitaan keskeiset seikat, minkä jälkeen yhdistellään ne ja tehdään tulkinnat sekä vastataan lopuksi tutkimuskysymyksiin.

Empiirinen osuus tutkimuksesta toteutetaan teemahaastatteluna. Teemahaastattelussa keskustellaan haastateltavan kanssa ennalta sovitusta teemoista. Poiketen strukturoidusta haastattelusta, kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä ja muotoa. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 36.) Sen sijaan teemahaastattelu on vapaamuotoinen ja siten tilanteena keskustelunomainen (Alasuutari 1999, 145). Tämä haastattelumenetelmä sallii haastateltaville mahdollisimman vapaan ja luontevan reagoinnin. Keskustelusta saadaan tällä tavoin syvällisempi, ja näin ollen voidaan mahdollisesti saada selville asioita, joita valmiiksi muotoilluilla kysymyksillä ei saataisi. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 8.)

Haastateltavina toimivat sekä Verohallinnon siirtohinnoittelun asiantuntijat että yksityisen puolen siirtohinnoittelukonsultit. Haastattelut toteutetaan pareittain niin, että yhteen haastatteluun osallistuu aina joko kaksi Verohallinnon siirtohinnoittelun veroasiantuntijaa tai kaksi yksityisen puolen konsulttia. Haastateltavat ovat aina samasta organisaatiosta. Kun haastattelut toteutetaan pareittain, pystyvät haastateltavat täydentämään toistensa vastauksia, minkä ansiosta haastattelu on monipuolisempi, kattavampi ja syvempi. Verohallinnolta ei ole tarvetta yli kahteen haastateltavaan, sillä he toimivat kaikki samojen ohjeistuksien mukaan, eikä näin ollen useampi haastateltava

tuottaisi tutkielmalle merkittävää lisäarvoa. Konsultteja haastatellaan yhteensä kuusi kahdesta eri organisaatiosta.

Haastattelujen lisäksi tarkastellaan aiempaa kirjallisuutta. Keskeinen kirjallinen lähde on OECD:n siirtohinnoitteluohjeistus, koska se toimii Suomenkin siirtohinnoittelusäännösten tulkintalähteenä (Verohallinto 2022c). Näihin ohjeistuksiin pohjautuu myös Suomen Verohallinnon kannanotot. Tutkielmassani perehdyn tarkemmin etenkin Suomen Verohallinnon kannanottoihin ja päätöksiin. Lisäksi mainitsen muutamia muiden lainkäyttöalueiden oikeustapauksia. Tutkielman kirjallisuudessa olennaisia ovat myös tieteelliset artikkelit ja muut julkaisut.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkielmassa on yhdeksän päälukua. Ensimmäisessä luvussa eli johdannossa johdatellaan aihepiiriin, esitellään tutkimuksen tavoite ja rajaukset, tutkimusmenetelmä ja -aineisto sekä tutkimuksen rakenne.

Luvussa kaksi käsitellään konsernin sisäisiä lainoja ja niihin liittyviä periaatteita ja ohjeistuksia. Ensiksi tutkitaan lainoja markkinaehto- ja erillisyhtiöperiaatteen näkökulmasta. Sen jälkeen perehdytään konsernin sisäisten lainojen dokumentointiin sekä siihen, mitä niistä sanotaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa.

Kolmannessa luvussa keskitytään konsernin sisäisten lainojen verovaikutuksiin. Erityisesti tarkastellaan korkojen vähennyskelpoisuutta verotuksessa, alikapitalisointisäännöksiä ja kaksinkertaisen verotuksen riskiä sekä konsernin verotaakan minimointia. Verotuksellisten teemojen tarkastelu on sisäisten lainojen korkojen ja luottoluokitusten määrittelyssä erittäin olennaista niiden luonteen vuoksi.

Lainan siirtohinnoitteluprosessia käsitellään luvussa neljä. Luvussa käydään yksityiskohtaisesti läpi prosessin eteneminen ja sen keskeiset vaiheet. Prosessi on jaoteltu kolmeen osaan: liiketoimen ja sen sisällön määrittely, luottoluokituksen määrittely ja korkotason määrittely.

Luvussa viisi esitellään implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttavat tekijät. Implisiittiseen tukeen vaikuttavat tekijät on jaettu kolmeen pääkategoriaan, joita käsitellään omissa luvuissaan. Nämä pääkategoriat ovat strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät, taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät sekä markkinavaikutukset ja periaatteet. Luvun lopussa tarkastellaan myös eksplisiittistä tukea sekä sitä, miten se eroaa implisiittisestä tuesta.

Kuudennessa luvussa esitellään tutkimuksen metodologia. Luvussa syvennyttään tarkemmin käytettyihin tutkimusmenetelmiin sekä aineiston analysointitapaan. Seitsemännessä luvussa esitellään haastattelujen tulokset.

Luvussa kahdeksan eli tulosten analysointi -osiossa analysoidaan empiirisen tutkimuksen tuloksia ja liitetään ne teoriaan. Luku on jaettu tutkimuskysymyksittäin kahteen alalukuun. Ensimmäinen alaluku käsittelee implisiittistä tukea ja sen huomioimista eli ensimmäistä tutkimuskysymystä. Toinen alaluku puolestaan tarkastelee konsernin sisäisen lainan koron määrittämisprosessia eli toista tutkimuskysymystä.

Yhdeksännessä luvussa vedetään tutkielma yhteen ja esitetään johtopäätökset. Luvussa myös arvioidaan sisäisiä lainoja hyvän verojärjestelmän näkökulmasta sekä esitetään myös mahdollisia teemoja jatkotutkimukselle.

2 Konzernin sisäisten lainojen siirtohinnoitteluperiaatteet

2.1 Markkinaehtoperiaate ja erillisyhtiöperiaate

Markkinaehtoperiaate (arm's length principle) on siirtohinnoittelun kansallinen ja kansainvälinen perusta (Verohallinto 2022c, 1.1). Se on samalla myös siirtohinnoittelun keskeisin käsite.

Markkinaehtoperiaatteen perusajatus on, että etuyhteysosapuolten välisissä transaktioissa on käytettävä hintoja ja muita ehtoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat käyttäneet vastaavassa tilanteessa. (Raunio & Karjalainen 2018, 46.)

OECD:n (2022, 19) siirtohinnoitteluohjeissa markkinaehtoperiaate määritellään niin, että se on kansainvälinen standardi, jota käytetään siirtohinnoittelussa verotettavan tuloksen määrittelyssä.

Markkinaehtoperiaate ilmaistaan OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklassa. Tätä artiklaa sovelletaan tilanteissa, joissa etuyhteydessä toisiinsa olevat sopivat liiketoimessa sellaisista ehdoista, joista riippumattomat osapuolet eivät olisi sopineet. Tällaisessa tilanteessa voidaan artiklan 9 nojalla lukea sellainen tulo toiselle näistä yrityksistä, mikä sille olisi kertynyt, jos edellä mainittuja ehtoja ei olisi käytetty. Markkinaehtoperiaatteesta säädetään Suomen sisäisessä lainsäädännössä VML 31 §:ssä. (Verohallinto 2022c, 1.1, Verohallinto 2023c, 2.9.)

Sisäisen lainan markkinaehtoinen korko voidaan määrittellä koroksi, joka veloitettiin tai olisi veloitettu velan syntymishetkellä itsenäisissä liiketoimissa vastaavissa olosuhteissa (Assef & Patrun 2012, 35).

Markkinaehtoperiaatteen keskiössä on erillisyhtiöperiaate. Erillisyhtiöperiaatteen mukaan monikansalliseen konserniin kuuluvia konserniyhtiöitä tulisi käsitellä toisistaan erillisinä yhtiöinä. Niitä ei tulisi siis käsitellä osana konsernin yhdistettyä liiketoimintaa tai konsernikokonaisuutta. Suomessa erillisyhtiöperiaate toteutuu verolainsäädännössä niin, että kaikille konserniyhtiöille lasketaan oma verotettava tulo. Kaikki konserniyhtiöt ovat siis erillisiä verovelvollisia. (Raunio & Karjalainen 2018, 46, 287.)

Markkinaehtoperiaatteen soveltamisessa tulisi samaa aikaan noudattaa erillisyhtiöperiaatetta sekä ottaa huomioon kunkin tapauksen taloudellisesti olennaiset ominaispiirteet, minkä vuoksi sen soveltaminen ei ole käytännössä kovin yksinkertaista. Joidenkin tulkintojen mukaan konsernisuhteesta johtuvat seikat ovat sellaisia ominaisuuksia, joita on pidettävä taloudellisesti relevantteina. Kaiken tällaisen taloudellisesti relevantin tiedon kerääminen voi olla haastavaa.

Haasteita voi koitua esimerkiksi sellaisten transaktioiden osalta, joita toisistaan riippumattomat osapuolet eivät toteuttaisi. (Raunio & Karjalainen 2018, 47, 287.)

Sen sijaan erillisyhtiöperiaatetta *korostavassa* tulkinnassa konsernisuhdetta tai muita siihen liittyviä olosuhteita ei huomioitaisi millään tavalla. Tällaisessa tilanteessa konsernisuhteesta aiheutuvia seikkoja ei pidetä taloudellisesti relevantteina eikä niitä siten huomioitaisi vertailuanalyyysissä eikä hinnan määrittelyssä. (Raunio & Svernas 2011, 196; Raunio & Karjalainen 2018, 287.) Tällainen tulkintatapa ei ole kuitenkaan uusien OECD:n ohjeistusten mukainen.

Siitä huolimatta, että velallisyhtiötä tulee erillisyhtiöperiaatteen mukaisesti kohdella erillisenä yhtiönä, ei se tarkoita sitä, että konserniyhteys tulisi jättää täysin huomioimatta. Tämän vuoksi passiivinen assosiaatio konserniin tulisi ottaa huomioon yhtiön luottokelpoisuutta määriteltäessä. Positiivisesta passiivisesta assosiaatiosta käytetään termiä implisiittinen tuki. (Steunenberg & Willemsen 2019.)

Nyt kun sisäisessä rahoituksessa konserniyhteydestä saatava hyöty huomioidaan korkoa määriteltäessä, hankaloittaa se markkinaehtoperiaatteen käytännön soveltamista. Yleensä nimittäin etuyhteysosapuolten välisissä transaktioissa osapuolet pyrkivät eliminoimaan mahdollisen konserniyhteydestä syntyvän vaikutuksen. (Rapo 2021, 612.)

Markkinaehtoisuutta määriteltäessä tulee ottaa huomioon sekä velan että velallisyhtiön ominaisuudet. (Raunio & Karjalainen 2018, 281, 283.) Olennaista on, että rahoituksen antaja saa sijoitukselleen markkinaehtoisen tuoton ja vastaavasti rahoituksen saaja maksaa saamastaan rahoituksesta markkinaehtoisen korvauksen. (Verohallinto 2022a.)

Koron markkinaehtoisuutta arvioidaan yleensä CUP-menetelmän eli markkinahintavertailumenetelmän avulla. CUP-menetelmässä etuyhteysosapuolten välisessä transaktiossa käytettyä hintaa verrataan hintaan, jota toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat käyttäneet vertailukelpoisessa transaktiossa. (Raunio & Karjalainen 2018, 110; Verohallinto 2022b.)

Toinen keino määrittää markkinaehtoinen korko etuyhteyslainalle on käyttää korkoa, jolla pankki on lainannut tai lainaisi rahaa velallisyhtiölle. Kaikissa maissa pankkilainoja ei kuitenkaan hyväksytä vertailukohdaksi. Suomessa pankkilaina on kuitenkin hyväksytty vertailukohdaksi. Näin on toimittu esimerkiksi tapauksessa KHO 2010:73. (Raunio & Karjalainen 2018, 281.)

Periaatteessa pelkästään pankin antamaa luottoluokitusta tai lainatarjousta ei hyväksytä vertailukelpoiseksi sen vuoksi, että se ei ole todellinen liiketoimi. Vertailukohdan tulisi nimittäin olla riippumattomien osapuolten välillä *toteutettu* liiketoimi. Näin ollen sitä ei voida hyväksyä vertailukohdaksi. Toisaalta joissain maissa tästä huolimatta ulkopuolisen rahoittajan antama sitova lainatarjous on riittävä osoitus liiketoimen markkinaehtoisuudesta. (Raunio & Karjalainen 2018, 282.)

Tavanomaisesta markkinaehtoisuuden vaatimuksesta poiketen jotkut maat ovat asettaneet niin sanottuja safe harbour -sääntöjä, joilla määritellään hyväksyttävä korkotaso. Tämä korkotaso ei sido yrityksiä, mutta sitä käytettäessä koron markkinaehtoisuutta ei tarvitse perustella. Määritelty korkotaso voi olla myös koron vaihteluväli. Koska safe harbour -korkotaso ei ole sitova, siitä on mahdollista poiketa osoittamalla markkinaehtoinen korkotaso. Tavoitteena näillä säännöksillä on helpottaa yritysten selvitysvelvollisuutta. Heikkoutena näissä on kuitenkin se, ettei safe harbour-koron käyttö täytä välttämättä transaktion toisen osapuolen valtion markkinaehtoisuuden vaatimuksia. (Raunio & Karjalainen 2018, 283.)

Vaikka markkinaehtoperiaate on vallitseva konsensus ja maailmanlaajuisesti hyväksytty käytäntö siirtohinnoittelussa, se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Markkinaehtoperiaatetta on kritisoitu esimerkiksi siitä, että se mahdollistaa voittojen siirtelyn valtioiden välillä, sillä se ei huomioi riittävästi konsernin kokonaistaloudellista tilannetta. Näin ollen yhtiöiden on mahdollista siirtää voittoja alhaisemman verotuksen valtioihin. (Raunio & Karjalainen 2018, 46.)

2.2 OECD:n siirtohinnoitteluohjeet

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet ovat merkittävässä asemassa siirtohinnoittelun kannalta, vaikka ne eivät olekaan pakollisia sen jäsenvaltioille. Käytännössä kuitenkin suurin osa valtioista noudattaa OECD:n ohjeistuksia ja sisällyttää ne valtion omiin sisäisiin verolainsäädäntöihin. (Courtnage 2015, 22, 26.) Suomessa vakiintuneeksi käytännöksi on muodostunut se, että verotuksen perustana ei voi olla ainoastaan OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tai verosopimusartiklat. Sen sijaan verotuksen tulee perustua aina sisäiseen lainsäädäntöön. (Haapaniemi 2019, 10–11.) OECD:n siirtohinnoitteluohjeita käytetään kuitenkin VML 31 §:n soveltamisessa tulkintalähteenä niiden koko laajuudessaan (Verohallinto 2023b).

OECD:n ohjeissa tunnistetaan, että joissain tilanteissa tulisi käyttää konsernin luottoluokitusta yksittäisen konserniyhtiön lainaan. Toisaalta huomioidaan myös se, että joissain tilanteissa tulisi käyttää yksittäisen konserniyhtiön omaa luottoluokitusta ja sopeuttaa sitä tarvittaessa implisiittisen

tuen mukaisesti. Implisiittiseen tukeen liittyvissä luottoluokituksen oikaisuissa kehoitetaan huomioimaan velallisyhtiön ominaisuudet. Tällaisiksi ominaisuuksiksi mainitaan velallisyhtiön suhteellinen tärkeys konsernille sekä yhteys muuhun konserniin. (Andrews 2020.)

OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa todetaan myös, että implisiittisen tuen vaikutuksen arviointi on tulkintakysymys. Ei ole myöskään välttämättä saatavilla tietoa, jonka perusteella konserni tekee päätöksen siitä, tukisiko se yksittäistä konserniyhtiötä mahdollisessa maksuvaikeustilanteessa. Tällaista päätöstä ei nimittäin välttämättä ole tehty ennen kuin kyseinen tilanne on käsillä. (Andrews 2020.)

Osa valtioista on myös lisännyt omia vaatimuksia OECD:n ohjeistuksien päälle. Tästä syystä siirtohinnoittelussa tulisi huomioida OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden lisäksi myös sekä emoyhtiön että tytäryhtiön sijaintivaltioiden säännökset. Huomionarvoisia ovat myös oikeustapaukset, jotka saattavat vaikuttaa kyseessä olevien maiden verohallintojen päätöksentekoon. (Courtnage 2015, 26.)

2.3 Dokumentointi

Dokumentoinnin tarkoituksena on osoittaa ja perustella liiketoimien markkinaehtoisuus. Huolellinen dokumentointi onkin erityisen tärkeää, jotta hintojen markkinaehtoisuuden todentaminen on mahdollista myös jälkikäteen. Asianmukaisella ja täsmällisellä dokumentoinnilla voidaan myös ehkäistä veroriitoja ja niistä syntyviä kustannuksia. (Verohallinto 2021, Verohallinto 2022a.)

Siirtohinnoitteludokumentoinnista säädetään VML (Laki verotusmenettelystä) 14 a–14 e §:ssä. VML 14 a §:ssä säädetään siitä, mistä liiketoimista dokumentointi tulee laatia, ja minkä kokoisten yhtiöiden se tulee tehdä. 14 b §:ssä esitetään tiedot dokumentointiin sisällytettävistä tiedoista. Dokumentoitavat tiedot on jaoteltu konsernitasolla (master file) ja verovelvollistasolla (local file) ilmoitettaviin tietoihin. 14 c §:ssä säädetään siirtohinnoitteludokumentoinnin esittämisestä ja täydentämisestä. Verotuksen maakohtaisesta raportista ja sen sisällöstä säädetään 14 d §:ssä ja 14 e §:ssä. (VML.)

Konsernin sisäisten lainojen kannalta keskeistä dokumentoinnissa on VML 14 § 1 momentin kohta 4 eli kuvaus rahoitustoiminnasta. Tarkoituksena siinä on avata konsernin rahoitustoimintoja yleisellä tasolla. Konsernin ulkoisesta rahoituksesta tulee esittää yleiskuvaus, merkittävät rahoitusjärjestelyt ja mahdollisen keskitetyn rahoituksen tiedot. Sisäisen rahoituksen osalta on esitettävä tiedot konserniyhtiöistä, jotka tarjoavat keskitetysti rahoitustoimintoja sekä tiedot niistä valtioista, joissa näiden yhtiöiden tosiasiallinen johtopaikka sijaitsee. Lisäksi on esitettävä kuvaus

niistä siirtohinnoitteluperiaatteista, joita konserniyhtiöiden välisiin rahoitusjärjestelyihin on sovellettu. (Verohallinto 2022c, 5.5.)

3 Konzernin sisäisten lainojen verovaikutukset

3.1 Korkojen vähennyskelpoisuus ja sen rajoitukset

Elinkeinotoiminnasta johtuneiden velkojen korkomenot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa. Siitä säädetään elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (EVL) 18 §:n 1 momentin 2 kohdassa.

(Verohallinto 2023a.) Vastaavasti korkotulot ovat veronalaista tuloa symmetriaperiaatteen mukaisesti (Äimä 2009, 355). Korkojen vähennyskelpoisuuden tarkastelu on tärkeää, sillä niiden merkitys verotuksessa on suuri (Mannio 1997, 4).

Korkomenojen vähennyskelpoisuuden ja korkotulojen veronalaisuuden vuoksi jotkut monikansalliset konsernit pyrkivät järjestämään rahoituksensa niin, että verotettava tulo eli tässä tapauksessa lainan korkotulot kertyvät alhaisen verotuksen valtioihin. Vastaavasti vähennyskelpoiset kustannukset eli korkomenot pyritään hyödyntämään korkean verotuksen valtioissa.

Konsernin rahoitusrakenne voidaankin järjestää optimaalisella tavalla huomioiden eri valtioiden verokannat ja -järjestelmät. Konsernit pyrkivät siis hyödyntämään eri maiden kansallisia lainsäädäntöjä tulojen ja menojen kohdistamisessa. (Mehtonen 2005, 190.) Sisäisten lainojen kohdalla nämä tulot ja menot ovat lainojen korkotuloja ja korkomenoja.

Veroja pidetään toisinaan liiketoiminnan kustannuksina, jotka tulisi minimoida. Monet verohallinnot uskovat, että osa konserneista manipuloi hintoja siirtääkseen voittoja korkean verotuksen valtioista alhaisen verotuksen valtioihin. (Sikka & Willmott 2010, 344, 346.)

Tästä johtuen monet valtiot ovat asettaneet alikapitalisointisäännöksiä tai rajoittaneet korkojen vähennysoikeutta jollain muulla tavalla (Knuutinen 2014). Alikapitalisoinnilla (*thin capitalization*) tarkoitetaan oman pääoman riittämättömyyttä vieraaseen pääomaan nähden. Osa lainkäyttöalueista on sisällyttänyt verolainsäädäntöönsä määräyksiä oman ja vieraan pääoman hyväksyttävästä suhteesta. Näihin tilanteisiin liittyy korkojen vähennyskelpoisuuden rajoittaminen verotuksessa. Toisaalla taas alikapitalisointi liitetään juuri siirtohinnoitteluun, jolloin yrityksen tulee osoittaa, että velkojen määrä on markkinaehtoinen. (Raunio & Karjalainen 2018, 280.)

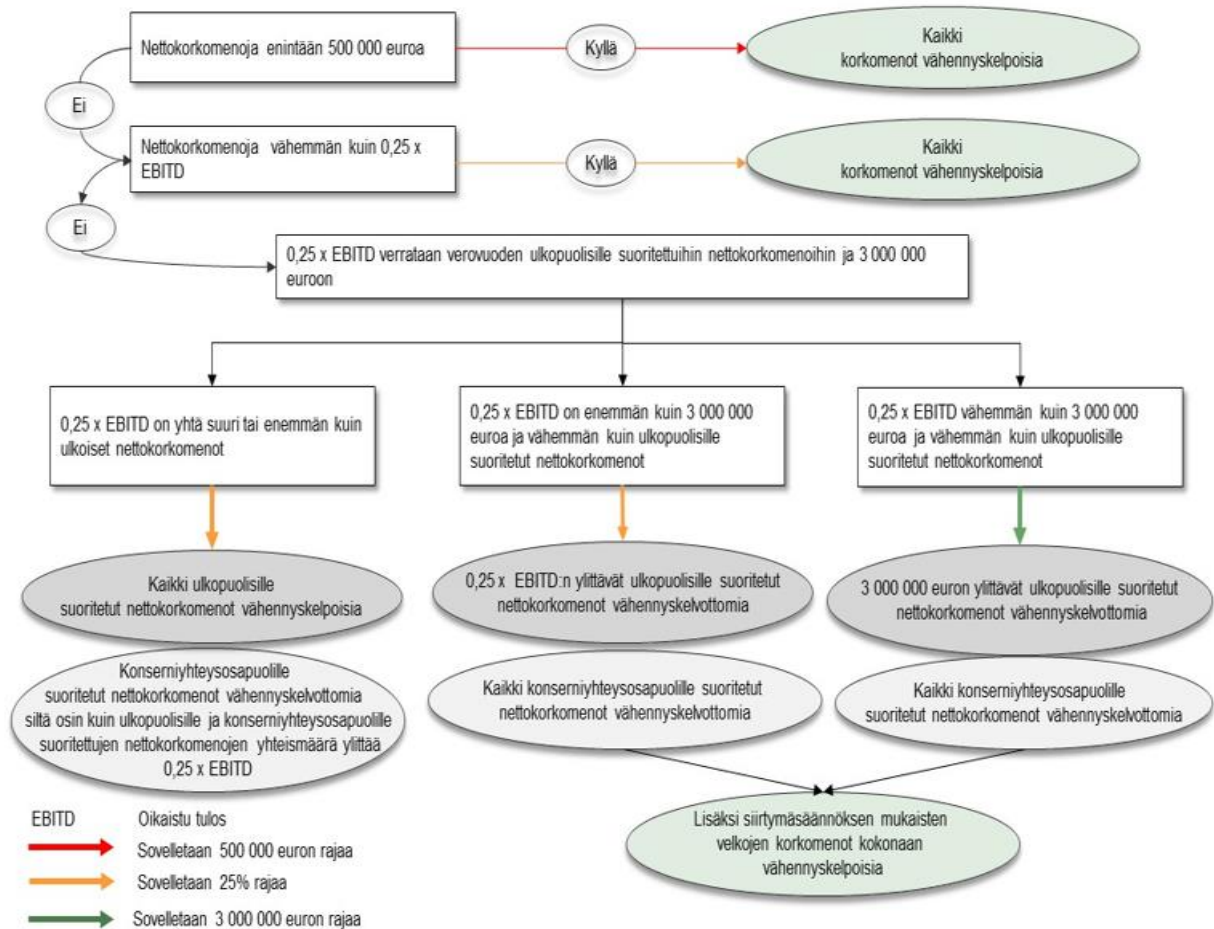
Alikapitalisointisäännöksiin liittyy lainan pääoman markkinaehtoisuuden arviointi. Keskeistä arvioinnissa on pohtia tilannetta sekä velkojan että velallisen näkökulmasta: Olisiko ulkopuolinen taho antanut lainaa vastaavassa tilanteessa? Olisiko velallisyhtiö ottanut vastaavassa tilanteessa lainaa ulkopuoliselta taholta? Ulkopuolinen taho tuskin antaisi lainaa, mikäli takaisinmaksu ei olisi

todennäköistä. Vastaavasti velallinen tuskin ottaisi lainaa, jos se johtaisi taloudelliseen ahdinkoon. (Raunio & Karjalainen 2018, 280–281.)

Suomen lainsäädännössä korkojen vähennysoikeuden rajoittamisesta säädetään EVL 18 a §:ssä. Korkomenojen vähennysoikeuden rajoitusten tavoitteena on Suomen veropohjan turvaaminen huomioiden samalla kuitenkin yritystoiminnan edellytysten turvaaminen. Säännöksellä rajoitetaan sellaisten korkomenojen vähentämistä, jotka olisivat muuten verotuksessa vähennyskelpoisia. Korkovähennysrajoituksilla on tarkoitus ehkäistä aggressiivista verosuunnittelua, joka liittyy verotuottojen kannalta merkityksellisten korkojen vähentämiseen. (Verohallinto 2023a, 1.2.)

Alla olevassa kuviossa (kuvio 1) on kuvattu laskentakaava korkojen vähennysoikeudelle. Kaavio on laadittu EVL 18 a §:n säädöksiin perustuen. Keskeistä kaavion tulkinnassa on huomioida, että puhutaan nettokorkomenoista (korkomenot-korkotulot) eikä pelkästään korkomenoista. Lisäksi tulee erottaa toisistaan ulkopuolisille suoritettut nettokorkomenot ja konserniyhteysosapuolille suoritettut nettokorkomenot.

Alla olevaan kaavioon on myös poikkeus, joka liittyy tasevertailuun. Jotta tätä poikkeusta voidaan soveltaa, tulee yhtiön esittää selvitys siitä, että sen oman pääoman suhde on korkeampi tai yhtä suuri kuin konsernitalinpäätöksen vastaava luku. Nämä luvut tulee ottaa tilintarkastetusta ja vahvistetusta tilinpäätöksestä. Selvitysvelvollisuus tasevertailun edellytysten täyttymisestä on verovelvollisella. (Verohallinto 2023a, 6.1.)

Kuvio 1 Soveltamiskaavio verovuoden vähennyskelpoisten korkomenojen laskennasta (Verohallinto 2023a, 4.2).

3.2 Kaksinkertaisen verotuksen ja aliverotuksen riski

Siirtohinnoittelulla on mahdollista keinotekoisesti siirtää voittoja korkean verotuksen valtioista alhaisen verotuksen valtioihin. (Sikka & Willmott 2010, 342.) Liiketoiminnallisten seikkojen lisäksi konsernin kokonaisverotaakan minimointi on yksi keskeisimmistä strategista suunnittelua ohjaavista tekijöistä (Mehtonen 2005, 38).

Yhdysvaltalainen tutkimus analysoi kansainvälisessä kaupassa käytettyjä hintoja selvittääkseen konsernin sisäisessä kaupassa käytettyjen hintojen käyttäytymistä. Tutkimuksessa saatiin selville, että siirtohintoihin vaikuttaa todennäköisesti konsernin veronminimointistrategiat. Erityisen vahva tilastollinen yhteys löydettiin valtion veroasteen ja käytettyjen konsernin sisäisten hintojen välillä. (Clausing 2003, 2222.)

Tilannetta, jossa siirtohinnoittelussa käytetään ehtoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet eivät olisi käyttäneet, kutsutaan peiteltyksi voitonsiirroksi. Rahoituspalveluiden osalta peiteltyä voitonsiirtoa saattaa esiintyä yli- tai alikoron tai muun poikkeavan hinnoitteluperusteen muodossa. (Kukkonen & Walden 2010, 162.)

Lainojen siirtohinnoittelun mahdolliset väärinkäytökset aiheuttavat haasteita veroviranomaisille. (Sikka & Willmott 2010, 346.) Tulojen siirtelyn ja verotulojen vähentymisen pelossa monet valtiot ovat lisänneet siirtohinnoitteluun liittyvää sääntelyä (Zinn ym. 2014, 352).

Tarkoitushakuinen ja verovetoinen siirtohinnoittelu onkin tyypillinen aggressiivisen verosuunnittelun keino. Jotkut yhtiöt käyttävät korkoja, rojalteja ja palvelumaksuja keinona näyttää voittoja enemmän matalan verotuksen valtioissa ja vähemmän korkean verotuksen valtioissa. (Knuutinen 2020, 266.) Myös verosopimusverkostoja hyväksikäyttämällä voidaan välttää korkotulojen osalta verotus sekä koron maksajan että koron saajan kotivaltion verotuksessa (Mehtonen 2005, 192).

Lisäksi konsernin rahoitusyhtiö saatetaan perustaa veroparatiisiin tai muuhun alhaisen verokannan maahan, joissa on jonkunlaisia verokannustimia. Tyypillisiä ominaisuuksia ovat esimerkiksi vahva salassapito ja kevyt sääntely. Monet kansainväliset konsernit ovat sijoittaneet rahoitusyhtiöitään esimerkiksi Luxemburgiin tai Irlantiin. Tällainen sijoittelu on täysin sallittua, kunhan myös niiden päätöksenteko tapahtuu sijaintivaltiossa. (Sikka & Willmott 2010, 346; Raunio & Karjalainen 2018, 290.)

Koko konsernin verojen minimointi on kaikkien konserniyhtiöiden edun mukaista, ja siirtohinnoittelulla on mahdollista vaikuttaa siihen, mihin valtioon tulo kertyy. Tästä syystä konserni saattaa käyttää liiketoimissaan sellaisia ehtoja, joita toisistaan riippumattomat osapuolet eivät käyttäisi. Verotuksessa kuitenkin edellytetään liiketoimien markkinaehtoisuutta eli, että konsernin sisäisissä liiketoimissa käytetään samoja ehtoja kuin mitä riippumattomat osapuolet käyttäisivät. Erimielisyydet markkinaehtoisesta hinnasta saattavat aiheuttaa moninkertaisen verotuksen riskin, jos veroviranomaiset toteuttavat siirtohinnoitteluoikaisun. (Helminen 2018, 265–266; Knuutinen 2020, 267.)

Siirtohinnoitteluoikaisusta säädetään VML 31 §:ssä. Pykälän mukaan verovelvollisen tuloon voidaan lisätä määrä, joka sille olisi kertynyt, jos liiketoimessa olisi sovittu sellaisista ehdoista, joista toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat sopineet. (VML, HE 188/2021 vp., 50.) Jotta

vältyttäisiin kaksinkertaiselta verotukselta, yhtiön on mahdollista hakea tehtyyn oikaisuun vastaoikaisua. (Knuutinen 2020, 266–267.)

Kaksinkertaisen verotuksen riskiä lisää eri lainkäyttöalueiden poikkeavat tulkinnat OECD:n siirtohinnoitteluohjeista. Ohjeiden kansainvälinen noudattaminen on mahdotonta, mikäli ohjeet vaihtelevat. Näin syntyy riski, että rajanylittävän transaktion ehdot kyseenalaistetaan toisessa valtiossa. Monikansalliset konsernit hyötyisivät siis OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden samanlaisesta soveltamisesta. (Lasinski-Sulecki 2014, 76.) Valtioiden eriävä tulkinta korosta voi johtaa kaksinkertaisen verotuksen lisäksi myös toisaalta vajaaverotukseen (Mehtonen 2005, 80).

4 Lainan siirtohinnoitteluprosessi

Kun toisistaan riippumattomat osapuolet tekevät rahoitusjärjestelyjä, huomioidaan molempien osapuolien tavoitteet ja tarpeet rahoituksen muotoa ja ehtoja sovittaessa. Sisäisessä rahoituksessa tulee toimia samalla tavalla. (Verohallinto 2022a.) Lainojen hinnan ja muiden ehtojen verotuksellisen hyväksyttävyyden mittarina toimii siis markkinaehtoperiaate. (Isomaa-Myllymäki 2016, 43.)

4.1 Liiketoimen ja sen sisällön määrittely

Siirtohinnoitteluprosessissa eli tässä tapauksessa sisäisen lainan luottoluokituksen ja koron määrittämisessä tulee ensin määrittää liiketoimi ja sen tosiasiallinen sisältö. Määrittelyyn kuuluu asiaankuuluvien taloudellisten ja rahoituksellisten suhteiden sekä niihin vaikuttavien keskeisten taloudellisten ominaispiirteiden tunnistaminen. Tällaisia ominaispiirteitä ovat esimerkiksi molempien osapuolten varat, toiminnot, liiketoimintastrategiat ja riskit, lainan sopimusehdot, siirretyn omaisuuden ominaispiirteet sekä markkinoiden ja osapuolten taloudelliset olosuhteet. (Verohallinto 2022a.)

Liiketoimen määrittelyssä tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva osapuolten välisen liiketoimen tosiasiallisesta luonteesta ja sen relevanteista tosiseikoista. Liiketoimen tosiasiallisen luonteen selvittämiseksi tulee kirjallisten sopimuksien lisäksi tarkastella myös osapuolten todellista käyttäytymistä. Lainanottajan osalta voidaan tarkastella muun muassa maksukykyä, luottokelpoisuutta ja tulevaisuuden näkymiä. Kun liiketoimen tosiasiallinen sisältö ja luonne on määritetty, voidaan määrittää hinta, jonka toisistaan riippumattomat osapuolet olisivat sopineet tarkasteltavana olevalle liiketoimelle. (Verohallinto 2022a.) Korkotasot määritetään siis lähtökohtaisesti rahoitusmarkkinoiden yleisen lähestymistavan ja hintatason mukaan (Karjalainen 2010, 383).

Kun liiketoimi ja sen tosiasiallinen sisältö on selvitetty, voidaan siirtyä velallisyhtiön luottokelpoisuuden eli luottoluokituksen määrittämiseen. Velallisyhtiön luottoluokitus toimii pohjana markkinaehtoisen koron määrittelylle.

4.2 Luottoluokituksen määrittely

Oleellinen osa korkotason markkinaehtoisuuden arvioinnissa on velallisyhtiön luottokelpoisuuden määrittäminen (Verohallinto 2022b). Velallisyhtiön yleisen luottokelpoisuuden määrittelyssä kaksi

keskeistä arvioitavaa seikkaa ovat velallisen kyky ja halu maksaa velka takaisin (Mellina & Riedel 2020).

Luottoluokituksen avulla voidaan käytännössä määrittellä velallisyhtiön maksukyky (Raunio & Karjalainen 2018, 283). Mahdollisuuksien mukaan luottoluokituksen voi määrittää luottoluokituslaitos. Luottoluokitusyhtiön määrittämää luottoluokitusta on harvoin kuitenkaan valmiina saatavilla, jolloin on mahdollista määrittää synteettinen luottoluokitus. (Assef & Patrun 2012, 35.) Yhtiön synteettinen luottoluokitus voidaan määrittellä hyödyntämällä eri luottoluokituslaitosten käyttämiä kriteerejä ja reittausohjelmia sekä velallisen luottotietoja ja -dataa. Käytännössä synteettisen luottoluokituksen määrittäminen tapahtuu käyttämällä luottoluokitusyhtiöiden ohjelmista tehtyjä yksinkertaistettuja menetelmiä. (Assef & Patrun 2012, 35; Raunio & Karjalainen 2018, 283.)

Luottoluokituksen määrittelyssä hyödynnetään erilaisia tunnuslukuja. Yleensä tunnusluvut lasketaan viimeisimmän tilinpäätöksen perusteella kuitenkin huomioimalla sen jälkeen tapahtuneet muutokset niin, että ne kuvaavat mahdollisimman hyvin nykyhetken tilannetta. (Raunio & Karjalainen 2018, 283.)

Luottoluokitusanalyysi suositellaan laatimaan yhtiökohtaisesti ja se tulisi päivittää joka vuosi. Usein velkasopimukseen lisätään myös klausuuli, joka mahdollistaa lainaehtojen päivittämisen vuosittain. Näin voidaan varmistaa koron ja luottoluokituksen pysyminen markkinaehtoisena vuodesta toiseen. Käytännössä luottoluokitusanalyysi laaditaan samalla tavalla kuin luottoluokituslaitoksetkin laativat, mutta luottoluokitukseen ei saada luottoluokituslaitosten antamaa ”leimaa” (Rapo 2024). Tunnettuja luottoluokitusyhtiötä ovat esimerkiksi Standard & Poor’s (S&P) ja Moody’s. Niiden palvelut ovat maksullisia, minkä vuoksi yritykset tyypillisesti ostavat lainahaut sekä niiden liitännäiset synteettiset luottoluokitukset ulkopuolisilta konsulttiyhtiöiltä. (Raunio & Karjalainen 2018, 283.)

Luottoluokitusanalyysin tulee olla kokonaisvaltainen taloudellisten indikaattorien valinnan sekä kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen analyysin suhteen. Luottoluokitukseen tehdyt mahdolliset oikaisut tulee perustella ja dokumentoida. Vaikka oikaisut tulee aina perustella, ne on toisinaan silti pakko tehdä. (Rapo 2024.)

Kvantitatiivisen analyysin ohella tulee toisinaan toteuttaa myös kvalitatiivinen analyysi tarvittavassa laajuudessa niin, että yhtiön todellinen luottoriski tulee esille. Näin ollen esimerkiksi yksinkertaisille jakeluyhtiöille kvalitatiivista analyysiä ei yleensä tarvitse tehdä. Jos taas yhtiöllä on

taseessa paljon varoja, tulee usein ottaa huomioon myös kvalitatiivisen analyysin löydökset. (Rapo 2024.)

Käytännössä synteettisten luottoluokitusten käyttö on yleistä. Synteettistä luottoluokitusta käytetään nimittäin konsernin sisäisen lainan markkinaehtoisien korkotason määrittelemisessä, mikäli yhtiölle ei ole saatavilla riippumattoman luottoluokitusyhtiön tekemää luottoluokitusta. (Raunio & Karjalainen 2018, 283, 289.)

4.3 Korkotason määrittely

Kun velallisyhtiölle on määritelty luottoluokitus, tietokannoista etsitään sitä vastaava markkinaehtoinen korkotaso. Vertailukohtana käytetään lainoja, joita muut saman luottoluokituksen yhtiöt ovat ottaneet. Ideaalissa tilanteessa lainojen ehdot vastaisivat toisiaan mahdollisimman paljon. (Raunio & Karjalainen 2018, 284.)

Kaksi ensisijaista lähdettä vertailutiedoille ovat lainamarkkinat ja lainojen johdannaismarkkinat. Yrityslainadata primäärilainamarkkinoilta on todennäköisesti luotettavinta markkinaehtoisien korkotason määrittämisessä konsernin sisäisille lainoille. (Assef & Patrun 2012, 35.)

Konserniyhtiöiden välisten lainojen siirtohinnoittelussa tyypillisesti käytettävä hinnoittelumenetelmä on markkinahintavertailumenetelmä (*CUP-menetelmä, Comparable Uncontrolled Price Method*). Kyseisessä menetelmässä korkotason markkinaehtoisuuden arviointi tapahtuu vertaamalla tutkittavaa konsernin sisäistä lainajärjestelyä riippumattomien osapuolten vastaaviin lainajärjestelyihin. (Verohallinto 2022b.) CUP-menetelmä on erittäin sopiva menetelmä lainojen hinnoitteluun myös julkisen datan ja rahoitustransaktioiden suuren määrän vuoksi (Mellina & Riedel 2020).

CUP-menetelmässä vertailukohteet voivat olla ulkoisia tai sisäisiä. Sisäisellä vertailukohteella tarkoitetaan samansisältöistä lainasopimusta, joka lainanottajayhtiöllä tai toisella saman konsernin yhtiöllä on riippumattoman lainanantajan kanssa. Mikäli lainojen ehdot vastaavat toisiaan, voidaan tällaista lainaa käyttää vertailukohteena lainan korkotason markkinaehtoisuutta arvioitaessa. (Verohallinto 2022b.)

CUP-menetelmää käyttäessä lainasopimusten lisäksi vertailukelpoisina instrumentteina voidaan käyttää tarvittaessa esimerkiksi talletuksia, yritystodistuksia, vaihtovelkakirjoja ja joukkovelkakirjalainoja. Olennaista on se, että ne ovat vertailukelpoisia suhteessa hinnoiteltavaan instrumenttiin. (Verohallinto 2022b.)

Vertailuhaussa käytettäviä kriteerejä ovat luottoluokituksen lisäksi tyypillisesti myös lainan keskeiset ominaisuudet. Näitä ovat esimerkiksi lainan nostamisen ajankohta, maturiteetti, lainapääoma, takaisinmaksutyyppe, valuutta, vakuudet ja takaukset, lainan luonne ja tarkoitus, mahdolliset optiot ja kovenantit, lainansaajan maantieteellinen sijainti ja toimiala sekä lainan etusijajärjestys suhteessa muuhun rahoitukseen. Näiden tietojen avulla voidaan määritellä testattavalle lainalle markkinaehtoinen korko. Käytännössä on haastavaa löytää samoilla ehdoilla myönnettyjä lainoja. Näissä tilanteissa joudutaan tekemään oikaisuja. (Assef & Patrun 2012, 36; Courtage 2015, 23–24; Raunio & Karjalainen 2018, 284; Jaakkola ym. 2012, 192; Verohallinto 2022b.)

Edellä mainittuja kriteerejä tulee kuitenkin käyttää etuyhteystilanteissa tapauskohtaisesti ja harkiten. Esimerkiksi lainan takaisinmaksujärjestyksellä ei ole merkitystä, mikäli kaikki konserniyhtiön rahoitus tulee emoyhtiöltä tai muulta konsernin rahoituksesta vastaavalta yhtiöltä (Knuutinen 2015, 108).

Mikäli vertailutietoja ei ole saatavilla, voidaan hinnoittelussa käyttää myös rahoituksen kustannuksiin perustuvaa menetelmää. Rahoituksen kustannuksiin perustuvassa siirtohinnoittelumenetelmässä tarkastellaan rahoittajalle aiheutuvia kustannuksia varojen hankkimisesta ja muita lainaan liittyviä järjestely- ja hoitokustannuksia. Tätä menetelmää hyödyntäessä on olennaista huomioida, että rahoituksen kustannukset olisivat samalla tasolla kuin muilla vastaavilla toimijoilla. (Mellina & Riedel 2020; Verohallinto 2022b.)

Teoriassa markkinaperusteisten ja kustannuksiin perustuvien menetelmien lisäksi voidaan käyttää kolmatta tapaa, joka perustuu neuvottelujen tuloksena saatuun hintaan (Bhimani ym. 2019, 561). Käytännössä tämä voi olla kuitenkin hankala perustella verohallinnoille, sillä taustalla ei ole välttämättä koron tasoa perustelevia laskelmia.

Suurimmassa osassa konsernin sisäisistä lainoista markkinaehtoinen korkotaso määritellään lisäämällä viitekorkoon markkinaehtoinen marginaali. Tällöin vertailuhaun tavoitteena on määrittää markkinaehtoisen marginaalin taso. Myös viitekoron valinta on perusteltava. (Raunio & Karjalainen 2018, 284–285.)

Lainojen hinnoittelu tapahtuu yleensä etukäteen ennen transaktion tapahtumista (ex ante). Hinnoitteluperiaatteet tulee myös päivittää vuosittain, jotta voidaan varmistaa niiden markkinaehtoisuus. Jälkikäteen (ex post) laaditaan ainoastaan tarvittavat oikaisulaskelmat. (Rapo 2024.)

5 Implisiittinen ja eksplisiittinen tuki

5.1 Implisiittinen tuki

Implisiittinen tuki tarkoittaa hyötyä, jonka konsernin tytäryhtiö saa konsernin sisäisissä lainoissa pelkästään olemalla osa konsernia. Hyöty nousee siis jo pelkästä passiivisesta assosiaatiosta, eikä virallisia takaussopimuksia tehdä. Virallisen takaussopimuksen sijaan emoyhtiö voi halutessaan antaa esimerkiksi tukikirjeen (letter of comfort), joka ei ole laillisesti sitova. Implisiittisestä tuesta saatava hyöty ilmenee tyypillisesti parempina lainaehtoina, esimerkiksi alhaisempina lainan korkona tai suurempina lainapääomana. (Hickman & Moura 2023, 6, 29; Jaakkola ym. 2012, 195–196.)

Implisiittinen tuki on tunnistettu siirtohinnoittelussa jo ennen OECD:n vuonna 2020 laatimia sisäisen rahoituksen siirtohinnoitteluohjeita. Courtage (2015, 21) kirjoitti, kuinka passiivisesta assosiaatiosta koituva hyöty huomioidaan kasvavassa määrin siirtohinnoittelutapauksissa. Tytäryhtiöllä saattaa olla esimerkiksi parempi pääsy luottomarkkinoille jopa ilman konsernin eksplisiittistä tukea verrattuna erilliseen yhtiöön. Lisäksi viimeaikaiset oikeustapaukset ovat nostaneet implisiittisen tuen profiilia (Lambert ym. 2019, 1080).

Verohallinnon (2022b) ohjeistuksissa korostetaan implisiittisen tuen huomioimisen tärkeyttä. Lähtökohtana on ulkopuolisen rahoittajan arvio: ”Arvioisiko ulkopuolinen rahoittaja lainansaajan luottokelpoisuuden paremmaksi sen kuuluessa konserniin kuin miten sen luottokelpoisuus arvioitaisiin itsenäisenä yhtiönä?”

OECD:n ohjeistusten mukaan implisiittisestä tuesta ei tule maksaa korvausta, mutta siitä saatava hyöty tulee huomioida konserniyhtiön luottokelpoisuusanalyysin osana (Verohallinto 2021; Rapo 2024). Vaikka implisiittisestä tuesta ei makseta korvausta, tuen tarjoaminen on konsernille liiketoiminnallisesti kannattavaa joissain tilanteissa (Lambert ym. 2019, 1078).

Koska implisiittisestä tuesta ei makseta korvausta, sen järkevyyttä taloudellisessa kontekstissa on kyseenalaistettu. Keskeinen kysymys on, tulisiko implisiittisen tuen hyödyt laajentaa tytäryhtiölle ilman kustannuksia vai edustaako ne jotain, mistä konserniyhtiö olisi valmis maksamaan markkinaehtoisissa olosuhteissa. Tällaisia hyötyjä ovat etenkin vähentyneet riskit ja kustannukset. (Hickman & Moura 2023, 29.)

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden mukaan yhtiön ei kuitenkaan voida katsoa saaneen palvelua, josta tulisi maksaa korvaus, jos hyöty syntyy ainoastaan konserniin kuulumisen eikä erillisen liiketoimen

perusteella. Konserniin kuulumisesta hyötynä saatu parempi luottoluokitus ja sitä myöten alhaisempi korko on tällainen hyöty. (Raunio & Svennas 2011, 197.)

Ensimmäinen vaihe passiivisen assosiaation vaikutuksen arvioimisessa on konsernin luottoluokituksen määrittäminen. Tässä vaiheessa tulee huomioida, että mikäli konsernin luottoluokitus on velallisyhtiön luottoluokitusta huonompi, tulisi yleensä käyttää konsernin luottoluokitusta. Tähän rajoitukseen on kuitenkin myös poikkeuksia. Mikäli velallisyhtiö on niin sanottu eristetty tytäryhtiö, sen luottoluokitus voi mahdollisesti olla muutaman pykälän konsernin luottoluokitusta korkeampi. Jos taas konsernin luottoluokitus on parempi kuin velallisyhtiön luottoluokitus, markkinaehtoinen luottoluokitus on todennäköisesti jotain konsernin ja velallisyhtiön luottoluokitusten välimaastosta. (Steunenbergh & Willemsen 2019.) Konsernin luottoluokituksella tarkoitetaan OECD:n ohjeistuksissa lähtökohtaisesti emoyhtiön luottoluokitusta, jonka laskemisessa on käytetty konsernin konsolidoituja tilinpäätöstietoja (Verohallinto 2021).

Konsernitason luottoluokituksen käyttäminen sellaisenaan konsernin sisäisissä lainoissa käytännön tasolla on harvinaista. Jotta konsernin luottoluokitusta voitaisiin käyttää apuna luottokelpoisuuden määrittämisessä, on edellytyksenä, että erillisyhtiön luottoluokituksen luotettava määrittäminen ei ole mahdollista ja että muut tosiseikat tukevat tällaista lähestymistapaa. (Rapo 2024.)

Jotta konsernitason luottoluokituksen käyttäminen olisi mahdollista, tulisi yhtiön lisäksi olla taloudellisilta tunnusluvuiltaan linjassa konsernitason lukujen kanssa, ja näiden lukujen tulisi olla luotettavat. Käytännössä tällainen tilanne toteutuu vain, jos yhtiö on ikään kuin minikopio konsernista. Yleisempää onkin määrittää yhtiökohtainen luottoluokitus ja säätää sitä tarvittaessa ylöspäin. (Rapo 2024.)

Konsernin luottoluokitusta voidaan käyttää kuitenkin apuna esimerkiksi tilanteessa, jossa yksittäinen konserniyhtiö on strategisesti niin tärkeä tai sen liiketoiminta on niin linkittynyt muun konsernin toimintaan, että sen yksittäisiä lukuja tarkastelemalla on mahdotonta määrittää sen luottoriskin tasoa (Rapo 2024).

Vaikka implisiittinen tuki oikeuttaa joissain tilanteissa yhtiökohtaisen luottoluokituksen oikaisemisen, se ei oikeuta sen ohittamista täysin. Aina implisiittisellä tuella ei nimittäin ole vaikutusta luottoluokitukseen. Epäselvää onkin, missä määrin implisiittinen tulisi huomioida. (Rapo 2021, 619; Rapo 2024).

Implisiittisen tuen hyötyvaikutus riippuu siitä, kuinka todennäköisesti konserni tukisi velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa. Sen arvioimiseksi tulee koko konsernin arvoketju ymmärtää perin pohjin.

Tämä johtuu siitä, että taloudellisen tukemisen todennäköisyys riippuu vahvasti taloudellisista syistä. Konsernin tulee nimittäin arvioida, onko taloudellisen tuen antaminen tytäryhtiölle taloudellisesti järkevää vai ei. (Steunenberg & Willemsen 2019.) Moody'sin mukaan taloudellisen tuen tarjoamisen todennäköisyys riippuu halusta ja kyvystä tehdä niin (Lambert ym. 2019, 1080–1081).

Mikäli emoyhtiön voitaisiin olettaa tukevan tytäryhtiötä maksuvaikeustilanteessa velkojan ollessa konsernin ulkopuolinen toimija, tulisi tämä tuki huomioida vastaavasti myös konsernin sisäisissä lainoissa. Merkitystä ei ole sillä, olisiko emoyhtiö itse velkojana vai joku toinen konserniyhtiö. (Raunio & Karjalainen 2018, 288.)

Jos siis konserniyhtiön markkinaehtoinen luottoluokitus on parempi kuin konserniyhtiön oma luottoluokitus, voidaan olettaa, että tytäryhtiön kohdatessa maksuvaikeuksia se todennäköisesti saisi konsernilta tukea. (Hickman & Moura 2023, 16.)

Seuraavissa alaluvuissa on käsitelty erilaisia seikkoja ja ominaisuuksia, jotka vaikuttavat siihen tukisiko konserni velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa, ja tulisiko markkinaehtoisien koron määrittelyssä huomioida implisiittinen tuki. Tekijät on jaettu kolmeen eri luokkaan: strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät, taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät sekä markkinavaikutukset ja periaatteet.

5.1.1 Strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät

Strateginen tärkeys ja liiketoiminnallinen yhteys

Mikäli erillisyhtiö on konsernille strategisesti tärkeä, sen voidaan yleensä olettaa saavan muilta konserniyhtiöiltä tukea myös ilman erillistä sopimusta. Tällaisen yhtiön luottoluokitus olisi todennäköisesti koko konsernin luottoluokitus tai lähellä sitä. (Verohallinto 2022b.) Tytäryhtiön strategista tärkeyttä voidaan siis pitää indikaattorina siitä, saisiko se tukea ilman eksplisiittistä takausta. (Hickman & Moura 2023, 10.) Tyypillisesti emoyhtiöllä tulee olla selkeä strateginen ja operatiivinen etu tytäryhtiön tukemisesta (Lambert ym. 2019, 1078).

Tytäryhtiön tärkeyttä konsernille voidaan arvioida sen avulla, mikä on yhtiön suhteellinen kontribuutio konsernin nykyiseen tai tulevaan liikevaihtoon ja tulokseen. Yhtiö saattaa olla strategisesti tärkeä myös, jos se palvelee jotain asiakkaiden avainsegmenttiä, vaikka se olisikin kevyt ja pieni yhtiö. Lisäksi tulee arvioida yhtiön kriittisyyttä konsernin kokonaisstrategisten etujen kannalta. (Rapo 2024; Vemuri ym. 2024, 5.)

Liiketoiminnallisen yhteyden eli operatiivisen integraation puolestaan tunnistaa tilanteesta, jossa erillisten yhtiöiden panoksia on vaikea erottaa toisistaan. Silloin niiden erillinen arviointi on mahdotonta (Rapo 2024).

Alla on esitelty vaihtoehtoisia tilanteita yhtiön strategisesta tärkeydestä ja liiketoiminnallisesta yhteydestä konserniin sekä esitetty niiden pohjalta markkinaehtoinen luottoluokitus. Mahdollisia konsernistatuksia on esitelty yhteensä viisi: avainyhtiö, strategisesti erittäin tärkeä, strategisesti tärkeä, kohtalaisen strateginen ja ei-strateginen.

Jos velallisyhtiön asemassa oleva tytäryhtiö harjoittaa konsernin ydinliiketoimintaa (*core entity, avainyhtiö*), se on erottamaton osa konsernin identiteettiä ja tulevaisuuden strategiaa. Silloin voidaan olettaa, että konserni tukee yhtiötä kaikissa ennakoitavissa tilanteissa. Tällöin implisiittinen tuki on ilmeinen ja markkinaehtoinen korko olisi konsernin luottoluokituksen mukainen korko tai erittäin lähellä sitä. (Hickman & Moura 2023, 16; Rapo 2021, 618–619.) Esimerkiksi pääasialliset toimintayksiköt, joissa on ylempää hallintoa ja strategista johtoa sekä kriittisten patenttien ja tekijänoikeuksien haltijat voivat olla tällaisia ydinyhtiöitä (Karancsi).

Velallisyhtiön roolin ollessa strategisesti erittäin tärkeä (*highly strategic*), yhtiö on *lähes* erottamaton osa konsernin identiteettiä ja tulevaisuuden strategiaa. Konserni tukisi yhtiötä tällöin todennäköisesti melkein kaikissa ennakoitavissa tilanteissa. Markkinaehtoinen korko olisi tällaisessa tilanteessa hieman konsernin luottoluokitusta alhaisempi, jos konserniyhtiön luottoluokitus on huonompi kuin konsernin luottoluokitus. Jos konserniyhtiön luottoluokitus on parempi kuin konsernin, tulee käyttää konsernin luottoluokitusta (Hickman & Moura 2023, 16.)

Strategisesti tärkeä (*strategically important*) velallisyhtiö on hieman vähemmän olennainen osa konsernia verrattuna edellä mainittuihin. Yhtiö saisi konsernilta tukea todennäköisesti useimmissa ennakoitavissa olosuhteissa. On kuitenkin olemassa joitain epäilyksiä konsernin tuen kattavuudesta. Strategisesti erittäin tärkeään yhtiöön verrattuna luottoluokitus on hieman lähempänä erillisyhtiön omaa luottoluokitusta. (Hickman & Moura 2023, 16.) Yhtiö voi olla strategisesti tärkeä, jos se omistaa esimerkiksi yhtiön liiketoiminnan kannalta tärkeää infrastruktuuria (Karancsi).

Kun velallisyhtiön rooli konsernissa on kohtalaisen strateginen (*moderately strategic*), se tuskin saa konsernin tukea ennustettavissa olevissa tilanteissa. Siitä huolimatta konsernituki on kuitenkin mahdollinen. Markkinaehtoinen luottoluokitus on tällaisessa tilanteessa pykälän korkeampi kuin erillisyhtiön oma luottoluokitus. (Hickman & Moura 2023, 16.)

Jos velallisyhtiön rooli konsernissa ei ole strateginen (*nonstrategic*) eikä sillä ole minkäänlaista strategista tärkeyttä konsernille, tulisi käyttää velallisyhtiön oman luottoluokituksen mukaista korkoa eikä huomioida konserniyhteyttä. Luottoluokitus ei voi kuitenkaan olla korkeampi kuin konsernin luottoluokitus. (Hickman & Moura 2023, 16.)

Alla on S&P:n taulukko, joka ohjaa strategisen tärkeyden huomioimisessa implisiittistä tukea määrittäessä. Taulukon vasemmassa sarakkeessa esitetään ensin konsernin status, keskimmaisessä sarakkeessa kuvaus kyseisen statuksen roolista konsernissa ja oikeassa sarakkeessa kerrotaan sen perusteella mahdollisesti käytettävä luottoluokitus. Taulukossa kerrotaan käytännössä yhtiön strategisen tärkeyden asteesta ja osa haastateltavista kertoi soveltavansa tätä taulukkoa apuna implisiittisen tuen määrittämisessä.

Taulukko 1 Konserniyhtiön roolin vaikutus luottoluokitukseen (S&P 2019).

Konsernin status	Rooli konsernissa	Mahdollisesti käytettävä luottoluokitus
Avainyhtiö	Erottamaton osa konsernin identiteettiä ja tulevaisuuden strategiaa. Konserni tukee näitä yksiköitä todennäköisesti kaikissa ennakoitavissa olevissa tilanteissa.	Konsernin luottoluokitus
Strategisesti erittäin tärkeä	Lähes erottamaton osa konsernin nykyistä identiteettiä ja tulevaisuuden strategiaa. Konserni todennäköisesti tukee näitä yksiköitä lähes kaikissa ennakoitavissa olevissa tilanteissa.	Yksi pykälä alempi kuin konsernin luottoluokitus, ellei kyseisen yksikön erillisyhtiöluottoluokitus ole yhtä suuri tai suurempi kuin konsernin luottoluokitus. Tällöin mahdollinen luottoluokitus on konsernin luottoluokitus.
Strategisesti tärkeä	Vähemmän erottamaton osa konsernia kuin strategisesti erittäin tärkeät konserniyhtiöt. Konserni todennäköisesti tukee useimmissa ennakoitavissa olevissa tilanteissa. Jotkin tekijät herättävät kuitenkin epäilyjä konsernin tuen laajuudesta.	Kolme pykälää erillisyhtiöluottoluokituksen yläpuolella. Yläraja on yhden pykälän konsernin luottoluokituksen alapuolella, paitsi jos yhtiön erillisyhtiöluottoluokitus on vähintään yhtä suuri kuin konsernin luottoluokitus. Silloin mahdollinen luottoluokitus on konsernin luottoluokitus.
Kohtalaisen strateginen	Ei tarpeeksi tärkeä, jotta se saisi konsernin tuen joissakin ennakoitavissa olevissa tilanteissa. Konserni saattaa kuitenkin antaa jonkin verran tukea.	Yksi pykälä erillisyhtiöluottoluokituksen yläpuolella. Yläraja on yhden pykälän konsernin luottoluokituksen alapuolella, paitsi jos yhtiön erillisyhtiöluottoluokitus on vähintään yhtä hyvä kuin konsernin luottoluokitus. Silloin mahdollinen luottoluokitus on konsernin luottoluokitus.
Ei strateginen	Ei strategisesti tärkeä konsernille.	Konserniyhtiön erillinen luottoluokitus, ylärajana konsernin luottoluokitus.

Liiketoimintariskien korrelaatio

Emoyhtiöllä ja tytäryhtiöllä saattaa olla liiketoimintariskien korrelaatio, mikäli ne altistuvat samoille taloudellisille shokeille. Tällaisessa tilanteessa emoyhtiöllä itsellä saattaa olla taloudellisia vaikeuksia juuri silloin kun tytäryhtiö kaipaa siltä taloudellista tukea. Näin ollen emoyhtiö ei

välttämättä voikaan tarjota tukea, joten taloudellisesta näkökulmasta tuki on mahdollisesti arvoton. (Lambert ym. 2019, 1081.)

Omistussuhde, määräysvalta ja kontrolli

Myös velkojalla voi olla merkitystä. Velallinen saattaa nimittäin olla erilaisessa asemassa, jos velkojana on ulkopuolisen riippumattoman osapuolen sijaan emoyhtiö tai muu samaan konserniin kuuluva yhtiö. Tämä johtuu siitä, että toisella konserniyhtiöllä on paremmat edellytykset seurata velallisyhtiön taloutta ja maksukykyä kuin ulkopuolisella velkojalla. Etenkin emoyhtiön on omilla toimillaan mahdollista vaikuttaa tytäryhtiön maksukykyyn. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi tytäryhtiön liiketoiminnan supistaminen tai laajentaminen. Vaatii tapauskohtaista harkintaa, kun pohditaan, tuleeko tällaiselle tietoisuudelle antaa merkitystä markkinaehtoista korkoa määriteltäessä. (Raunio & Karjalainen 2018, 288–289.)

Omistusosuuden määrä vaikuttaa myös sitoutumiseen yhtiöön ja sen tulevaisuuteen. Mitä suurempi on omistusosuus, sitä suurempi on myös sitoutuminen velallisyhtiötä kohtaan. (Vemuri ym. 2023, 5.)

Ruotsin *Diligentia RA 2010 ref 67* tapauksessa otettiin kantaa lainojen edelleenlainaamiseen. Edelleenlainaamisessa on kyse siitä, että konsernin rahoitusfunktio lainaa varat konsernin ulkopuolelta ja lainaa ne sitten edelleen samalla korolla saman konsernin yhtiöille. Oikeuden päätöksen mukaan emoyhtiön kontrolli on huomioitava markkinaehtoisen koron määrittämisessä eikä lainaa voi vain lainata samalla korolla kuin mitä konsernin ulkoisessa rahoituksessa. Yhtiön tapauksessa luottotappioriskin todettiin olevan emoyhtiön kontrollin vuoksi alhaisempi emoyhtiölle kuin ulkopuoliselle lainanantajalle (Jaakkola ym. 2012, 191–192.)

5.1.2 Taloudelliset ja rahoituskelliset tekijät

Emoyhtiön luottoluokitus

Edellytys maksuvaikeustilanteessa tukemisen mahdollisuudelle on konsernin taloudellinen kapasiteetti tarjota velallisyhtiölle tukea. Taloudellinen kapasiteetti tukemiseen voidaan päätellä emoyhtiön omasta luottoluokituksesta (Wilmshurt 2012, 4).

Rahoituksen tarve ja muoto

Markkinaehtoista korkoa huomioidessa tulee ottaa huomioon esimerkiksi rahoituksen luonne ja muoto. Verrattaessa konsernin ulkoista rahoitusta ja yksittäisen konserniyhtiön sisäistä rahoitusta,

eivät rahoituksen tarve ja muoto ole todennäköisesti vertailukelpoisia. Tällöin myöskään konsernin ulkoisen rahoituksen keskikorko ei ole markkinaehtoperiaatteen mukainen korko. (Verohallinto 2022b.)

Velallisyhtiön taloudellinen kannattavuus

Velallisyhtiön pitkän aikavälin kannattavuudella saattaa olla vaikutusta siihen, tarjoaako konserni sille tukea maksuvaikeustilanteessa. Mikäli velallisyhtiö on kannattamaton pitkällä aikavälillä, se saa epätodennäköisemmin tukea kuin jos maksuvaikeustilanne on vain tilapäinen. Keskeistä on arvioida myös yhtiön tulevaisuuden kannattavuutta. (Vemuri ym. 2023, 5.)

Realististen vaihtoehtojen periaate

Velallisyhtiölle realistinen vaihtoehto konsernin sisäiselle lainalle on rahoituksen hankkiminen kolmannelta osapuolelta. Riippumaton osapuoli todennäköisesti huomioisi konserniyhteyden hinnoittelussa. (Zomodori & Tsios 2024.) Mikäli ulkopuolinen rahoittaja huomioisi konserniyhteyden korossa, mutta konsernin sisäisen lainan antaja ei, tulisi velallisyhtiölle kannattavammaksi ottaa laina ulkopuolelta. Näin ollen markkinaehtoperiaatteen mukaisesti tulisi implisiittinen tuki huomioida myös konsernin sisäisissä lainoissa. (Varma 2024.) Käytännössä siis ennen kuin transaktioon ryhdytään, tulee tarkastella, mitä muita vaihtoehtoja olisi ollut saatavilla (Rapo 2024).

5.1.3 Markkinavaikutukset ja periaatteet

Mahdollinen mainehaitta

Konsernin tytäryhtiöt ovat usein avoimesti osana konsernia ja tuovat sitä esille. Ne saattavat esimerkiksi toimia samalla nimellä kuin emoyhtiö. Tällaisissa tilanteissa yksittäisen tytäryhtiön konkurssi saattaisi heikentää myös muiden konserniyhtiöiden maksuehtoja ja sitä kautta myös niiden toimintamahdollisuuksia. Konkurssi lisäisi todennäköisesti myös yleisesti konsernin mainehaittoja ja heikentäisi brändin arvoa. Mikäli siis tytäryhtiön konkurssi aiheuttaisi koko konsernille mainehaittaa ja sitä kautta negatiivisia taloudellisia seuraamuksia, konserni todennäköisesti auttaisi yhtiötä maksuvaikeustilanteessa. Näin ollen implisiittiselle tuelle tulisi antaa enemmän arvoa. (Raunio & Karjalainen 2018, 288; Lambert ym. 2019, 1078, 1081; Rapo 2024.)

Yhteisestä konsernimestä ei Rapon (2024) mukaan kuitenkaan kannata vetää suuria johtopäätöksiä, sillä yhteinen nimi on yleensä odotusarvo. Yhteinen nimi ei siis automaattisesti tarkoita, että implisiittinen tuki olisi vahva.

Ulkopuolisen rahoittajan näkökulma

Ulkopuolisen rahoittajan näkökulma perustuu markkinaehtoperiaatteeseen. Riippumaton lainanantaja nimittäin huomioisi luottoluokituksen ja koron määrittelyssä velallisyhtiön saaman implisiittisen tuen ja hinnoittelisi lainan sen mukaisesti. (Varma 2024.) Todennäköisesti ulkopuolinen rahoittaja, esimerkiksi pankki, huomioisi konserniyhteyden lainatarjouksessaan (Raunio & Karjalainen 2018, 287–288).

KHO 2010:73 tapauksessa käytettiin aikaisempaa ulkopuoliselta riippumattomalt osapuolelta saatua lainaa markkinaehtoisena vertailukohtena, kun tarkasteltiin konsernin sisäisen lainan markkinaehtoisuutta. Velallisyhtiön verotettavaan tuloon lisättiin markkinaehtoisen koron ylittävä osuus maksetuista koroista. Tapauksessa korostettiin erillisyyhtiöperiaatetta ja keskiössä oli velallisyhtiön maksukyky. Toisaalta tapauselostuksesta ei ilmennyt velallisyhtiön liiketaloudellinen yhteys muihin konserniyhtiöihin. (Raunio & Karjalainen 2018, 281–283, 288.)

Moraalinen velvoite

Konsernille voi muodostua moraalinen velvoite tukea velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa. Moraalisen velvoitteen voi muodostaa laaja johdon kontrolli, yhteinen nimi tai logo, yhteiset resurssit tai johdon asema. Laaja johdon kontrolli ja valvonta voi ilmetä konsernin aktiivisena osallistumisena päätöksentekoon, laajana yhteistyönä ja yhteisenä rahoituksena. Yhteisten resurssien vuoksi konserni saattaa kokea moraalisen velvoitteen lisäksi painetta tukemiseen myös markkinoilta. (Vemuri ym. 2024, 5.)

Johdon ilmoittama kanta ja aiempi toiminta

Kun arvioidaan todennäköisyyttä sille, tukisiko konserni velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa, voidaan tutkia, miten konserni on aiemmin toiminut vastaavissa tilanteissa. Jos konsernilla ei ole ollut tapana tukea velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa, se todennäköisesti ei tue niitä jatkossakaan. Jos sillä taas on ollut tapana tukea yhtiöitä, joille se on antanut oikeudellisesti sitomattoman tukikirjeen, se toimii todennäköisesti niin jatkossakin. (Vemuri ym. 2024, 5.)

Konsernin rahoituspolitiikkaan on saatettu myös lisätä maininta, että taloudelliseen ahdinkoon joutuneita yhtiöitä tuetaan ja pääomitetaan riippumatta niiden tilanteesta tai näkymistä. Tällainen maininta lisää implisiittisen tuen merkitystä. (Rapo 2024.)

Luotettava lopputulos

Herksen ym. (2020) kirjoittavat artikkelissaan ongelmista OECD:n uusien sisäisen rahoituksen siirtohinnoitteluhjeiden laadinnassa. Konsensus löydettiin tilanteisiin, joissa yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta, jossa huomioidaan konserniin kuuluminen, ei pidetty "luotettavana". Tällaisissa tilanteissa tulisi käyttää konsernin luottoluokitusta sisäisten lainojen hinnoittelussa. Epäluotettavaa lopputulosta ei kuitenkaan määritelty sen tarkemmin. Näin ollen ne valtiot, joilla on korkea luotettavuuden vaatimus, voivat pakottaa veronmaksajat käyttämään konsernin luottoluokitusta konsernin sisäisiä lainoja hinnoitellessaan.

5.2 Eksplisiittinen tuki

Eksplisiittinen tuki eli takaus on sopimus, jonka mukaan takaaja vastaa tietyistä taloudellisista velvoitteista, jos takauksen saaja laiminlyö nämä velvoitteet. Takauksen tarkastelussa tulee määrittää sen tosiasiallinen sisältö, sekä arvioida sen laajuutta, luonnetta ja vaikutuksia eri osapuolille. (Verohallinto 2022d.)

Eksplisiittisen takauksen taloudellinen arvo juontaa oikeudellisesti täytäntöönpanokelpoisten vastuiden siirtämisestä takauksen saaneelta osapuolelta takaajalle. Täten esimerkiksi tukikirjeet tai aiesopimukset eivät muodosta laillisesti velvoittavaa vastuiden siirtämistä osapuolelta toiselle. (Hickman & Moura 2023, 10.)

Konsernin sisäisten takauksien tarkoitus on mahdollistaa varojen lainaaminen alhaisemmalla korolla kuin muuten olisi mahdollista. Takauksen avulla lainanottaja pääsee nimittäin hyödyntämään takaajan alhaisempaa luottoluokitusta. Prosessina markkinaehtoisien takausmaksun määrittely vastaa konsernin sisäisen lainan koron määrittelyä, mutta lisäksi on usein hyvä analysoida myös takaajaa. Takauksen arvo voidaan laskea vähentämällä konserniyhtiön oman luottoluokituksen mukaisesta korosta takauksen ansiosta saatu alhaisempi korko. Tämä erotus on takauksen arvo. (Assef & Patrun 2012, 36.)

Jotta takaus olisi takaajalle järkevä, takaajan tulisi veloittaa takauksesta vähintään hinta, joka kattaisi odotetun tappion ja voittolisän (Courtnage 2015, 25).

Takauksen vaikutus korkoon ja siten myös takauksen hinnoittelu riippuu takauksen luonteesta. Takauksen luonnetta arvioitaessa tulee tarkastella seuraavia seikkoja (Courtnage 2015, 24.):

1. Aiheutuuko takauksesta hyötyä?
2. Onko takaus eksplisiittinen vai implisiittinen?
3. Tulisiko takausta käsitellä palveluna vai pääomasijoituksena?

Lainansaaja saa takauksesta rahanarvoista hyötyä, jos takauksen seurauksena se saa rahoitusta alhaisemmalla hinnalla. Takauksen hyödyn arvioiminen on olennaista, kun arvioidaan takauksesta maksettavaa korvausta. Vaikka takauksesta aiheutuisi hyötyä ja se olisi eksplisiittisesti ilmaistu, siitä tulisi maksaa takauskorvaus ainoastaan, jos saatu hyöty ylittää implisiittisestä tuesta saadun hyödyn. (Courtnage 2015, 24, Verohallinto 2022d.) Jos esimerkiksi implisiittisestä tuesta saatava hyöty olisi 2 % ja eksplisiittisestä tuesta 3 %, pelkästään näiden erotus 1 % olisi sellaista hyötyä, josta velallisyhtiö maksaisi takaajalle korvauksen.

General Electric Capital Canada Inc. v. The Queen (GECC) oikeustapauksessa oli kyse siitä, kuinka suuri osa konsernin takauksesta oli implisiittistä, ja kuinka suuri osa oli eksplisiittisestä tuesta saatavaa hyötyä. Päätöksessä todettiin, että eksplisiittisestä tuesta saatavasta hyödystä tuli maksaa korvausta vain siltä osalta, mikä ylitti implisiittisestä tuesta saadun hyödyn. (Courtnage 2015, 25–26; Lambert ym. 2019, 1078–1079.) Implisiittisen tuen todettiin siis olevan taloudellinen tekijä, joka tuli ottaa huomioon markkinaehtoisuuden arvioinnissa, mutta siitä ei tulisi maksaa korvausta (Wilmshurt 2012, 3).

On myös mahdollista, että velallisyhtiö ei hyödy eksplisiittisestä takauksesta. Näin voi olla, jos implisiittisestä tuesta saatava hyöty on jo sen verran suuri, ettei varsinainen takaus enää paranna lainan ehtoja velallisyhtiön näkökulmasta. Tällaisessa tilanteessa oikeudellisesti velvoittavasta takauksesta ei tulisi maksaa korvausta velkojalle. (Hickman & Moura 2023, 10.)

Kolmas kysymys liittyy takauksen käsittelemiseen. Yleisesti ottaen takausta ei tulisi käsitellä konsernin sisäisenä palveluna, vaan pääomasijoituksena. (Courtnage 2015, 24.)

Implisiittisen ja eksplisiittisen tuen keskeinen ero on siis se, että eksplisiittinen tuki on oikeudellisesti sitova, kun taas implisiittinen tuki ei ole (Moura 2022, 18). Tästä syystä implisiittinen tuki on monitulkintaisempi ja hankalampi määritellä.

6 Metodologia

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, milloin ja missä laajuudessa konsernin sisäisten lainojen korkojen siirtohinnoittelussa tulisi huomioida implisiittinen tuki. Tarkoituksena on myös selvittää käytännön seikkoja, jotka vaikuttavat implisiittisen tuen huomioimiseen tai vastaavasti huomioimatta jättämiseen. Aiemmassa kirjallisuudessa on keskusteltu implisiittiseen tukeen liittyvistä eriävistä käytännöissä. Tämä johtuu siitä, että implisiittisen tuen huomioimisesta ei ole selkeitä ohjeita. Selkeiden ohjeiden puuttuessa implisiittisen tuen huomioimisesta löytyy ristiriitaista oikeuskäytäntöä. Tutkimuksen toisena tavoitteena on selvittää, miten luottoluokituksen ja koron määrittämisprosessi etenee käytännössä.

Näitä asioita selvitetään haastattelemalla sekä Verohallinnon asiantuntijoita että yksityisen puolen siirtohinnoittelukonsultteja. Näin saadaan kattava kuva konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelusta. Selkeämmästä rajanvedosta ja käytännön esimerkeistä hyötyisi niin dokumentoinnin laatijat, yhtiöt kuin Verohallintokin.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena, ja tavoitteena on koostaa haastattelujen avulla looginen kokonaisuus (Alasuutari 1999, 38).

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmällä eli metodilla tarkoitetaan tapaa, joilla havaintoja tuotetaan (Alasuutari 1999, 82). Tässä tutkimuksessa metodi on puolistrukturoitu teemahaastattelu. Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Nimensä mukaisesti teemahaastattelussa keskustellaan tietyistä ennalta määritetyistä teemoista eli aihepiirteistä. Strukturoidusta haastattelusta poiketen kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35–36.)

Teemahaastattelun avulla mahdollistetaan haastateltavien mahdollisimman vapaa ja luonteva reagointi. Menetelmänä se on keskustelunomainen, jolloin syvällisempi keskustelu on mahdollinen. Näin voidaan myös saada selville asioita, joita ei olisi välttämättä muutoin saatu.

Keskustelunomaisuus tekee menetelmästä myös joustavamman. Lisäksi tällä tavoin erilaiset lisäkysymykset ja täsmennykset ovat mahdollisia. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 8, 15.)

Tutkimuksen aiheen ja tavoitteen kannalta teemahaastattelu on toimivin ratkaisu juuri keskustelunomaisuuden, joustavuuden ja täydennysmahdollisuuksien vuoksi. Ilman näitä ominaisuuksia tulokset jäisivät pinnallisemmiksi.

Haastatteluun soveltuva haastattelurunko (liitteet 2–4) lähetetään haastateltaville etukäteen sähköpostitse, jotta he voivat valmistautua haastatteluun paremmin. Tämä menettely mahdollistaa harkitummat vastaukset sekä paremman valmistautumisen.

Konsulttien haastatteluissa käytettävät suomenkielinen (liite 2) ja englanninkielinen (liite 3) haastattelurunko vastaavat sisällöltään toisiaan. Haastattelurungot konsulttien haastatteluun (liitteet 2 ja 3) eroavat sen sijaan hieman Verohallinnon veroasiantuntijoiden haastattelussa käytetystä rungosta (liite 4). Kaikissa haastattelurungoissa kysymykset 1–10 ja 12–13 vastaavat toisiaan. Lisäksi konsulttien haastattelurungon kysymys 15 vastaa Verohallinnon haastattelurungon kysymystä 14.

Eroavaisuuksia haastattelurungoissa on kaksi. Ensimmäinen näistä on kysymys 11, jossa huomioidaan haastateltavan tahon näkökulma käsiteltävään asiaan. Lisäksi konsulteilta kysyttiin (kysymys 14) eroavaisuuksista eri maiden välillä liittyen implisiittiseen tukeen.

6.1.1 Haastateltavien valinta

Tutkimuksessa haastatellaan kahta Verohallinnon siirtohinnoittelun asiantuntijaa sekä kuutta yksityisen puolen siirtohinnoittelun konsulttia. Näin ollen tutkimukseen saadaan näkemyksiä sekä siirtohinnot määrittelevältä taholta että niiden markkinaehtoisuutta arvioivalta taholta. Yksityisen puolen konsultit valittiin konsulttitaloista, jotka ovat pärjänneet parhaiten International Tax Reviewin (2024) johtavien veroalan toimijoiden listauksessa siirtohinnoittelun osalta Suomessa. Näin ollen näissä organisaatioissa voidaan olettaa olevan ajankohtaista osaamista käsiteltävästä teemasta.

Verohallinnolta haastateltiin ainoastaan kahta henkilöä, sillä kaikki verohallinnon asiantuntijat noudattavat työskentelyssään samoja sisäisiä ohjeistuksia. Näin ollen useammasta haastateltavasta ei olisi tullut lisäarvoa tutkimukseen.

Oleennaista haastateltavien valinnassa oli kokemus sisäisen rahoituksen siirtohinnoittelusta. Kun haastateltavat omaavat vankan kokemuksen ja tietämyksen sisäisistä lainoista ja niihin liittyvistä erityiskysymyksistä, saadaan aineistosta kattavampi ja luotettavampi.

Verohallinnon haastateltavat kontaktoitiin Verohallinnon sisäisten ohjesääntöjen mukaisesti tukihenkilön toimesta. Konsulttien kontaktoinnissa hyödynnettiin tutkijan ammatillista verkostoa. Pääasiassa yhteydenpito tapahtui sähköpostitse ja puhelimitse.

6.1.2 Haastattelut

Ensimmäinen siirtohinnoittelukonsulttien (konsulttitalo 1) haastattelu toteutettiin keskiviikkona 02.10.2024 klo 10.00 Zoom-sovelluksen kautta. Haastattelu toteutettiin englannin kielellä.

Haastattelu kesti 1 h 1 min. Haastattelurunkona käytettiin liitteen 3 kysymyksiä.

Verohallinnon haastattelu toteutettiin tiistaina 15.10.2024 klo 10.00 Microsoft Teams -sovelluksen kautta. Verohallinnon asiantuntijoiden osalta haastatteluprosessi eteni Verohallinnon menettelyohjeiden mukaisesti. Haastateltaville lähetettiin kalenterikutsu sekä alustava haastattelurunko ennen haastattelua. Haastattelu toteutettiin suomen kielellä. Haastattelu kesti 1 h 42 min. Haastattelurunkona käytettiin liitteen 4 kysymyksiä.

Toinen siirtohinnoittelukonsulttien (konsulttitalo 2) haastattelu toteutettiin keskiviikkona 30.10.2024 klo 11.00 Zoom-sovelluksen kautta. Haastattelu toteutettiin suomen kielellä. Haastattelu kesti 1 h 9 min. Haastattelurunkona käytettiin liitteen 2 kysymyksiä.

Kolmas siirtohinnoittelukonsulttien (konsulttitalo 3) haastattelu toteutettiin torstaina 07.11.2024 klo 8.30 Zoom-sovelluksen kautta. Haastattelu toteutettiin suomen kielellä. Haastattelu kesti 55 min. Haastattelurunkona käytettiin liitteen 2 kysymyksiä.

Kaikissa haastatteluissa haastateltiin kaksi henkilöä samanaikaisesti. Haastattelut toteutettiin tällä tavoin, jotta haastateltavat pystyivät täydentämään toistensa vastauksia. Tällä tavoin haastattelusta saatiin kattavampi ja syvällisempi. Vaikka haastateltavat olivat haastattelussa samanaikaisesti, saatiin molemmilta myös kattavat omat näkemykset, eikä vain yhteistä linjaa.

Kaikki haastattelut toteutettiin vuoden 2024 lokakuussa ja marraskuussa. Haastatteluja alettiin toteuttaa samalla kun osaa haastatteluista vielä sovittiin. Lisäksi aikaisempia haastatteluja alettiin jo litteroida ennen kuin kaikki haastattelut oli toteutettu, jotta prosessia saatiin nopeutettua.

Konsulttien haastatteluprosessi eteni niin, että kun haastateltavien kanssa oli sovittu haastattelusta, heille lähetettiin virallinen haastattelukutsu. Haastattelukutsu sisälsi haastattelurungon, ohjeet haastatteluun osallistumisesta, tiedot datan hallinnasta ja käyttämisestä sekä alustava haastattelun kesto.

Haastattelut aloitettiin niin, että haastateltavat saivat avoimesti kertoa konsernin sisäisten lainojen hinnoitteluprosessista. Sen jälkeen haastattelun teemoissa edettiin luonnollisessa järjestyksessä keskustelun etenemisen mukaan. Näin ollen kaikki haastattelut etenivät erilaisessa järjestyksessä, sillä kaikki haastattelut olivat uniikkeja vastausten suhteen.

6.2 Aineiston analysointi

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto koostuu aiemmasta kirjallisuudesta ja haastattelujen avulla kerätystä empiirisestä datasta. Empiirisessä osuudessa käytetty data koostuu haastattelujen äänitteistä ja litteroinneista. Data on käsitelty liitteenä olevan aineistohallintasuunnitelman mukaisesti (liite 1).

Datan analysointi toteutetaan käyttämällä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysissä analysoitava dokumentti on tässä tutkielmassa haastattelujen litteroinnit. Tämän menetelmän tavoitteena on saada tutkittavasta asiasta tiivistetty kuvaus ja löytää tekstistä merkityksiä. Menetelmä mahdollistaa dokumenttien objektiivisen ja systemaattisen analysoinnin. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 117.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi aloitetaan kuuntelemalla haastattelut, jonka jälkeen ne litteroidaan sana sanalta (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 123). Käytännössä litterointiprosessi eteni niin, että laitoin Microsoft Word -sovelluksen sanelun päälle ja soitin haastattelun äänitteen toisesta laitteesta. Sanelin ei tunnistanut kuitenkaan etenkään murre sanoja tai oikeasta kieliopista poikkeavia lauserakenteita. Nämä muokkasin jälkikäteen manuaalisesti.

Litteroinnin jälkeen aineistot luetaan ja niiden sisältöön perehdytään syvällisemmin. Seuraava vaihe on keskeisten ilmausten etsiminen ja korostus, minkä jälkeen ne listataan. Pelkistetyistä ilmauksista etsitään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Sen jälkeen ilmaisut ryhmitellään ja niistä muodostetaan alaluokkia. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 123.) Ryhmittelyssä käytin hyväkseni haastattelurunkoa niin, että jaottelin vastaukset soveltuvan haastattelukysymyksen alle.

Kun alaluokat on muodostettu, niitä yhdistellään ja niistä muodostetaan yläluokkia. Lopuksi yläluokat yhdistetään pääluokiksi ja muodostetaan kokoava käsite. (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 123.) Näitä yläluokan otsikoita käytetään tulososion väliotsikoina.

7 Tulokset

7.1 Koron ja luottoluokituksen määrittämisprosessi käytännössä

Konsernin sisäisten lainojen luottoluokitusten ja korkojen määrittämisprosessissa on vaihtelevia tapoja. Vaikka prosessit hieman vaihtelevatkin, voidaan monia yhteneväisyyksiäkin löytää. Kaikissa haastatteluissa esimerkiksi korostettiin kokonaiskuvan ja -tilanteen arviointia. Lisäksi kaikista prosesseista löytyy samat pääelementit. Alla on määritelty prosessit haastatteluittain.

Konsulttitalo 1

Konsulttitalon 1 haastateltavat lähtevät sisäisen lainan siirtohinnoittelussa liikkeelle määrittämällä lainanottajan taloudellisen aseman ja lainan ehdot. Keskeisiä lainaehtoja ovat esimerkiksi lainan maturiteetti sekä käytetty valuutta. Lisäksi tulee määrittää molempien osapuolten toiminnot ja riskit OECD:n ohjeiden mukaisesti sekä huomioida yleinen korkotaso. On tärkeää huomioida myös lainan etusijajärjestys, mahdolliset vakuudet, onko lainalla välikäsiä, ja kenellä on kontrolli.

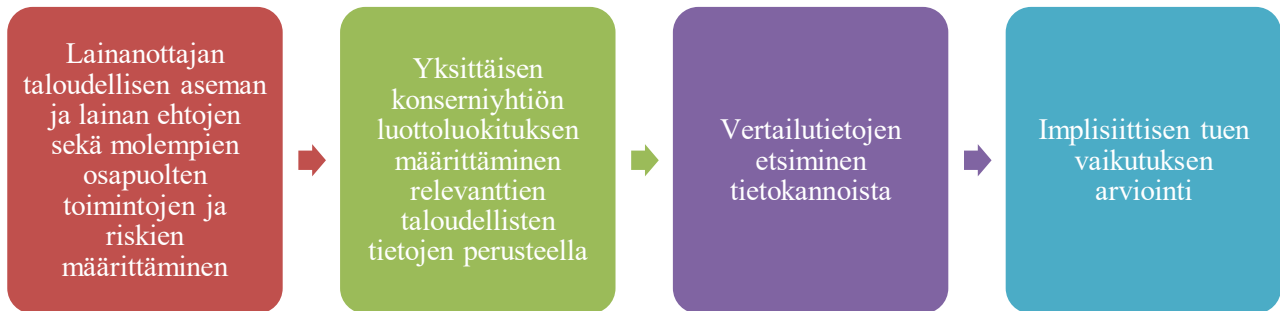
Kun lainaehdot on määritelty, voidaan siirtyä yksittäisen konserniyhtiön luottoluokituksen määrittelyyn hyödyntämällä erilaisia luottoluokitusmalleja. Luottoluokituksen pohjana käytetään viimeisintä tilinpäätöstä. Kuitenkin jos tiedetään taloudellisen tilanteen muuttuvan, ne seikat huomioidaan myös. Tällaisessa tilanteessa nimittäin viimeisimmän tilinpäätöksen luvut eivät välttämättä vastaa todellisuutta. Joillain yhtiöillä saattaa olla myös jo luottoluokituslaitosten antama luottoluokitus.

Haastattelussa pohdittiin myös kolmannen osapuolen antamaa luottoluokitusta. Kolmannen osapuolen antamaa luottoluokitusta voi harvoin käyttää sellaisenaan. Jos sellainen on kuitenkin saatavilla, siihen voi tehdä viittauksen, vaikka sitä ei voisikaan käyttää sellaisenaan. Toisaalta tällaista julkisesti saatavilla olevaa luottoluokitusta on harvoin edes saatavilla. Sellainen voisi kuitenkin olla olemassa esimerkiksi tilanteessa, jossa ollaan hankkimassa toinen yhtiö.

Kun luottoluokitus on selvillä, etsitään tietokannoista vertailutietoja. Juuri vertailuhaut, vertailutietojen löytäminen ja oikaisujen tekeminen löydettyihin vertailutietoihin nähdään haastavimpana. Ei ole nimittäin selkeitä ohjeita siihen, miten erilaiset lainaehdot vaikuttavat vertailuhakuun.

Sen jälkeen huomioidaan implisiittisen tuen vaikutus. Käytännössä siinä käytetään vain kvantitatiivista tietoa eikä lainkaan kvalitatiivista tietoa. Kvalitatiivisen tiedon analysointi olisi liian

työlästä. Tämän tunnustetaan olevan puute. Käytäntö kuitenkin kehittyy yhä etenkin veronäkökulmasta.

Kuvio 2 Prosessikaavio: Konsulttitalo 1

Konsulttitalo 2

Konsulttitalon 2 haastateltavat lähtevät liikkeelle samankaltaisesta lähestymistavasta kuin pankki, kun se arvioi, lähteekö se rahoittamaan. Tulee siis käydä taustatiedot läpi perusteellisesti. Tällaisia taustatietoja ovat esimerkiksi konsernirakenne, rahoituksen käyttötarkoitus ja yhtiöiden profiilit. Tärkeää on myös määrittää, miten raha virtaa konsernissa, millainen on taserakenne, mistä raha tulee, mihin rahaa käytetään ja millaiset ovat lainan ehdot. Kun selvitetään perusteellisesti taustatiedot, voidaan kvantitatiivisen laskelman lopputulosta arvioida kriittisesti. Tekninen laskutapa saattaa nimittäin tuottaa sinänsä perusteltavan lopputuloksen, joka on kuitenkin konsernin näkökulmasta täysin järjetön. Siksi analyysissä on hyvä lähteä liikkeelle kvalitatiivisista ominaisuuksista.

Yksi mahdollinen ristiriitatilanne on sellainen, jossa yhtiö lainaa rahaa itselleen, mutta sitten antaa lainaa toiselle. Haastavaa on perustella tällainen tilanne. Miksi nimittäin yhtiö ei vain maksaisi lainaa pois? Tällaisessa tilanteessa kokonaisuuden tarkastelu korostuu. Koska tällaisia päittäisiä transaktioita ei pitäisi edes olla, todennäköisesti molempien lainojen korko tulisi olla sama. Hyvä lähtökohta on siis keskustella asiakkaan kanssa yhtiön liiketoiminnasta, pääomarakenteesta ja siirtohinnoittelumallista.

Yhtiön konsulttien mukaan markkinaehtoisen koron määrittelyssä tärkeintä onkin huomioida asiakkaan kokonaistilanne, rahoitus kokonaisuutena ja kohtuullinen lopputulos. Suuri virhe olisi jättää kokonaiskuva huomioimatta ja mennä vain suoraan tekniseen analyysiin.

Ennen koron määrittämistä tulee tehdä luottoluokituksen analyysi. Siinä ensimmäinen kysymys on, onko yhtiö edes luottoluokitettavissa erillisenä osana konsernia. Loppujen lopuksi melko harva

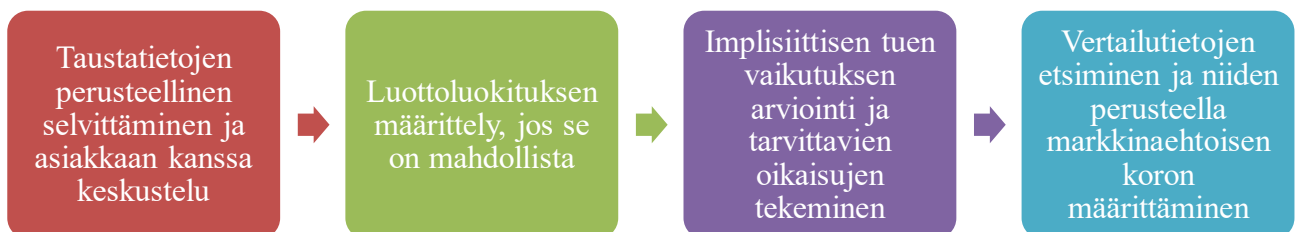
yhtiö on luottoluokitettavissa erillisenä osana. OECD kuitenkin korostaa erillisyyhtiöperiaatetta. Tällöin ainoa hyväksyttävä syy sille, ettei yhtiötä ole mahdollista luottoluokitaa erillään on se, ettei sen luvut ole luotettavat tai että on olemassa tekijöitä, joiden vaikutusta ei ole mahdollista arvioida. Tällaisia ovat esimerkiksi riskit, joita se ei hallitse.

Kun on todettu, että yhtiö on mahdollista luottoluokitaa, niin määritellään soveltuvat taloudelliset tiedot ja mittarit, joiden avulla saadaan luottoluokitus. Kun on määritetty luottoluokitus, arvioidaan implisiittisen tuen vaikutus. Usein implisiittisellä tuella on luottoluokitusta parantava vaikutus. Tämä korostuu etenkin strategisesti tärkeiden yhtiöiden kohdalla.

Kun luottoluokitus on määritetty ja siihen on tehty mahdolliset oikaisut implisiittisen tuen vaikutusten seurauksena, lähdetään etsimään vertailutietoa verrokeista. Näiden perusteella määritellään koron markkinaehtoinen hinta sen luottoluokituksen tasoiselle lainalle. Vertailutietoja löytyy esimerkiksi Bloombergilta, S&P:ltä ja Moody'silta.

Haastattelussa tuotiin esiin muutama haasteellinen vaihe koronmäärittelyssä. Haasteellista on yhteensovittaa markkinaehtoinen EBIT (Earnings Before Interests and Taxes), rahoituskustannukset ja tulos ennen veroja. Tässä helposti kompastuu johonkin. Lisäksi Verohallinto saattaa puuttua yksittäisiin transaktioihin, niiden hintaan ja tarpeellisuuteen sekä EBIT:n tasoon. Kaikki pitäisi siis saada korreloimaan niin, että lopputulos on järkevä ja hyväksyttävä molempien valtioiden verohallintojen näkökulmasta. Haasteellisinta on kuitenkin saada asiakas ymmärtämään ja hyväksymään, kuinka monimuotoisen ilmiön kanssa painitaan. Pitää pohtia tarkasti esimerkiksi seuraavia kysymyksiä: Mikä on toimintamalli? Mitkä ovat toimintamaat? Mikä on kokonaiskustannus?

Toinen haastateltavista korosti kaiken muun paitsi itse teknisen analyysin haastavuutta. Etenkin verohallinnoille kasattavan argumentaation laatiminen on haastavaa.

Kuvio 3 Prosessikaavio: Konsulttitalo 2

Konsulttitalo 3

Konsulttitalon 3 haastateltavat määrittelisivät ensin, onko kyse yksittäisestä lainasta vai isommasta rahoituskokonaisuudesta. Jos on kyse esimerkiksi lukuisia lainoja antavasta pääkonttorista, tulee arvioida koko rahoitusjärjestelyiden kokonaisuus. Lainojen koron ja luottoluokituksen määrittelyssä tulisi siis lähteä liikkeelle siitä, mitä transaktiota lähdetään arvioimaan. Tulisi ymmärtää, minkä tyyppisiä lainoja on sekä millaiset niiden ehdot ja osapuolet ovat. Joka tapauksen omanlaisuus koetaan haasteellisenä. Toisinaan on haasteellista pysyä systemaattisesti johdonmukaisena kategorisoinneissa ja rajanvetotilanteissa, kun tapaukset vaihtelevat. Tämä on heidän mukaansa tyypillisesti haastavampaa kuin mikään yksittäinen kysymys.

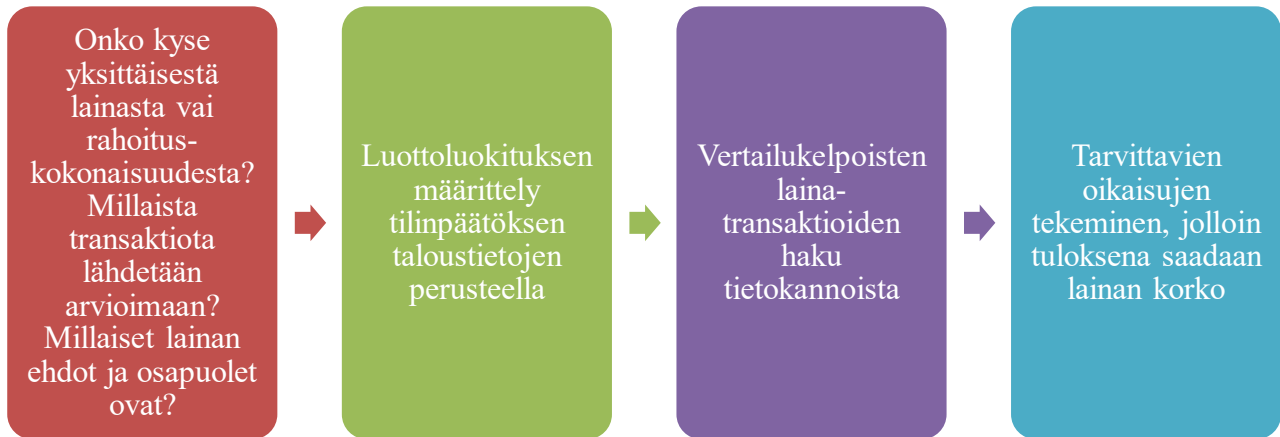
Kun on selvitetty, millaisesta lainasta tai lainakokonaisuudesta on kyse, siirrytään luottoluokituksen määrittelyyn. Luottoluokituksen määrittelyssä hyödynnetään erilaisia työkaluja, joihin syötetään yhtiön tilinpäätösten taloustiedot. Syötettyjen tietojen perusteella sovellus antaa tuloksena luottoluokituksen.

Kun luottoluokitus on määritetty, haetaan tietokannoista vertailukelpoisia lainatransaktioita. Vertailukohteiden tulee olla samankaltaisia. Mikäli on eroavaisuuksia esimerkiksi maturiteetissa tai valuutassa, niitä tulee oikaista niin, että varmistetaan lainojen vertailukelpoisuus. Tuloksena saadaan lainan korko.

Yksi mahdollinen tapa lähteä arvioimaan yksittäisiä lainoja on niin sanottu korimenetelmä. Siinä samankaltaiset lainat niputetaan koreihin, jolloin jokaiselle lainalle ei tarvitse erikseen määrittää luottoluokitusta. Nimittäin kun on kyseessä konserni, jolla on kymmeniä lainoja, ei ole välttämättä mielekästä lähteä hinnoittelemaan jokaista lainatransaktiota erikseen.

Vertailuhakujen tekeminen on kuitenkin työlästä, ja toisinaan tarvitaan kevyempi menettelytapa. Asiakkaalla saattaa nimittäin olla esimerkiksi kustannuspaineita. Tällaisessa tilanteessa voidaan käyttää apuna tuottokäyrää (yield curve), joka on huomattavasti yksinkertaisempi tapa. Kun käytetään tuottokäyrää, ei hyödynnetä yksittäisiä lainaehtoja vaan sen sijaan käytetään keskimäärin tietyn luottoluokituksen perusteella tulevia käyriä. Tuottokäyrä lähestymistapana ei tuota kuitenkaan yhtä luotettavaa tietoa, jolloin se saattaa olla riskisempi tapa verrattuna verrokkihakuihin. Verohallinto suosii varsinaista verrokkihakua, mutta on myös hyväksynyt tuottokäyrä -analyysijä.

Haastattelussa pohdittiin myös pääomarakenteen markkinaehtoisuutta. Jos esimerkiksi yhtiön pääomarakenne on niin huono, että ulkopuolinen rahoittaja ei antaisi sellaiselle yhtiölle lainaa, lähenee lainan luokitus omaa pääomaa.

Kuvio 4 Prosessikaavio: Konsulttitalo 3

Verohallinto

Verohallinnolla lähtökohta lainan koron markkinaehtoisuuden arviointiin on luonnollisesti erilainen, sillä he saavat yhtiöiden analyysit valmiina. Harvemmin he siksi lähtevät tekemään analyysijä alusta asti, vaan usein tutkitaan ja varmennetaan hinnoittelun markkinaehtoisuutta. Silloin lähdetään liikkeelle yhtiön siirtohinnoittelumallista ja muista annetuista tiedoista. Ensin katsotaan, mitä liiketoimia yhtiö on suorittanut, ja mitä ehtoja näissä transaktiossa on sovellettu. Lisäksi tutkitaan yhtiön laatimia selvityksiä ja analyysijä, mikäli sellaisia on tehty. Keskeistä arvioinnissa on myös konsernin yleinen tilanne ja tilinpäätöstiedot sekä toimiala. Tämä pätee sekä verovalvonnassa että ennakoivan ohjauksen tilanteissa.

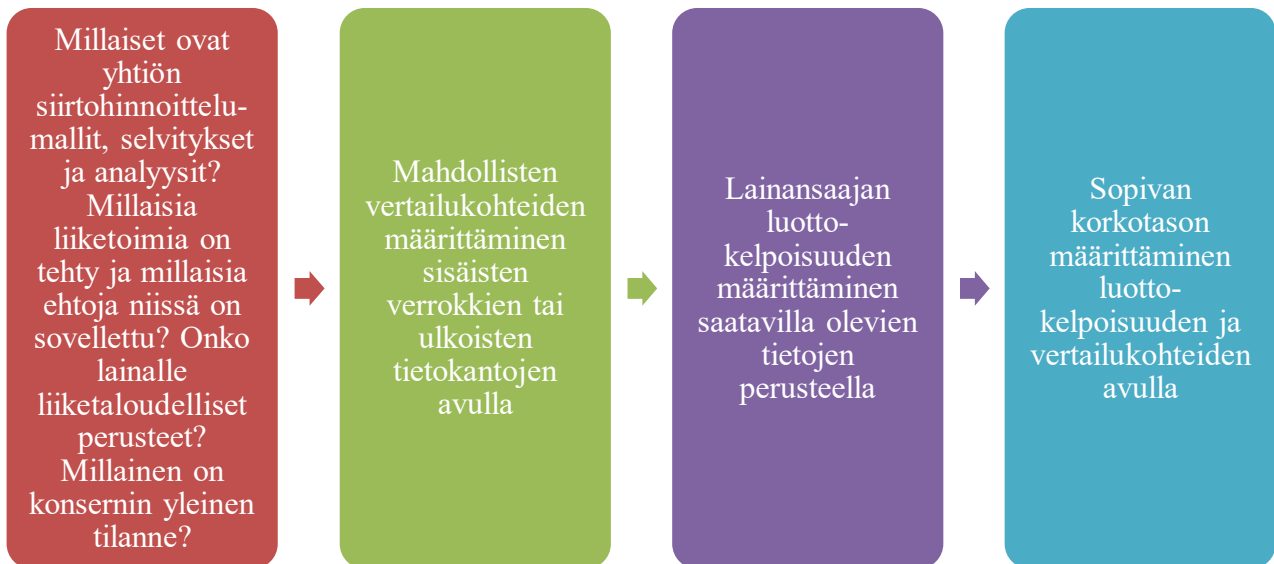
Usein joudutaan myös arvioimaan, onko lainalle olemassa liiketaloudelliset perusteet vai onko kyse jostain veronkiertorakenteesta. Keskeinen arviointikriteeri on arvioida, olisivatko toisistaan riippumattomat osapuolet lähteneet tekemään tutkittavaa transaktioita. Lisäksi tulee arvioida, löytyykö transaktiolle muita syitä kuin että halutaan päästä eroon maksettavasta verosta.

Lisäksi Verohallinnon haastattelussa painotettiin lainan syntymisajankodan oleellisuutta analyysissä. Korkoon vaikuttaa olennaisesti, onko se otettu nyt vai esimerkiksi muutama vuosi sitten, kun korkotasot olivat käytännössä nollassa. Esimerkiksi kun Moody'sin RiskCalc -työkaluun syötetään ajankohta, se huomioi automaattisesti talouden syklin.

Siirtohinnoitteluprosessissa korostuu tapauskohtaiset olosuhteet ja tosiseikat. Katsotaan sopimusehdot, tutkitaan minkälainen laina on kyseessä, ja selvitetään mahdollisia vertailukohteita. Vertailukohteet voivat olla sisäisiä tai ulkoisia.

Sen jälkeen saatavilla olevien tietojen avulla määritellään lainansaajan luottokelpoisuus. Luottokelpoisuus on olennainen osa markkinaehtoisen korkotason arviointia. Yleensä koron määrittelyssä lähdetään liikkeelle erillisyhtiön luottoluokituksesta, jota voidaan sitten jälkeenpäin tarvittaessa sopeuttaa implisiittisen tuen huomioimisen myötä. Hinnoitteluprosessin viimeisenä vaiheena määritellään luottokelpoisuuden ja vertailukohteiden avulla soveltuva korkotaso.

Osa yhtiöistä on tehnyt niin sanottuja koreja, joihin ne jaottelevat konsernin yhtiöt niiden ominaisuuksien mukaan. Otetaan esimerkiksi tilanne, jossa yhtiöt on jaettu kolmeen koriin niiden strategisen tärkeyden mukaan. Yhdessä korissa on strategisesti keskeisimmät yhtiöt, joilla luottoluokitus on sama kuin konsernilla. Toisessa korissa erillisyhtiön luottoluokitus on otettu yhden luottoluokan lähemmäksi konsernin luottoluokitusta. Kolmannessa korissa on yhtiöt, joilla käytetään täysin yksittäisen yhtiön luottoluokitusta. Tällä taktiikalla yhtiön ei tarvitse laatia jokaiselle tytäryhtiölle erikseen omaa analyysiä, jolloin säästyy resursseja.

Kuvio 5 Prosessikaavio: Verohallinto

Verohallinnon veroasiantuntijoista toinen kokee, että OECD:n ohjeistusten väljyys on haasteellisinta konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa. Toinen veroasiantuntijoista

puolestaan kokee haastavimmaksi vertailukelpoisuuden osoittamisen ja arvioimisen luottoluokitusta määriteltäessä.

7.2 Implisiittisen tuen huomioiminen

Implisiittinen tuki tulisi huomioida lähtökohtaisesti kaikissa tilanteissa, vaikka sillä ei lopulta olisikaan vaikutusta korkoon. Tutkimuksessa keskeisiksi implisiittiseen tukeen vaikuttaviksi tekijöiksi nousi yhtiön strateginen tärkeys, liiketoiminnallinen yhteys sekä mahdolliset mainehaitat.

Lisäksi tuotiin esiin konsernitason tukipolitiikka ja käytännöt sekä yhtiön koko. Tukipolitiikasta huomaa, millainen politiikka ja käytäntö konsernilla on yhtiöiden tukemisessa maksuvaikeustilanteissa. Se tukee arviota implisiittisen tuen vaikutuksesta.

7.2.1 Strateginen tärkeys

Keskeisimpänä tekijänä kaikissa haastatteluissa nousi esiin yhtiön strateginen tärkeys. Yhtiön strateginen tärkeys sekä se, millainen yhtiön rooli konsernissa ja merkitys konsernin arvonluontiin on, määrittelee pitkälti implisiittisen tuen merkityksen. Lähtökohtaisesti mitä strategisempi yhtiö on, sitä voimakkaampi implisiittisen tuen merkitys on. Vähemmän strategisella yhtiöllä implisiittistä tukea ei välttämättä huomioida lainkaan.

Strategista tärkeyttä arvioitaessa tulee huomioida aina tapauskohtaiset seikat. Tosiseikkoja on olemassa nimittäin yhtä monta kuin on tapauksia eikä ole olemassa tarkkaa määritelmää strategisesti tärkeälle yhtiölle.

Yhtiö voi olla strategisesti tärkeä esimerkiksi silloin, jos se harjoittaa konsernin avainliiketoimintaa tai se toteuttaa konsernin näkökulmasta keskeiset arvoa tuottavat toiminnot. Strategista tärkeyttä arvioitaessa tulee siis ymmärtää konsernin arvoketju sekä selvittää, missä arvonluonti tapahtuu ja mitkä yhtiöt siihen osallistuvat.

Tyypillinen tilanne on sellainen, jossa konsernin emoyhtiö hallinnoi tiettyjä konsernitoimintoja sekä hankkii ulkoisen rahoituksen konserniin. Emoyhtiössä ei kuitenkaan ole välttämättä paljon muuta toimintaa kuin konsernin hallinto ja johto. Kaikki olennainen liiketoiminta, kuten tuotekehitys ja isot valmistustoiminnot, ovat sen sijaan tytäryhtiössä. Tällaisella päämiesyhtiömallilla toimiva tytäryhtiö on strategisesti hyvin tärkeä ja siten konsernin luottoluokituksen arvoinen yhtiö.

Muita tärkeitä arvioitavia tekijöitä ovat esimerkiksi: Onko yhtiö liiketoiminnan kannalta olennainen? Millainen on markkina-alueen koko? Näistä on esimerkkitalanteet esitelty seuraavaksi.

Otetaan esimerkiksi konserni, joka myy ja valmistaa autoja. Tällaisessa konsernissa näiden autojen valmistus ja kokoonpano on strategisesti tärkeää, sillä se on konsernin ydintoimintaa. Näin ollen autoja valmistava yhtiö on strategisesti tärkeä. Vastaavasti, jos samaan konserniin kuuluu yhtiö, joka valmistaa peräkärriä, joiden myynnistä muodostuu 1 % konsernin liikevaihdosta, niin se ei ole yhtä strategisesti tärkeä kuin edellä mainittu autonvalmistajayhtiö.

Jatketaan esimerkkiä ottamalla mukaan jakeluyhtiö. Valmistusyhtiö on usein strategisesti tärkeämpi kuin jakeluyhtiö. Vastaavasti suurempi jakeluyhtiö on yleensä tärkeämpi kuin pienempi jakeluyhtiö. Jos esimerkiksi jakeluyhtiö menee konkurssiin, voidaan etsiä toinen jakelija. Jos taas valmistusyhtiö menee konkurssiin, myytäviä ja toimitettavia autoja ei ole. Näin ollen valmistusyhtiötä ei todennäköisesti päästettäisi maksuvaikeustilanteessa konkurssiin, kun taas jakeluyhtiöllä kynnys siihen olisi alhaisempi.

Otetaan toisena esimerkkinä myyntiyhtiö, jonka markkina-alue on Yhdysvallat. Mikäli konsernin asiakkaat ovat pääasiassa Yhdysvalloissa, niin voidaan olettaa tämän Yhdysvaltojen myyntiyhtiön olevan strategisesti tärkeä. Sama pätee, vaikka yhtiöllä ei olisi Yhdysvalloissa vielä myyntiä, mutta jos yhtiölle on tehty laajennussuunnitelma niille markkinoille. Silloin tästä myyntiyhtiöstä myös saattaa tulla strategisesti tärkeä. Jos myyntiyhtiö taas toimii pienellä markkina-alueella, missä ei tapahdu merkittävää myyntiä niin se olisi helpompi päästää konkurssiin maksuvaikeustilanteessa. Sellainen yhtiö ei siis ole strategisesti tärkeä.

Strategisesti tärkeäksi yhtiöksi voidaan katsoa myös yhtiöt, jotka tuottavat paljon liikevaihtoa, tai jotka ovat tutkimus- ja kehitystoiminnan kannalta olennaisia. Myös brändiä hallinnoiva yhtiö saattaa olla strategisesti tärkeä.

Verohallinnon näkökulmasta tulee tukeutua siihen, mitä verovelvollinen itse sanoo yhtiön strategisesta tärkeydestä. Jos yhtiön näkökulmaa haluttaisiin lähteä oikaisemaan, pitää olla vahvaa näyttöä sille, miksi yhtiö ei ole esimerkiksi strategisesti tärkeä. Yhdessä tapauksessa yhtiöllä oli nettisivuillaan julkista tietoa siitä, kuinka strateginen kohdeyhtiö on. Verohallinto käytti tätä informaatiotaan päätöksenteossa. Vastaavasti myös konsultit korostivat tukeutumista asiakkaan arvioon yhtiön tärkeydestä konsernille.

Haastatteluissa tuli monesti esille S&P:n ohjeistuksen mukainen jaottelu (ks. Taulukko 1), jossa jaotellaan yhtiöt niiden strategisen tärkeyden asteen mukaan avainyhtiöihin (core), erittäin strategisiin (highly strategic), strategisesti tärkeisiin (strategically important), kohtuullisen

strategisiin (moderately strategic) ja ei-strategisiin (nonstrategic) yhtiöihin. Arvioinnissa käytetään kvalitatiivista informaatiota, jonka tärkeydestä on eriäviä mielipiteitä.

Strategisen tärkeyden arviointi on keskeisessä asemassa myös arvioitaessa sitä, tukisiko emoyhtiö tytäryhtiötään mahdollisissa maksuvaikeustilanteissa. Emoyhtiö tukisi sitä todennäköisemmin maksuvaikeustilanteessa, mitä strategisempi yhtiö on. OECD:n ohjeistus ei kuitenkaan kerro miten strateginen tärkeys tulisi huomioida, minkä seurauksena valtioilla saattaa olla eriäviä näkemyksiä siitä.

7.2.2 Liiketoiminnallinen yhteys

Toinen implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttava tekijä on liiketoiminnallinen yhteys. Kun yhtiö on operatiivisesti integroitunut konsernin toimintaan, sen toimintoja ei pysty erottamaan muiden konserniyhtiöiden toiminnoista. Silloin toimintaa on arvioitava kokonaisuutena. Sama pätee muuten keskeiseen yhtiöön sekä tilanteeseen, jossa yhtiön toiminta on hyvin lähellä konsernin ydintoimintaa.

Kuten yhtiön strateginen tärkeys, niin myös yhtiön ja konsernin välinen liiketoiminnallinen yhteys ja sen taso arvioidaan tapauskohtaisesti ja määritetään keskustelemalla asiakkaan kanssa ja antamalla ehdotuksia. Tytäryhtiön ja konsernin liiketoiminnallinen yhteys vaikuttaa strategisen tärkeyden asteeseen. Jos esimerkiksi yhtiö on pääasiallinen myyntikanava toisen konserniyhtiön tuotteille niin se on todennäköisesti kohtuullisen strateginen. Todennäköisesti oltaisiin suurissa liiketoiminnallisissa ongelmissa, mikäli se katoaisi. Mikäli siis yhtiö on liiketoiminnallisesti keskeinen, sen toimintaa ei vain voi lopettaa. Tässä kohtaa korostuu konsernin liiketoimintamallin arviointi.

Jos yhtiön tarkoituksena on esimerkiksi kehittää liiketoiminnan kannalta keskeisiä aineettomia omaisuuksia niin todennäköisesti tätä aineettomien omaisuuksien kehitystoimintaa tuetaan ja rahoitetaan, jos uskotaan, että sen tuloksena tulee kaupallistettava tuote. Tässäkin tulee pohtia, mihin asti yhtiön taloudellinen tukeminen on taloudellisesti järkevää.

7.2.3 Mahdolliset mainehaitat

Usein konserneilla on intressiä tukea tytäryhtiötään niiden maksuvaikeustilanteessa, sillä konkurssista saattaa aiheutua suuriakin mainehaittoja. Konsulttitalon 2 haastattelussa otettiin esimerkiksi hypoteettinen tilanne, jossa Coca Colan liettualainen jakeluyhtiö on menossa konkurssiin. Sinänsä liiketoiminnan jatkuvuuden kannalta Coca Colalle ei ole merkitystä, vaikka

yksi sen pienistä jakeluyhtiöistä menisi konkurssiin. Kuitenkin mainehaitat voisivat nousta merkittäviksi, kun uutisoitaisiin Coca Colan konkurssista isoin otsikoin. Pienellä fontilla jossain mainittaisiin, että kyseessä on konsernin liettualainen jakeluyhtiö, mutta siinä kohtaa mainehaitat ovat jo syntyneet. Käytännössä siis vaikka yhtiöllä ei ole Coca Colan konsernille strategisesti merkittävää roolia, ei sitä voitaisi mahdollisten mainehaittojen riskin vuoksi päästää konkurssiin. Sen sijaan konserni todennäköisesti sulkisi yhtiön itse tai myisi sen ulkopuoliselle taholle.

”Kyllä se konsernissa vaan on tosi korkea se kynnys, että päästetään yhtiö konkurssiin.” – Konsulttitalon 2 konsultti

Verohallinnon veroasiantuntijoiden kokemuksen mukaan käytännössä kaikki konsernit ajattelevat, etteivät ne tietenkään ajaisi omia tytäryhtiöitään konkurssiin. Kun tilanne tosiasiaassa koittaa, niin silloin kuitenkin pohditaan taloudellisia kokonaisvaikutuksia sillä hetkellä ja tulevaisuudessa. Näitä asioita on usein hankala arvioida etukäteen. Osa yhtiöistä ajattelee, että ei voi päästää saman nimistä yhtiötä konkurssiin, koska siitä tulisi niin iso mainehaitta. On kuitenkin pohdittava, onko maksuvaikeustilanteissa tukeminen liiketaloudellisesti järkevää vai ei. Tulee arvioida esimerkiksi velallisyhtiön kokoa ja liiketoimintaa.

Myös konsulttien mukaan harvat konsernit päästäisivät tytäryhtiöitään konkurssiin tai eivät tukisi niitä maksuvaikeustilanteessa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki konserniyhtiöt olisivat voimakkaan implisiittisen tuen piirissä. Arviointi on hyvin liiketoiminta- ja yhtiökohtaista, ja keskiössä on asiakasyhtiön oma arvio. Toki voi olla yksittäisiä markkina-alueita tai liiketoimintoja, joiden toimintaa ei ole kannattavaa jatkaa. Ne ovat saattaneet olla esimerkiksi pitkään kannattamattomia tai on tullut jotain paikallisia esteitä liiketoiminnan harjoittamiselle. Tyypillisesti vaikka jostain liiketoiminnasta päätettäisiin luopua jossain maassa, niin usein velvoitteet kuitenkin hoidetaan. Konkurssiin päästämistä koituisi nimittäin suuri mainehaitta.

”Aika usein tämmöisissä ehkä listatuissa konserneissa, niin kyllä ne tilanteet niinku hoidetaan muulla tavalla, että saatetaan päättää liiketoiminta ja muu, mut ne velvoitteet siellä ilman muuta hoidetaan.” – Konsulttitalon 3 konsultti

Yhteisen konserninimen vaikutus implisiittiseen tukeen on hieman kyseenalainen. Usein nimittäin konserneilla on yhteinen konserniniemi. Enemmän yhteiseen nimeen liittyvät arvioinnit liittyvät mahdollisiin haitallisiin mainevaikutuksiin konkurssitilanteissa.

”Mun mielestä toi yhteinen konserninimi ni toi on ollut mun mielestä aina vähän silleen kyseenalainen, koska mä en ihan hirveästi tiedä konserneja missä ei olisi yhteistä konserninimeä.” – Konsulttitalon 2 konsultti

7.3 Konsernin tai konserniyhtiön luottoluokitus

Vaikka yleensä markkinaehtoinen korko on jossain konsernin ja yksittäisen konserniyhtiön luottoluokituksen välissä, toisinaan soveltuva korko voi olla myös konsernin luottoluokitus tai konserniyhtiön luottoluokitus ilman implisiittisen tuen nostattavaa vaikutusta.

Suosittelavaa on kuitenkin lähteä liikkeelle yksittäisen konserniyhtiön luottoluokituksesta, jota sitten tarvittaessa oikaistaan implisiittisen tuen perusteella. Pitää perustua tietoiseen valintaa, jos lähdetäisiin liikkeelle konsernin luottoluokituksesta. Silloin pitää pystyä perustelemaan Verohallinnolle, miksi yhtiötä ei ole ollut mahdollista luottoluokitaa yksittäin.

Verohallinnon asiantuntijoiden näkemyksen mukaan monikansallisissa konserneissa mietitään usein paljon ulkoista rahoitusta, joten usein yhtiöt haluavat enemmän käyttää konsernin kuin erillisyhtiön luottoluokitusta, tai ainakin käyttää sitä lähtökohtana analyyseille. Sisäisten rahoitustransaktioiden hinnoitteluun ei yleensä haluta käyttää suuria määriä resursseja, ja konsernin luottoluokitus on helpompi tapa kuin että lähdetäisiin kaikille tytäryhtiöille erikseen laatimaan luottoluokitusanalyysijä.

7.3.1 Konsernin luottoluokitus

Konsernin eli yleensä ottaen emoyhtiön luottoluokitusta tulisi käyttää tilanteissa, joissa erillisyhtiön luottoluokitusta ei ole mahdollista määrittää erillään konsernista. Esimerkkejä tällaisista yhtiöistä ovat sellaiset yhtiöt, joiden toiminta on niin integroitunut konsernin toimintaan, että sitä ei voi luotettavasti arvioida ilman konserniyhteyttä. Myös esimerkiksi yksinkertaiset tai vajavaiset toimijat voivat olla sellaisia, että niitä ei voi arvioida ilman konserniyhteyttä. Tämän arviointi on kuitenkin hyvin veteen piirretty viiva, sillä tavallaan voidaan argumentoida, ettei yksikään konserniyhtiö ole erillään luotettavasti luottoluokitettavissa.

Liiketoiminnan kannalta avainyhtiöiden ja erittäin strategisten yhtiöiden kohdalla voidaan käyttää konsernin luottoluokitusta tai luottoluokitusta, joka on lähellä sitä. Lisäksi voi olla jokin muu konsernin luottoluokituksen käyttämisestä tukeva tosiasia. Yksi tällainen tosiasia on sellainen, että laina hankitaan ulkoa suoraan korvamerkittynä tietylle yhtiölle. Silloin on oikeus niin sanotusti läpilainata kyseinen laina samalla korolla.

Konsernitason luottoluokitusta pitäisi käyttää myös, kun yhtiö on taloudellisilta luvuilta linjassa konsernitason kanssa. Se viittaa siihen, että yhtiön taloudellinen profiili on vastaavanlainen kuin konsernin. Jos velallisyhtiön luottoluokitus on parempi kuin konsernin luottoluokitus, käytetään yleensä konsernin luottoluokitusta. Konsulttitalon 2 konsulttien mukaan ei ole suoria vastauksia, miten tällaisessa tapauksessa tulisi toimia. Arvioitavana on, tulisiko yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta huonontaa konserniyhteyden vuoksi. Konsulttitalon 3 haastateltavien mukaan käytännössä ei koskaan käytetä konsernin luottoluokitusta parempaa luottoluokitusta.

Toinen Verohallinnon veroasiantuntijoista totesi, ettei puhuisi suoraan konsernin luottoluokituksen käyttämisestä vaan ennemminkin sen hyödyntämisestä konserniyhteyden huomioimisessa. Jos konsernilla on esimerkiksi riippumattoman tahon antama julkinen luottoluokitus, niin se antaa hyvän pohjan analyysille. Tällaisessa tilanteessa on järkevää lähteä liikkeelle julkisesta luottokelpoisuuden arviosta ja jatkaa siitä tekemään arviota. Julkisen luottoluokituksen edut verrattuna yksittäisen yhtiön pääasiassa kvantitatiiviseen analyysiin perustuvaan luottokelpoisuusanalyysiin on se, että julkinen luottoluokitus huomioi esimerkiksi laadulliset tekijät ja toimialakohtaiset ominaisuudet. Aina tällaista julkista luottoluokitusta ei ole kuitenkaan saatavilla.

Nykyään kuitenkin suoraan konsernin luottoluokituksen käyttäminen on harvinaista. Ennen sitä käytettiin enemmän.

7.3.2 Konserniyhtiön luottoluokitus

Vaikka implisiittisen tuen olemassaolo on aina arvioitava, sovelletaan käytännössä joissain tilanteissa myös pelkästään yksittäisen konserniyhtiön omaa luottoluokitusta. Näissä tilanteissa ei siis implisiittisen tuen arvioinnilla ole vaikutusta luottoluokitukseen eli oikaisuja ei tehdä. Konsulttien haastatteluissa nousi vahvasti esiin, että keskeinen yksittäisen konserniyhtiön omaa luottoluokitusta puoltava tekijä on se, että yhtiö ei ole strategisesti tärkeä konsernille. Myös jos on selvää, ettei konsernilta ole tulossa taloudellista tukea, velallisyhtiö ollaan myymässä lähitulevaisuudessa tai se oltaisiin valmis divestoimaan, ei implisiittiselle tuelle tule antaa merkitystä. Tällaisessa tilanteessa konsernilla ei nimittäin välttämättä ole kannustinta tukea yhtiötä. Keskeistä on ymmärtää yhtiön liiketoiminta ja arvoketjut, jotta yhtiön rooli saadaan selville. Myös asiakkaan kuuntelu on keskeistä.

Verohallinnon haastateltavien mukaan yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta voisi käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa yhtiö tuottaa hyvin pienen osan konsernin liikevaihdosta eikä sen

voida katsoa olevan strategisesti tärkeä. Toinen puoltava tekijä on, että voitaisiin perustellusti katsoa, että tämän yhtiön konkurssista ei aiheutuisi konsernille mitään merkittävää haittaa.

Tällainen yhtiö olisi esimerkiksi kiinteistöyhtiö, joka on osa autoja valmistavaa konsernia. Sen liiketoiminta ei siis liity mitenkään konsernin ydinliiketoimintaan. Oletetaan myös, että kyseisen kiinteistöyhtiön nimi ei viittaa millään tavalla konserniin. Tällöin emoyhtiö tuskin lähtisi sitä tukemaan, jolloin yhtiön luottokelpoisuuden arvioinnissa ei tule antaa arvoa konserniyhteydelle.

Konsulttitalon 1 haastattelussa kuitenkin korostettiin, että on harvinaista, ettei yhtiöllä olisi minkäänlaista strategista tärkeyttä konsernille. Miksi se muuten edes olisi osa konsernin liiketoimintaa? Lähtökohtaisesti nimittäin yhtiö on osa konsernia jostain syystä, millä on jonkinlaista strategista merkitystä konsernin ja sen liiketoiminnan kannalta joko nyt tai tulevaisuudessa.

7.4 OECD:n ohjeistukset käytännössä

7.4.1 Rahoitustransaktioita koskeva ohjeistus

OECD:n siirtohinnoitteluohjeet rahoituksen osalta tulivat vasta 2020, vaikka ensimmäiset siirtohinnoitteluohjeet tulivat jo 1995. Tästä huomaa teeman haastavuuden ja sen, että rahoituksen siirtohinnoittelun osaajia on hyvin vähän.

Verohallinnon näkökulmasta vuonna 2020 tulleet rahoituksen siirtohinnoitteluohjeet toivat mukanaan merkittäviä muutoksia. Silloin aiheesta kirjoitettiin Verohallinnon kannanotossa, että implisiittisen tuen huomioiminen on perustavaa laatua oleva muutos vakiintuneeseen verotuskäytäntöön Suomessa. Ennen näitä ohjeita peruseriaate oli erillisyyhtiöperiaate, mutta niiden jälkeen monet yhtiöt ovat muuttaneet siirtohinnoittelumalliaan niin, että implisiittinen tuki huomioidaan.

Ohjeilla on siis ollut merkittävä vaikutus ja implisiittisen tuen huomioiminen on jossain määrin selkeytynyt. OECD:n ohjeistukset antoivat laajemman kuvan siitä, miten implisiittinen tuki tulisi arvioida, mutta ei antanut tarkkoja työkaluja siihen. Ohjeistuksissa todetaan vain, että implisiittinen tuki tulisi huomioida ja annetaan muutamia argumentteja sen puolesta, mutta ei kuitenkaan anneta konkreettisia työkaluja tai viitekehystä implisiittisen tuen mittaamiselle.

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden ohjeistus onkin melko väljä, mikä antaa mahdollisuuden soveltaa ja tulkita sitä monella eri tapaa luottoluokituksen määrittämisen osalta. Tavallaan mikä tahansa malli on hyväksyttävä, kunhan se on asianmukaisin ja luotettavin sekä perusteltavissa.

Väljien ohjeistuksien seurauksena syntyy riski, että ulkomaisten konserniyhtiöiden lainoissa käytetään laadukkaampaa luottoluokitusta, jolloin ne maksavat Suomeen alhaisia korkotuloja. Sitten taas suomalaisia tytäryhtiöitä pidetään sen sijaan merkityksettöminä yhtiöinä, jolloin ne maksavat korkeampia korkoja ulkomaille. Tällaisen tilanteen seurauksena Suomeen kertyisi vähemmän tuloa kuin todennäköisesti markkinaehtoisessa riippumattomien osapuolten välisten transaktioiden seurauksena kertyisi. Tällainen menettely ei ole kuitenkaan yleistä, vaikka väljät ohjeistukset sen mahdollistaakin.

Konsulttitalon 2 haastateltavien mukaan suurin muutos vuoden 2020 ohjeistuksien myötä on se, että huomio sisäiseen rahoitukseen on lisääntynyt. Tämä on huomattavissa etenkin Ranskassa. Siellä nimittäin suurin osa siirtohinnoittelutapauksista koskee tällä hetkellä sisäistä rahoitusta. Aikataulusta huomaa, että kun vuonna 2020 on tullut sisäistä rahoitusta koskevat ohjeet, niistä on silloin käynnistyneet sisäiset koulutukset. Siitä noin vuoden tai kahden päästä ovat käynnistyneet tarkastukset. Nyt vuonna 2024 nämä tarkastukset on saatu päätökseen ja osa niistä on edennyt oikeusprosessiin asti.

Konsulttitalon 3 haastattelussa tuotiin esille uutena tarkasteluun tullut pääomarakenteen markkinaehtoisuus kokonaisuutena. Heillä ei ole kuitenkaan kokemusta siitä, että Verohallinto olisi nyt lähtenyt tarkastelemaan rahoitusrakenteen markkinaehtoisuutta verovelvollisen osalta aktiivisesti, vaikka siihen nyt työkalut olisivatkin. He odottivat, että tarkastelua olisi ollut enemmän.

Konsulttitalon 2 haastateltavien kokemuksen mukaan usein eri maiden siirtohinnoittelutapaukset oikeusasteissa koskevat puhtaasti kansallisen lain soveltamista. Toistaiseksi suurilta osin puuttuu kokonaisuuksien tai kohtuullisten lopputulosten tarkastelu. Usein osaaminen ei riitä kansallista lainsäädäntöä laajempiin kysymyksiin. Esimerkiksi Saksassa verotus toimii niin, että siellä on alueellisia verotoimistoja, joissa verotarkastaja käsittelee kaikkia verotukseen liittyviä asioita. Näin ollen osaaminen ei riitä kaikkiin verolajeihin, mutta tästä huolimatta siirtohinnoitteluun liittyviä asioita kommentoidaan kuitenkin rohkeasti. Verotarkastaja saattaa esimerkiksi ilmoittaa lainan koron olevan liian korkea antamatta sille kuitenkaan minkäänlaisia analyysejä tai perusteluja tueksi.

7.4.2 Markkinaehtoisuus ja erillisyhtiöperiaate

Myös konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelussa pätee OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusten mukaisesti erillisyhtiöperiaate, vaikka sen yhteensopivuus lainojen hinnoitteluun onkin heikko. Konsulttitalon 2 haastattelussa tätä ristiriitaista tilannetta nimitettiin erillisyhtiöleikiksi. Jos

kuitenkin erillisyyhtiöperiaatteesta lähdettäisiin poikkeamaan rahoituksen osalta, herää kysymys, onko se missään muussakaan siirtohinnoittelussa enää validia.

”Miks me leikitään tällaista leikkiä? Mutta sitten samaan aikaan mä luulen että siellä taustalla on vaan se, että sitten jos me tältä osin lähdettäisiin poikkeamaan erillisyyhtiöperiaatteesta, niin sitten herää kysymys, että onko se missään muussakaan siirtohinnoittelussa ihan validia enää.” – Konsulttitalon 2 konsultti

OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden rahoitusliiketoimia koskeva ohjeistus vie hinnoittelua nimittäin pois päin perinteisestä erillisyyhtiöperiaatteesta ja siihen perustuvasta markkinaehtoisesta hinnoittelusta. Ohjeistuksissa on kuitenkin ideana se, että juuri markkinaehtoperiaatteen mukaisesti hinnanmäärityksen tulisi perustua siihen, että riippumatonkin yhtiö huomioisi tällaisessa tilanteessa konserniyhteyden. Näin ollen OECD:n ohjeistus ei sinänsä poikkea markkinaehtoperiaatteesta vaan siihen on vain tuotu yksi lisäelementti, joka huomioi ulkopuolisen tahon tavoin konserniyhteyden.

Edellä mainitun erillisyyhtiöleikin ja konserniin kuulumisen välillä tasapainoilu on väistämätöntä, ja niiden huomioiminen vaatii yhteensovittamista. Konsulttitalon 3 haastateltavien kokemuksen mukaan ei ole kuitenkaan tullut vastaan suuria haasteita niiden yhteensovittamisesta.

Implisiittisen tuen huomioimisesta on maiden välillä hyvin erilaisia näkökulmia. Yhdessä ääripäässä on valtiot, jotka ovat sitä mieltä, että tulisi aina käyttää konsernin luottoluokitusta. Perusteluna on, että ulkoinenkin rahoittaja arvioisi konsernia kokonaisuutena. Toisessa ääripäässä taas ollaan sitä mieltä, että erillisyyhtiöperiaate on niin vahva, että siitä ei voida ryhtyä poikkeamaan ajatteleamalla konsernin kuulumisen vaikutusta. Siirtohinnoittelun peruseriaate on kuitenkin arvioida konserniyhtiöitä erillisinä yhtiöinä. OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden väljä ohjeistus mahdollistaa nämä haastavat tilanteet valtioiden poikkeavien hinnoitteluperiaatteiden seurauksena.

Vaikka teoriassa on määriteltävissä markkinaehtoinen hinta, niin todellisuudessa markkinaehtoinen hinta on juuri se, minkä kaksi verohallintoa suostuu hyväksymään. Sillä ei loppukädessä ole välttämättä mitään tekemistä sen kanssa, mitä olisi sovittu riippumattomien osapuolten välillä.

”Mutta sitten kun me katsotaan niinku todellisuuslaseilla siitä, niin markkinaehtoinen hinta on tasan se, minkä kaksi verottajaa suostuu hyväksymään ja sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että mikä se voisi olla niinku riippumattomien välillä.” – Konsulttitalon 2 konsultti

Rajat ylittävissä transaktioissa pitää siis tasapainotella niin, että siirtohinnoitteluanalyysi hyväksytään molemmissa sopimusvaltioissa. Toisinaan aiheutuu haasteita siitä, jos toinen sopimusvaltio ei hyväksy implisiittisen tuen huomioimista koronmäärittelyssä. Konsulttitalon 1 haastattelun konsulttien mukaan käytännössä valtioiden välillä on kuitenkin vain pieniä eroja ja harvemmin omaa kantaa pitää puolustaa.

Konsulttitalon 1 haastateltavat toivat esille myös, että Verohallinto on sanonut viime vuosien aikana, että se haluaa keskittyä enemmän rahoitustransaktioihin. Näin ei ole kuitenkaan vielä käynyt. Tämä saattaa johtua joko ajan tai tietämyksen puutteesta. Näin ollen rahoitustransaktioista keskustellaan vain harvoin Verohallinnon kanssa. Todennäköisesti kuitenkin jossain kohtaa tulevaisuudessa rahoitustransaktioihin tullaan keskittymään enemmän. Molemmat haastateltavista kuitenkin uskoo, että vaikka rahoitustransaktioihin tultaisiin keskittymään enemmän Verohallinnon toimesta, he tulisivat käyttämään samoja luottoluokitussyhtiöiden ohjeistuksia kuin mitä hekin käyttävät. Suuria eroja korkojen määrittelyssä ei siis ole heidän mukaansa odotettavissa.

Verohallinnon haastateltavat totesivat, että Verohallinto ei ole ollut kovin kärkeä puuttumaan yhtiöiden käyttämiin korkoihin. Sen sijaan Verohallinto toimii joustavasti koron määrittelyssä sen mukaan, mitä yhtiö on esittänyt markkinaehtoiseksi koroksi. Yhtiöllä itsellä on kuitenkin useasti parempi ymmärrys omasta liiketoiminnastaan ja näyttötaakka markkinaehtoisuuden puuttumisen esittämiseksi on korkealla. Toisaalta osa valtioista on kuitenkin erittäin tiukkoja sen suhteen, jolloin saattaa syntyä erittäin haastavia tilanteita verovelvollisille.

Konsulttitalon 2 konsulttien mukaan onkin hyvä tiedostaa, että toisissa valtioissa ohjaus on voimakkaampaa siihen suuntaan, että pitäisi saada kerättyä enemmän verorahoja. Toisaalla taas keskitytään oikeudenmukaisuuteen niin verovelvollisen kuin veronsaajankin näkökulmasta. Pitkään esimerkiksi ihmeteltiin Singaporen verohallintoa, sillä se saattoi tehdä siirtohinnoitteluoikaisuja valtion edun vastaisesti.

Lisäksi tulee huomioida, että rahoitus perustuu lähtökohtaisesti rahoitusteoriaan. Tämä pätee myös sisäiseen rahoitukseen, vaikka sisäinen rahoitus kokonaisuutena voi olla haastavaa yhteensovittaa rahoitusteoriaan. Rahoitusteoria on nimittäin täysin päinvastainen erillisyhtiöperiaatteen kanssa, sillä rahoitusteoria käsittelee konsernia kokonaisuutena. Tämä aiheuttaa konsulttitalon 2 konsulttien näkökulmasta haasteita esimerkiksi siinä mielessä, että rahoitusjohtajat katsovat maailmaa lähtökohtaisesti rahoitusteoreettisin silmin, eivätkä huomioi veronäkökulmaa. Konsulteilla sen sijaan päällimmäisenä mielessä sisäisen rahoituksen näkökulmasta on juuri verot.

7.4.3 Mahdolliset tulevat muutokset

Vaikka haastattelujen perusteella kaikki olivat sitä mieltä, että implisiittinen tuki ja sen huomioiminen koronmäärittelyssä on tullut jäädäkseen, konsulttitalon 1 haastattelussa tuotiin esille pohdintaa siitä, aikovatko kaikki valtiot toimia näiden OECD:n ohjeistusten mukaisesti vai aikovatko jotkut valtiot toimia näiden ohjeistusten vastaisesti.

Toistaiseksi ei ole tiedossa hankkeita sisäisen rahoituksen osioon OECD:n siirtöhinnoitteluohjeissa konsulttitalon 2 haastateltavien mukaan. Mahdollisesti mikäli MAP-hakemukset eli hakemukset keskinäiseen sopimusmenettelyyn (Mutual Agreement Procedure) lisääntyy runsaasti, ohjeisiin saattaa tulla muutoksia.

”Veikkaan, että sitten kun MAP-hakemukset räjähtää käsiin, niin sitten tähän palataan sen jälkeen. Että jossain vaiheessa tajutaan, että ei me voida riidellä koko ajan näistä samoista aiheista.” – Konsulttitalon 2 konsultti

Konsulttitalon 3 haastattelussa pohdittiin, tuleekohan pääomarakenteen markkinaehtoisuuteen seuraavaksi muutoksia tai ohjeistuksia.

Verohallinnolla taas on käyty paljon keskustelua joukkovelkakirjalainojen käyttämisestä vertailudatana. Jos niitä käytetään niin millä tavalla? Mitä ominaisuuksia niillä pitäisi olla, jotta ne olisivat vertailukelpoisia perinteisen yrityslainan kanssa?

Konsulttitalon 1 haastattelussa keskusteltiin tekoälyn tuomista mahdollisista muutoksisista. Konsulttien mukaan on ollut puhetta, että tekoäly voisi määritellä luottoluokituksen, mutta ei kuitenkaan implisiittistä tukea. Lisäksi todennäköisesti menee vielä aikaa ennen kuin tekoäly voi auttaa vertailuhausssa.

8 Tulosten analysointi

Tutkimus toi lisää tietoa tutkittavalle alueelle konsulttien ja Verohallinnon veroasiantuntijoiden haastattelujen tulosten ansiosta. Tuloksista selviää konsernin sisäisten lainojen hinnoittelua työkseen tekevien käytännön kokemukset, jolloin tulokset eivät rajoitu ainoastaan teorian tasolle. Tulokset antavat uusia näkökulmia siihen, miten teoreettisia OECD:n siirtohinnoitteluohjeita sovelletaan käytännössä.

Tutkimukseen liittyy rajoitteita salassapitovelvollisuuksien seurauksena, sillä haastateltavien täytyy pitää mahdolliset tunnistettavat tiedot salassa. Etenkin Verohallinnon veroasiantuntijoiden haastattelussa korostui, että monet olennaisetkin tiedot ovat salassa pidettäviä.

Tulokset ovat yleistettävissä Suomessa näiden OECD:n siirtohinnoitteluohjeistusten ollessa siirtohinnoittelua ohjaava sääntely. Implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttavat tekijät ja niiden painotukset voivat kuitenkin vaihdella runsaasti eri maiden välillä. Näin ollen tulokset eivät ole sovellettavissa muihin maihin.

Konsernin sisäisten lainojen siirtohinnoittelua tekevien on mahdollista hyödyntää tutkimustuloksia hinnoittelussa, sillä tutkimuksessa tuodaan esille Suomen Verohallinnon näkökulmia esimerkiksi haastavaan implisiittisen tuen huomioimisprosessiin. Vastaavasti Verohallinnossa voidaan hyödyntää tutkimusta varten haastatelluiden konsulttien näkemyksiä.

Lisäksi tutkielma tarjoaa hyödyllistä tietoa konsernin sisäisten lainojen hinnoittelusta yleisesti aiheesta kiinnostuneelle. Tutkielmaa voidaan pitää kattavan aineiston ansiosta luotettavana kuvana siitä, miten konsernin sisäisten lainojen korko ja luottoluokitus määritellään Suomessa ja mitkä tekijät koron tasoon vaikuttavat. Seuraavaksi tarkastellaan tutkielman luotettavuutta validiteetin ja reliabiliteetin näkökulmasta.

Validiteetti kertoo, kuinka hyvin tutkimuksessa käytetty mittausmenetelmä mittaa oikeaa asiaa (Tilastokeskus: Validiteetti). Tutkimuksen sisäistä validiteettia paransi ennalta laadittu haastattelurunko sekä selkeät tutkimuskysymykset. Ulkoista validiteettia edisti se, että haastateltavat tunsivat hyvin tutkittavan asian ja olivat siinä asiantuntijoita.

Reliabiliteetti kertoo, kuinka toistettavasti ja luotettavasti käytetty mittari mittaa tutkittavaa asiaa (Tilastokeskus: Reliabiliteetti). Tutkimuksen reliabiliteetti on hyvä, sillä haastateltavia saatiin toisistaan riippumattomista organisaatioista ja haastateltavia oli yhteensä kahdeksan.

Tuloksia analysoidaan seuraavaksi tutkimuskysymyksittäin. Luvussa 8.1 tarkastellaan ensimmäistä tutkimuskysymystä eli implisiittistä tukea ja sen huomioimista. Luvussa 8.2 käsitellään toista tutkimuskysymystä eli konsernin sisäisen lainan koron määrittämisprosessia.

8.1 Implisiittisen tuen huomioiminen

Tutkimusongelmana tutkielmassa on markkinaehtoisen koron ja luottoluokituksen määrittäminen konsernin sisäisissä lainoissa. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä keskitytään implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttaviin tekijöihin. Kirjallisuuskatsauksessa esitellään monia implisiittiseen tukeen liittyviä näkemyksiä. Sitä seuraten haastattelujen tuloksena määritellään tarkemmin ja esimerkkien kautta implisiittiseen tukeen liittyviä seikkoja. Tutkielmaa on mahdollista käyttää tukena sisäisten lainojen korkojen hinnoitteluprosessissa.

Empiirisen tutkimuksen sekä kirjallisuuskatsauksen tuloksena saatiin selvitettyä tekijöitä, jotka vaikuttavat konsernin sisäisten lainojen korkojen markkinaehtoisuuden määrittämiseen niin itse hinnoittelu- ja dokumentointivaiheessa kuin sitten Verohallinnon osalta niiden validointivaiheessa.

Empiirisessä tutkimuksessa keskeisimmiksi markkinaehtoista korkoa määrittäviksi tekijöiksi nousi yksittäisen konserniyhtiön luottokelpoisuus sekä yhtiön strateginen tärkeys konsernille. Luottokelpoisuus on yleinen korkotasoa määrittävä tekijä, kun taas strateginen tärkeys liittyy yhtiön saamaan hyötyyn implisiittisestä tuesta. Strategista tärkeyttä pidetään monesti ikään kuin yläkäsitteenä muille implisiittiseen tukeen vaikuttaville seikoille. Strategisen tärkeyden lisäksi olennaisina vaikuttavina tekijöinä pidetään liiketoiminnallista yhteyttä ja velallisyhtiön konkurssista aiheutuvia mahdollisia mainehaittoja. Lisäksi haastatteluissa tuotiin esiin konsernitason tukipolitiikka ja käytännöt sekä yhtiön koko.

Monissa haastatteluissa keskusteltiin siitä, päästäisikö konserni yksittäistä konserniyhtiötä konkurssiin maksuvaikeustilanteessa. Lähtökohtaisesti oltiin sitä mieltä, että harvemmin konserni päästäisi tytäryhtiötä konkurssiin, vaikka se ei olisikaan strategisesti kovinkaan tärkeä. Tällä logiikalla yhtiö tukisi siis melkeinpä kaikkia konserniyhtiöitä estääkseen niiden konkurssin. Kuitenkaan näille kaikille yhtiöille ei anneta saman verran implisiittisestä tuesta johtuvaa luottoluokitusta parantavaa vaikutusta.

Otetaan esimerkiksi kaksi yhtiötä, joista toinen on strategisesti tärkeä ja toinen ei ole. Oletetaan kuitenkin, että konserni uskoisi molempien yhtiöiden konkurssista aiheutuvan niin suuri mainehaitta, että sen olisi taloudellisesti järkevää tukea molempia yhtiöitä mahdollisessa maksuvaikeustilanteessa. Miten tällaisessa tilanteessa voidaan perustella, että implisiittisen tuen

vaikutus ei ole näille kahdelle yhtiölle sama, jos molemmat voivat olettaa saavansa konsernilta tukea? Toisaalta ei voida tietää varmaksi, miten konserni päättää toimia, ennen kuin tämä tapaus tosiasiaassa toteutuu. Kenties se siinä kohtaa toteaaakin, että ei-strategisesti tärkeää yhtiötä ei olekaan järkevää tukea. Esimerkiksi tähän kysymykseen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan tulee aina tarkastella tapauskohtaisia tosiseikkoja.

Kirjallisuuskatsauksessa selville saadut implisiittisen tuen määrään vaikuttavat tekijät on koottu yhteen helposti ymmärrettävään muotoon alla oleviin laatikoihin (kuvio 6). Implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttavat tekijät on jaettu teoriaosuudessa ja alla olevassa taulukossa kolmeen kategoriaan niiden luonteen mukaisesti. Ensimmäinen kategoria sisältää strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät, toinen kategoria taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät, ja kolmas kategoria markkinavaikutukset ja periaatteet. Luokittelun avulla implisiittisen tuen huomioimiseen vaikuttavat tekijät on helpompi hahmottaa. Taulukon sisältöä on käsitelty syvällisemmin luvussa 5.1. Tekijät eivät ole laatikoissa tärkeysjärjestyksessä.

Strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät	Taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät	Markkinavaikutukset ja periaatteet
<ul style="list-style-type: none"> • Strateginen tärkeys ja liiketoiminnallinen yhteys • Liiketoimintariskien korrelaatio • Omistussuhde, määräysvalta ja kontrolli 	<ul style="list-style-type: none"> • Emoyhtiön luottoluokitus • Rahoituksen tarve ja muoto • Velallisyhtiön taloudellinen kannattavuus • Realististen vaihtoehtojen periaate 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollinen mainehaitta • Ulkopuolisen rahoittajan näkökulma • Moraalinen velvoite • Johdon ilmoittama kanta ja aiempi toiminta • Luotettava lopputulos

Kuvio 6 Implisiittiseen tukeen vaikuttavat tekijät

Aiemmassa kirjallisuudessa ei ole tehty tällaista jaottelua sen välillä, mitkä seikat vaikuttavat implisiittisen tuen huomioimiseen. Taulukko tuo siis arvokasta uutuusarvoa konsernin sisäisten lainojen käsittelyyn ja implisiittisen tuen huomioimiseen. Taulukon eri tekijöistä on kuitenkin puhuttu, ja sen suhteen myös oma tutkimukseni on aikaisempien keskustelujen mukainen. Näistä

tuloksista on hyötyä etenkin Verohallinnolle sekä siirtohinnoitteludokumentoinnin laatijoille. Taulukolla on myös tieteellistä arvoa.

Empiirisessä tutkimuksessa korostuivat yllä olevan kirjallisuuteen perustuvan taulukon osioista strategiset ja liiketoiminnalliset tekijät sekä markkinavaikutukset ja periaatteet. Taloudelliset ja rahoitukselliset tekijät tulivat haastatteluissa myös esiin, mutta eivät yhtä voimakkaasti. Vaikka tutkimuksessa on selkeyden vuoksi eroteltu strateginen tärkeys ja liiketoiminnallinen yhteys toisistaan, käytännön tasolla niitä on usein hankala erottaa. Usein nimittäin, jos yhtiö harjoittaa liiketoiminnallisesti konsernin ydinliiketoimintaa, se on todennäköisesti konsernin kannalta myös strategisesti tärkeä.

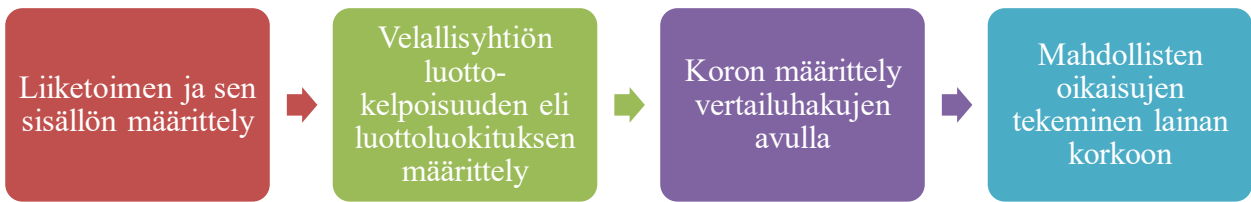
Monesti myös muut implisiittiseen tukeen vaikuttavat tekijät ovat kietoutuneet toisiinsa ja niitä on hankala arvioida toisistaan erillään. Kuten konsulttitalo 2:n haastattelussa tuotiin esiin, perustuu yhteisen konserninimen vaikutuksen arviointi pitkälti arvioon mahdollisista konkurssista aiheutuvista mainehaitoista.

Tutkimustulokset ovat siis linjassa aiempien tutkimuksien tulosten kanssa, mutta painotukset eri korkoon vaikuttavien tekijöiden välillä vaihtelevat. Aiemmassa kirjallisuudessa on lisäksi kommentoitu sisäisten lainojen hinnoittelun epäsystemaattisuutta, minkä vuoksi aihe on edelleen tutkimisen arvoinen.

8.2 Konsernin sisäisen lainan koron määrittämisprosessi

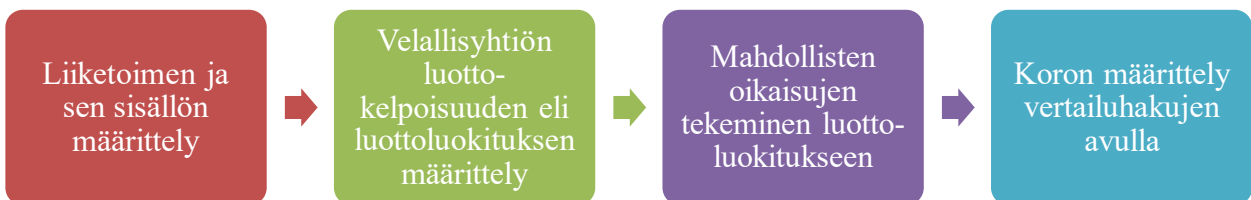
Toinen tutkimusongelma tutkimuksessa on konsernin sisäisen lainan määrittämisprosessi ja sen eteneminen. Kirjallisuuskatsauksessa esitellään hinnoitteluprosessi, ja empiirisessä osuudessa esitellään eri haastattelujen perusteella kootut prosessikaaviot. Kirjallisuuskatsauksessa ja empiriaosuudessa molemmissa on huomattavissa selkeä yhtenäinen rakenne koronmäärittelyyn. Ensin tutkitaan keskeiset tapauskohtaiset olosuhteet sekä velallisyhtiön luottokelpoisuus. Tämän jälkeen ilmeni kahta erilaista lähestymistapaa.

Ensimmäisessä lähestymistavassa, kun on määritelty velallisyhtiön luottokelpoisuus, etsitään vertailuhakujen avulla sisäisistä tai ulkoisista tietokannoista velallisyhtiön luottoluokitusta vastaava markkinaehtoinen korko. Tämän jälkeen tehdään tarvittavat oikaisut mahdollisen implisiittisen tuen vaikutuksen perusteella, jonka jälkeen saadaan tuloksena markkinaehtoinen korko. Konsulttiyhtiöt 1 ja 3 käyttävät tätä tapaa. Tämä tapa tuli esille molemmissa edellä mainituista haastatteluissa.

Kuvio 7 Konsernin sisäisen lainan hinnoitteluprosessi (lähestymistapa 1)

Vaihtoehtoisesti implisiittisen tuen vaikutukset voidaan ottaa huomioon jo ennen vertailuhakuja, jolloin oikaisuja ei tehdä korkoon vaan luottoluokitukseen. Konsulttiyhtiö 2 käyttää tätä lähestymistapaa.

Kuvio 8 Konsernin sisäisen lainan hinnoitteluprosessi (lähestymistapa 2)

Vastaavanlainen rakenne löytyy myös kirjallisuudesta. Assefin ja Patrulin (2012, 35) mukaan markkinaehtoisien lainan koron siirtohinnoitteluanalyysin ensimmäinen vaihe on tyypillisesti yksittäisen velkaa ottavan konserniyhtiön luottoluokitus. Se ohjaa pitkälti yhtiön rahoituskustannusten tasoa. Raunio ja Karjalainen (2018, 284) toteavat, että kun velallisyhtiöllä on määritelty luottoluokitus, tietokannoista etsitään sitä vastaava markkinaehtoinen korkotaso. Vertailukohtana käytetään saman luottoluokan yhtiöiden ottamia lainoja.

Myös esimerkiksi Verohallinnon (2022b) konserniyhtiöiden välisiä lainasopimuksia käsittelevän ohjeistuksen mukaan keskeiset vaiheet ovat lainansaajan luottokelpoisuuden määrittäminen sekä vertailukohteiden selvittäminen ja niihin tehtävät tarvittavat oikaisut. Lisäksi tulee huomioida konserniin kuulumisen vaikutus eli implisiittinen tuki.

Tutkimustulokset ovat siis linjassa aiemman kirjallisuuden kanssa, mutta empiriassa tuli esille vahvemmin kaksi eri lähestymistapaa koron määrittelyprosessiin. Ristiriitaa lähestymistapojen

välillä ei kuitenkaan ole. Käytännössä molemmissa lähestymistavoissa tulisi teoriassa päätyä nimittäin samaan lopputulokseen, sillä molemmissa huomioidaan sekä velallisyhtiön oma luottokelpoisuus että konserniyhteydestä saatava hyöty eli implisiittinen tuki. Prosessin vaiheiden järjestys on vain muuttunut.

Käytännön tasolla voi kuitenkin tulla eriäviä lopputuloksia, mutta sitä ei ole ollut mahdollista selvittää tässä tutkimuksessa. Myöskään aiemmassa kirjallisuudessa ei ole tutkittu tarkemmin sitä, miten erilaiset lähestymistavat vaikuttavat käytännössä lopputulokseen.

Vastaavasti todettiin, että koronmäärityksessä voidaan lähteä liikkeelle joko konsernin tai yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta. Teoriassa oikaisujen jälkeen tulisi päätyä samaan lopputulokseen, mutta käytännössä se ei välttämättä toteudu.

Verohallinnon haastateltavien käyttämä lähestymistapa on ymmärrettävästi poikkeava verrattuna konsulttitalojen käyttämiin lähestymistapoihin, sillä heillä on valmiiksi käytettävissään jo yhtiöiden laatimat siirtohinnoitteluanalyysit ja muut tositteet.

9 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tutkimuksen ensimmäisenä tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat konsernin sisäisten lainojen korkojen ja luottoluokitusten määrittämiseen. Erityistarkastelussa tutkielmassa on implisiittinen tuki, sen huomioiminen ja sen vaikutus markkinaehtoisen koron määrittämiseen. Tutkimuksella saatiin selvitettyä eri tekijöitä, jotka vaikuttavat implisiittisen tuen huomioimiseen.

Empiirisessä tutkimuksessa keskeisimmiksi implisiittiseen tukeen vaikuttaviksi tekijöiksi nousi strateginen tärkeys, liiketoiminnallinen yhteys ja mahdolliset mainehaitat. Lisäksi haastatteluissa tuotiin esiin konsernin tukipolitiikka ja käytännöt sekä yhtiön koko. Kirjallisuuskatsauksessa puolestaan implisiittiseen tukeen vaikuttavat tekijät on jaettu strategisiin ja liiketoiminnallisiin tekijöihin, taloudellisiin ja rahoituksellisiin tekijöihin sekä markkinavaikutuksiin ja periaatteisiin (ks. kuvio 6).

Markkinaehtoisen koron ja luottoluokituksen valintaan liittyvät ongelmat eivät kuitenkaan ole ratkaistu. Verohallinnolle ja siirtohinnoitteludokumentointia laativille haasteita aiheuttaa nimittäin etenkin tavanomaisesta lainasta poikkeavat tilanteet. Juuri näissä tilanteissa syntyy erimielisyyksiä lainan ja sen koron kohtelusta. Seurauksena saattaa olla pitkätkin oikeudenkäynnit, jotka ovat aikaa vieviä ja kalliita molemmille osapuolille.

Toinen haaste liittyy implisiittisen tuen huomioimiseen liittyviin tekijöihin käytännössä. Miten voidaan määritellä se, kuinka todennäköisesti konserni auttaisi velallisyhtiötä maksuvaikeustilanteessa, tai kuinka tärkeä velallisyhtiö on konsernille strategisesti? Nämä kysymykset aiheuttavat myös epävarmuutta ja erimielisyyksiä.

Ensimmäisen tutkimusongelman osalta tieteellistä lisäarvoa tuotettiin etenkin kartoittamalla implisiittiseen tukeen vaikuttavia tekijöitä ja jakamalla niitä eri kategorioihin sekä selvittämällä näiden tekijöiden merkitystä ja painoarvoa.

Tutkimuksen toisena tavoitteena oli avata konsernin sisäisen lainan koronmäärittämisprosessia käytännössä. Tutkimuksessa löydettiin kaksi vaihtoehtoista lähestymistapaa koronmäärittämiseen. Niissä molemmissa kuitenkin esiintyy samat elementit, joten molemmilla lähestymistavoilla voidaan olettaa päädyttävän samaan lopputulokseen markkinaehtoisen koron tasosta ainakin teorian tasolla. Myös kirjallisuudesta löytyy tukea tälle prosessille. Ei ole kuitenkaan varmuutta siitä, miten tämä eroavaisuus prosessin eri vaiheiden järjestyksessä vaikuttaa lopputulokseen eli korkoon käytännössä.

Toisen tutkimusongelman tieteellinen uutuusarvo oli selvittää erilaiset koronmääritysprosessit sekä niiden merkitys lopputuloksen kannalta.

Hyvä verojärjestelmä

Tutkimuksessa tarkastellaan konsernin sisäisiä lainoja myös hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien näkökulmasta. Hyvän verojärjestelmän tavoitteena on olla tehokas, oikeudenmukainen ja oikeusvarma. Tällä hetkellä konsernin sisäisten lainojen koron siirtohinnoittelun osalta mikään näistä ei toteudu kansainvälisissä transaktioissa, sillä eri valtiot kohtelevat sisäisiä lainoja eri tavoin. Ei siis riitä, että kohtelu yhden valtion sisällä olisi yhdenmukaista, jos se poikkeaa toisen valtion toimintatavoista. Tämä on yksi kansainvälisen yritysverotuksen haasteista.

Eri valtioiden toimintaperiaatteet saattavat pahimmassa tapauksessa aiheuttaa kaksinkertaista verotusta konsernille. Tätä lopputulosta on pyritty ehkäisemään ennakkoratkaisuilla, mutta nekin ovat prosesseina pitkiä ja raskaita. Kaikilla konserneilla ei ole niihin edes pääsyä.

Toisaalta oikeudenmukaisuuden vaatimuksen tulisi täytyä myös eri valtioiden välillä. Epäsystemaattisesta käsittelystä saattaa nimittäin seurata epäoikeudenmukaista verotulojen jakautumista.

Konsernin sisäisten lainojen kansainvälistä kohtelua tulisi siis yhdenmukaistaa, jotta saadaan varmistettua hyvän verojärjestelmän ominaisuuksien toteutuminen myös näiden transaktioiden osalta niin verovelvollisten kuin valtioidenkin näkökulmasta. Keskeisessä asemassa yhdenmukaistamisen kannalta on OECD, sillä monien valtioiden sisäiset säännökset perustuvat näihin ohjeistuksiin.

Jatkotutkimuksen kohteita

Vaikka tutkimuksella saatiin selville eri tekijöitä, jotka auttavat määrittelemään sitä, milloin konsernin implisiittinen tuki tulisi huomioida konsernin sisäisten lainojen korkojen siirtohinnoittelussa, on asiassa edelleen paljon epäselvyyttä ja siten myös tutkittavaa.

OECD:n vuonna 2020 julkaisemat ohjeet rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelusta ovat vielä suhteellisen tuoreet, ja sen vuoksi niistä ei ole vielä kovinkaan paljoa oikeuskäytäntöä tutkielman tekohetkellä. Aiheen tulkinnanvaraisuuden vuoksi oikeuskäytäntöä on kuitenkin odotettavissa niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Ratkaistujen oikeustapausten pohjalta konsernin sisäisten lainojen koroista saadaan tarkempaa tietoa käytännön ratkaisuksista, ja vertailua eri maiden välillä on

mahdollista tehdä tarkemmin. Jatkotutkimusta voitaisiin siis toteuttaa vertailemalla eri maiden oikeustapauksia.

Lisäksi jatkotutkimusta voitaisiin toteuttaa tutkimalla, miten rahoitusteoria ja erillisyhtiöperiaate nivoutuvat toisiinsa konsernin sisäisen rahoituksen osalta. Rahoitusteoria nimittäin käsittelee konsernia kokonaisuutena, mikä on ristiriidassa siirtohinnoittelussa käytettävän erillisyhtiöperiaatteen kanssa.

Jatkotutkimuksena olisi hyödyllistä tutkia myös, miten mahdolliset konkurssista aiheutuvat mainehaitat vaikuttavat implisiittisen tuen määrään tai siihen, tukisiko konserni velallisyhtiötä mahdollisessa maksuvaikeustilanteessa.

Koron määrittämisprosessista puolestaan voitaisiin tehdä lisätutkimusta selvittämällä eri lähestymistapojen yleisyyttä sekä kartoittamalla mahdollisia muita lähestymistapoja. Asiasta voisi tehdä myös kansainvälistä vertailua. Lisäksi voisi selvittää eri valtioiden verohallintojen välisiä eroja käsittelyprosessissa. Mielenkiintoista olisi myös selvittää onko valtioiden välillä eroja siinä, kuinka suuri näyttökynnys koron markkinaehtoisuuden osoittamisessa on.

Tutkimuksessa jäi selvittämättä, ilmeneekö eroavaisuuksia käytännön lopputuloksessa näissä eriävissä lähestymistavoissa. Tästä olisi hyvä tehdä jatkotutkimusta.

Lähteet

- Alasuutari, Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus*. 3. uud. p. Vastapaino, Tampere.
- Andrews, Zoe (2020) Transfer pricing aspects of financial transactions. *European Tax Blog*.
<<https://www.europeantax.blog/post/102fynt/transfer-pricing-aspects-of-financial-transactions>>, haettu 12.08.2024.
- Assef, Sherif – Patrun, Elizabeth (2012) Pricing Intercompany Loans and Guarantees. *Corporate Business Taxation Monthly*, Vol. 13(10), 35–36.
- Bhimani, Alnoor – Horngren, Charles T. – Datar, Strikant M. – Rajan, Madhav V. (2019) *Management and Cost Accounting*. 7 uud. p. Pearson, New York.
- Bolwerk, Stefan – Baumgartner, Simon – Puscasu, Christian (2020) OECD Transfer Pricing Guidelines New Chapter X: Guidance on Financial Transactions. Rödl & Partner.
<<https://www.roedl.com/insights/verrechnungspreise/oecd-guidelines-chapter-x-financial-transactions>>, haettu 12.08.2024.
- Clausing, Kimberly (2003) Tax-Motivated Transfer Pricing and US Intrafirm Trade Prices. *Journal of public economics*, Vol. 87 (9), 2207–2223.
- Courtneage, Matt (2015) Important Considerations in the Pricing of Intercompany Loans and Financial Guarantees. *Insights*, Vol. 2015(102), 19–26.
<<http://www.willamette.com/assets/files/2015%20Winter%20-%20Transaction%20Price%20&%20Other%20Income%20Tax.pdf>>, haettu 19.08.2024
- Daba, Birhanu (2021) Valuation of Implicit Support from a Transfer Pricing Perspective. *International Transfer Pricing Journal*, Vol. 28(2).
- Haapaniemi, Matti (2019) Siirtohinnoittelua koskevan oikeustoimen tunnistamisesta ja sivuuttamisesta sekä veron kiertämisestä. *Edilex*, Vol. 2019(24).
- HE 188/2021 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.
- Helminen, Marjaana (2018) *EU-vero-oikeus – Välitön verotus*. 4. uud. p. Alma Talent, Helsinki.
- Herksen, Monique van – Jie-A-Joen, Clive – Bai, Fan (2020) Transfer pricing for financial transactions: what just changed? *Tax Journal*. Issue 1481.
<<https://www.taxjournal.com/articles/transfer-pricing-for-financial-transactions-what-just-changed->>, haettu 13.08.2024
- Hickman, Andrew – Moura, Marcelo Henrique Barbosa (2023) Transfer Pricing of Financial Guarantees: The Limits of Arm’s Length and a Practical Solution. *Intertax*, Vol. 51(1), 5–32.

- Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena (1995) *Teemahaastattelu*. Yliopistopaino, Helsinki.
- International Tax Review (2024) World Tax, Finland.
<<https://www.itrworldtax.com/Jurisdiction/Finland/Rankings/62#rankings>>, haettu 28.10.2024
- Isomaa-Myllymäki, Anita (2016) *Konsernin sisäisen rahoituksen markkinaehtoisuus: Markkinaehtoisuuden soveltamisen oikeudelliset rajoitukset etuyhteysluotonannossa*. Alma Talent.
- Jaakkola, Riika – Laaksonen, Sanna – Nikula, Timo – Palmu, Mikko – Paronen, Vesa – Sandelin, Eric – Vasenius, Suvi (2012) *Siirtohinnoittelu käytännössä*. Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Karancsi, Balazs. *Implicit Guarantees in Transfer Pricing*. KPMG.
<<https://kpmg.com/ch/en/insights/taxes/transfer-pricing-implicit-guarantees.html>>, haettu 12.08.2024.
- Karjalainen, Jukka (2010) Konsernin sisäisten korkojen markkinaehtoisuus. *Verotus*, Vol. 60(4), 378–383.
- Kukkonen, Matti – Walden, Risto (2010) *Konsernin verosuunnittelu*. WSOYpro Oy, Helsinki.
- Knuutinen, Reijo (2014) *Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Knuutinen, Reijo (2015) Vieraan pääoman vero-oikeudellinen uudelleenluokittelu etuyhteystilanteissa. *Defensor Legis*, Vol. 96(1), 107–124.
- Knuutinen, Reijo (2020) *Verosuunnittelun oikeudelliset ja yhteiskunnalliset rajat*. Alma Talent, Helsinki.
- Lambert, Gary – Pletz, Amanda – Dettman, Georg (2019) *Implicit Support and Its Implications on Guarantee Fee Pricing: Fact or Fiction*. *Intertax*, Vol. 47(12), 1077–1086.
- Moura, Marcelo Henrique Barbosa (2022) Introduction to financial transactions. Teoksessa: *Transfer pricing and financial transactions: Current developments, relevant issues and possible solutions*, toim. Michael Lang – Raffaele Petrucci, 3-128, Series on International Tax Law.
- Lasinski-Sulecki, Krzysztof (2014) OECD Guidelines – Between soft-law and hard-law in transfer pricing matters. *Comparative Law Review*. Vol. 17(1), 63–79.
- Mannio, Lauri (1997) *Korko vero-oikeudessa*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Mehtonen, Pekka (2005) *Siirtohinnoittelu, tuloverotus ja konsernistrategiat – erityisesti strategisen suunnittelun dokumentoinnista ja reaaliargumentaatiosta*. Edita Publishing Oy, Helsinki.

- Mellina, Pol – Riedel, Daniel (2020) OECD releases Transfer Pricing guidance on financial transactions. BSP. <<https://www.bsp.lu/publications/newsletters-legal-alerts/oecd-releases-transfer-pricing-guidance-financial>>, haettu 12.08.2024.
- Myrsky, Matti (2013) Millainen on hyvä verojärjestelmä? *Verotus*, Vol. 63(2), 131–144.
- OECD (2020) Transfer Pricing Guidance on Financial Transactions – Inclusive Framework on BEPS: Actions 4, 8-10. OECD, Paris.
- OECD (2022) OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations 2022. OECD Publishing, Paris.
- Rapo, Petteri (2021) KHO 2021:66: Sisäinen rahoitus palveluna. *Verotus*, Vol. 71(5), 612–621.
- Rapo, Petteri (2024) Sisäisen rahoituksen siirtohinnoittelu. Webinaari 01.10.2024.
- Raunio, Merja (2020) Liiketoimien tunnistaminen ja sivuuttaminen tapauksissa KHO 2020:34 ja KHO 2020:35. *Verotus*. Vol. 70(5), 668–678.
- Raunio, Merja – Karjalainen, Jukka (2018) *Siirtohinnoittelu*. 2. uud. p. Alma Talent, Helsinki.
- Raunio, Merja – Svenssas, Karin (2011) Rahoitustransaktioiden siirtohinnoittelu – onko konserniin kuulumisella vaikutusta? *Verotus* Vol. 61(2), 190–200.
- Sikka, Prem – Willmott, Hugh (2010) The dark side of transfer pricing: Its role in tax avoidance and wealth retentiveness. *Critical Perspectives on Accounting*, Vol. 21(4), 342–356.
- Steunenberg, Joris – Willemsen, Mick (2019) TP and Credit Ratings: The Impact of Passive Association. *International Tax Review*, Lontoo. Euromoney Institutional Investor PLC.
- S&P (2019) General Criteria: Group Rating Methodology.
<<https://disclosure.spglobal.com/ratings/en/regulatory/article/-/view/sourceId/10999747>>, haettu 14.11.2024
- Tenhunen, Viljami (2017) Oikeusvarmuus, ennakoitavuus ja siirtohinnoittelu. Tampereen yliopisto. Tilastokeskus: Reliabiliteetti. <<https://stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>>, haettu 24.01.2025.
- Tilastokeskus: Validiteetti. <<https://stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>>, haettu 24.01.2025.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.
- Varma, Amanda Pedvin (2024) Transfer Pricing GLAM on Implicit Support Raises Many Questions, Offers Few Answers. Steptoe. <<https://www.stepto.com/en/news-publications/transfer-pricing-glam-on-implicit-support-raises-many-questions-offers-few-answers.html>>, haettu 12.08.2024.
- Vemuri, Somasekhar – Karunakaran, Ramesh – Vaidyanathan, Naveen – Devpura, Mayank – Sai, Naveen – Tripathi, Raman (2024) Criteria for notching up standalone ratings of companies based on group support. *CRISIL Ratings*.
<

for-notching-up-standalone-ratings-of-companies-based-on-group-support.pdf>, haettu 16.12.2024.

Verlinden, Isabel (2021) The Value of a Principle... the Arm's length principle. *Intertax*, Vol. 49(3), 206-209.

Verohallinto (2021) OECD:n rahoitusliiketoimia koskeva siirtohinnoitteluohjeistus.

<<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/kannanotot/86357/oecd-n-rahoitusliiketoimia-koskeva-siirtohinnoitteluohjeistus2/>>, haettu 12.08.2024

Verohallinto (2022a) Konsernin sisäisen rahoituksen siirtohinnoittelu.

<<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/konsernin-sisainen-rahoitus/>>, haettu 12.08.2024.

Verohallinto (2022b) Konserniyhtiöiden väliset lainasopimukset. <<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/konsernin-sisainen-rahoitus/konsernin-sisaiset-lainat/>>, haettu 30.08.2024.

Verohallinto (2022c) Siirtohinnoittelun dokumentointi. <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47978/siirtohinnoittelun-dokumentointi3/>>, haettu 19.08.2024

Verohallinto (2022d) Takausliiketoimien siirtohinnoittelu. <<https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/siirtohinnoittelu/konsernin-sisainen-rahoitus/takausliiketoimet/>>, haettu 30.08.2024.

Verohallinto (2023a) Korkovähennysoikeuden rajoittaminen yritysverotuksessa.

<<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48475/korkovahennysoikeuden-rajoittaminen-yritysverotuksessa5/>>, haettu 19.08.2024.

Verohallinto (2023b) OECD:n siirtohinnoitteluohjeet tulkintalähteenä.

<<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/kannanotot/48760/oecd-n-siirtohinnoitteluohjeet-tulkintalaehteenaa/>>, haettu 19.08.2024.

Verohallinto (2023c) Verosopimusten artikkelit. <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/85707/verosopimusten-artikkelit3/#2.9-artikla-9,-etuyhteydessaa-keskenaan-olevat-yritykset>>, haettu 29.08.2024.

VML (Laki verotusmenettelystä).

Waal, Johanna (2012) Verohallinnon siirtohinnoitteluhanke – Uusi askel kohti tehokkaampaa asiakasohjausta ja verovalvontaa siirtohinnoitteluasioissa. *Verotus*, Vol. 62 (1), 88–91.

Wilmshurst, Paul (2012) Dealing with implicit support in relation to intra-group debt. *Insights, Transfer pricing*. Charles River Associates.

<<https://media.crai.com/sites/default/files/publications/Dealing-with-implicit-support-in-relation-to%20intra-group-debt.pdf>>, haettu 12.08.2024.

- Zinn, Theresa – Riedel, Nadine – Spengel, Christoph (2014) The Increasing Importance of Transfer Pricing Regulations: A Worldwide Overview. *Intertax*, Vol. 42 (6), 352–404.
- Zomorodi, Sahar – Tsios, Ivan (2024) United States: IRS can consider implicit support in intragroup loan pricing. Baker & McKenzie. <<https://insightplus.bakermckenzie.com/bm/tax/united-states-irs-can-consider-implicit-support-in-intragroup-loan-pricing>>, haettu 12.08.2024
- Äimä, Kristiina (2009) *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa*. WSOYpro, Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Aineistohallintasuunnitelma

Aineisto kerätään teemahaastatteluilla Verohallinnolta ja yksityisiltä organisaatioilta. Verohallinnolta haastatellaan kahta henkilöä ja yksityisiltä organisaatioilta noin 3–4 henkilöä. Haastattelut pidetään joko kasvotusten tai videopuhelun kautta. Haastattelut nauhoitetaan sekä tietokoneella että puhelimella. Aineiston yhtenäisyys ja laatu varmistetaan valmistautumalla haastatteluihin huolellisesti ja käyttämällä samaa haastattelurunkoa. Tallennusvälineet testataan ennen haastattelua ja tallentamiseen käytetään samanaikaisesti kahta eri välinettä. Aineiston laatu varmistetaan valitsemalla haastateltavat huolellisesti.

Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltaville kerrotaan tutkimuksen tarkoitus. Haastateltavilta pyydetään lupa nauhoittamiseen. Haastateltavien anonymiteetti varmistetaan ja mahdolliset henkilötiedot poistetaan litteroidusta aineistosta. Haastateltavien henkilötietoja ei kerrota. Vain opinnäytetyön tekijällä on oikeus aineiston käyttöön.

Tutkimusaineisto on tallennettu opinnäytetyöntekijän henkilökohtaisen tietokoneen kautta iCloudiin. Vain opinnäytetyön tekijällä on pääsy aineistoon. Tietokonetta säilytetään huolellisesti ja sen tiedot on suojattu salasanalla. Opinnäytetyön tekijä vastaa aineistohallinnasta koko prosessin ajan. Aineisto poistetaan työn valmistuttua eli keväällä 2025.

Liite 2. Haastattelurunko suomeksi konsulttien haastatteluun

1. Mistä lähdet liikkeelle, kun alat määrittämään konsernin sisäisen lainan korkoa ja luottoluokitusta?
2. Miten markkinaehtoisen koron määrittämisprosessi etenee?
3. Mitkä ovat tärkeimmät huomioitavat seikat markkinaehtoisen koron määrittelyssä konsernin sisäisissä lainoissa?
4. Mitkä seikat puoltavat konsernin luottoluokitusta?
5. Mitkä seikat puoltavat yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta?
6. Missä tilanteissa implisiittinen tuki tulee huomioida markkinaehtoista korkoa määritettäessä?

7. Voidaanko emoyhtiön olettaa tukevan tytäryhtiötään tämän mahdollisessa maksuvaikeustilanteessa? Mitkä asiat siihen vaikuttavat?
8. Strategisesti tärkeät yhtiöt saavat todennäköisesti konsernin tuen maksuvaikeustilanteessa. Mikä tekee konserniyhtiöstä strategisesti tärkeän?
9. Miten tytäryhtiön ja konsernin liiketoiminnallinen yhteys vaikuttaa korkoon ja luottoluokitukseen?
10. Miten erillisyyhtiöperiaate ja markkinaehtoperiaate huomioidaan lainan koron hinnoittelussa?
11. Suositteletko yhtiöitä käyttämään useammin yksittäisen konserniyhtiön vai konsernin luottoluokitusta? Mitkä tekijät siihen vaikuttavat?
12. Minkä koet olevan haasteellisinta markkinaehtoisen koron määrittelyssä?
13. Miten koet, että vuonna 2022 päivitettyt siirtohinnoitteluohjeet ovat muuttaneet tilannetta implisiittisen tuen huomioimisen suhteen?
14. Onko eri maiden välillä vaihtelua implisiittisen tuen huomioimisessa?
15. Mihin suuntaan implisiittisen tuen huomioimisessa ollaan menossa? Miltä näyttää tulevaisuus sen osalta? Mitä muutoksia esimerkiksi tekoäly tuo mukanaan?

Liite 3. Haastattelurunko englanniksi konsulttien haastatteluun

1. Where do you start when you are determining the interest rate and credit rating of an intra-group loan?
2. What is the process of determining the arm's length interest rate like? Can you describe the process?
3. What are the most important factors to consider when determining the arm's length interest rate in intra-group loans?
4. What are the primary arguments in favor of the group rating?
5. What are the primary arguments in favor of the stand-alone rating?
6. Under what circumstances should implicit support be considered when determining the arm's length interest rate?

7. Can a parent company be expected to support its subsidiary in the event of the latter's default? What factors influence this?
8. Strategically important companies are likely to receive the support of the group in the event of default. What makes a group company strategically important?
9. How does the level of business integration between the subsidiary and the group influence the interest rate and credit rating?
10. How are the separate entity principle and the arm's length principle taken into account in pricing the interest rate on a loan?
11. Do you recommend that companies use the stand-alone credit rating or the group rating more often? What factors influence this?
12. What do you find to be the most challenging aspect of determining the arm's length interest rate in intra-group loans?
13. How do you feel the 2022 updated transfer pricing guidelines have changed the situation with respect to the recognition of implicit support?
14. Is there variation between countries in the way implicit support is taken into account in the pricing of intra-group loans?
15. What is the future like considering the implicit support and intra-group loans? Will for example AI bring any changes?

Liite 4. Haastattelurunko Verohallinnon haastatteluun

1. Mistä lähdet liikkeelle, kun alat määrittelemään konsernin sisäisen lainan korkoa ja luottoluokitusta?
2. Miten markkinaehtoisen koron määrittämisprosessi etenee?
3. Mitkä ovat tärkeimmät huomioitavat seikat markkinaehtoisen koron määrittelyssä?
4. Mitkä seikat puoltavat konsernin luottoluokitusta?
5. Mitkä seikat puoltavat yksittäisen konserniyhtiön luottoluokitusta?

6. Missä tilanteissa implisiittinen tuki tulee huomioida markkinaehtoista korkoa määritettäessä?
7. Voidaanko emoyhtiön olettaa tukevan tytäryhtiötään tämän mahdollisessa maksuvaikeustilanteessa? Mitkä asiat siihen vaikuttavat?
8. Strategisesti tärkeät yhtiöt saavat todennäköisesti konsernin tuen maksuvaikeustilanteessa. Mikä tekee konserniyhtiöstä strategisesti tärkeän?
9. Miten tytäryhtiön ja konsernin liiketoiminnallinen yhteys vaikuttaa korkoon ja luottoluokitukseen?
10. Miten erillisyyhtiöperiaate ja markkinaehtoperiaate huomioidaan lainan koron hinnoittelussa?
11. Haluavatko yhtiöt käyttää useammin yksittäisen konserniyhtiön vai konsernin luottoluokitusta?
12. Minkä koet olevan haasteellisinta markkinaehtoisen koron määrittelyssä?
13. Miten koet, että 2022 päivitettyt siirtohinnoitteluohjeet ovat muuttaneet tilannetta implisiittisen tuen huomioimisen suhteen?
14. Mihin suuntaan implisiittisen tuen huomioimisessa ollaan menossa? Miltä näyttää tulevaisuus sen osalta? Mitä muutoksia esimerkiksi tekoäly tuo mukanaan?